

KARL MARX

LOUIS BONAPARTEN
BRUMAIREKUUN KAHDEKSASTOISTA

KARL MARX
LOUIS BONAPARTEN
BRUMAIREKUUN
KAHDEKSASTOISTA

Sosialismin kirjasto IV

1796-928x

SOSIALISMI.NET

Tampere 2010

SISÄLTÖ

<i>Marxin esipuhe vuoden 1869 toiseen painokseen</i>	6
<i>Engelsin esipuhe vuoden 1885 kolmanteen saksankieliseen painokseen</i>	9
<i>Louis Bonaparten brumairekuun yhdestoista</i>	
I	11
II	24
III	40
IV	59
V	73
VI	96
VII	121

MARXIN ESIPUHE VUODEN 1869

TOISEEN PAINOKSEEN

Varhain kuollut ystäväni Joseph Weydemeyer¹ aikoi ryhtyä julkaisemaan New Yorkissa poliittista viikkolehteä tammikuun 1. päivästä 1852. Hän pyysi minua kirjoittamaan sitä varten *coup d'état'n* historian. Niinpä kirjoitinkin hänelle helmikuun puoliväliin asti joka viikko artikkelia nimeltä »*Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista*». Mutta sillä välin Weydemeyerin alkupe räinen suunnitelma raukesi. Sen sijaan keväällä 1852 hän ryhtyi julkaisemaan kuukausijulkaisua »*Die Revolution*», jonka ensimmäisen vihkon muodostaa kirjoitukseni »*Brumairekuun kahdeksastoista*». Muutama sata kappaletta löysi silloin tien Saksaan joutumatta kuitenkaan varsinaisille kirjamarkkinoille. Muuan äärimmäisen radikaaliksi tekeytynyt saksalainen kirjakauppias, jolle tarjosin levitystyötä, torjui aidon siveellisen kauhistuksen vallassa sellaisen »ajallisesti sopimattoman hankkeen».

Sanotusta selviää, että kyseinen kirjoitelma syntyi tapausten välittömän vaikutuksen alaisena eikä sen historiallinen aineisto ulotu helmikuuta (1852) pidemmälle. Sen nykyinen uusintapainos johtuu osittain kysynnästä kirjakaupoissa, osittain Saksassa olevien ystäväni vaatimuksesta.

Teoksista, jotka ovat käsitelleet samaa aihetta suunnilleen *samaan aikaan* kuin minä, on syytä mainita vain kaksi: *Victor Hugon* »*Napoleon Pieni*» ja *Proudhonin* »*Valtiokaappaus*».

Victor Hugo rajoittuu esittämään purevia ja älykkäitä syytöksiä valtiokaappauksen vastaavaa toimittajaa vastaan. Itse tapahtuma näyttää hänen kuvaamanaan tulleen kuin salama kirkkaalta taivaal-

1. Pohjois-Amerikan sisällissodan aikana St. Louisin piirin sotilaskomendantti. (Kaikki viitteet toimituksen.)

ta. Hän pitää sitä vain yksityisen henkilön väkivallantekona. Hän ei huomaa, että hän tekee tuosta yksilöstä pienen asemesta suuren, kun katsoo hänen omanneen sellaisen persoonallisen aloitevoiman, jollaiselle ei ole vertaa maailmanhistoriassa. Proudhon puolestaan koettaa esittää valtiokaappauksen edeltäneen historiallisen kehityksen tulokseksi. Valtiokaappauksen historiallinen rakennelma muuttuu hänellä kuitenkin vähitellen tuon kaappauksen sankarin historialliseksi puolustamiseksi. Hän tekee siis niin sanottujen *objektivistien* historioitsijoittemme virheen. Minä sitä vastoin osoitan, miten *luokkataistelu* Ranskassa sai aikaan tilanteen ja olosuhteet, jotka antoivat keskinkertaiselle ja naurettavalle yksilölle mahdollisuuden esittää sankarin osaa.

Kyseisen kirjasen uudelleenmuokkaaminen olisi riistänyt siltä sen omalaatuisen värityksen. Siksi olen tyytynyt vain korjaamaan painovirheet ja poistamaan eräät nykyisin jo käsittämättömiksi käyneet viittaukset. Kirjoitelmani loppulause: »Mutta mikäli keisarinviitta nostetaan viimein Louis Bonaparten hartioille, on Napoleonin pronssinen kuvapatsas romahtava Vendôme-pylvään² huipulta» on jo käynyt toteen.

Eversti Charras aloitti hyökkäyksen Napoleon-kulttia vastaan vuoden 1815 sotaretkeä käsittelevällä teoksellaan. Sittenkin ja etenkin viime vuosina Ranskan kirjallisuus on historianutkimuksen, arvostelun, satiirin ja huumorin aseina tehnyt kokonaan lopun Napoleon-legendasta. Ranskan ulkopuolella tämä perinnäisen kansanuskon valtava romahdus, tämä suunnaton henkinen vallankumous sai osakseen hyvin vähän huomiota ja vielä vähemmän sitä ymmärrettiin.

2. Vendôme-pylväs joka pystytettiin Pariisiin 1806–1810 Napoleonin aikaisen Ranskan saavuttamien voittojen kunniaksi, oli valettu vihollistyykkien pronssista ja päättyi Napoleonin patsaaseen. Pariisin kommuunin päätöksen mukaisesti pylväs poistettiin 16. toukokuuta 1871; vuonna 1875 taantumusvoimat pystyttivät sen uudelleen.

Lopuksi toivon, että teokseni auttaa poistamaan varsinkin nyt Saksassa yleiseksi tullaen koulufraasin niin sanotusta *caesarismista*. Tällaista pintapuolista historiallista rinnastusta tehtäessä unohdetaan pääasia, nimittäin se, että vanhassa Roomassa luokkataistelua käytiin vain pienen etuoikeutetun vähemmistön piirissä, vapaiden rikkaiden ja vapaiden köyhien välillä, samalla kun suuri tuottava väestöjoukko, orjat, muodostivat vain taistelun passiivisen jalustan. Unohdetaan *Sismondin* satuttava lausunto: Rooman proletariaatti eli yhteiskunnan kustannuksella, kun taas nykyajan yhteiskunta elää proletariaatin kustannuksella.³ Kun antiikin päivien ja nykyajan luokkataistelun alueelliset, taloudelliset ehdot ovat niin täysin erilaiset, ei tuon taistelun nostamalla poliittisilla hahmoillakaan voi olla enempää yhteistä kuin Canterburyn arkkipiispalla ja ylipappi Samuelilla.

Karl Marx

Lontoossa 23. kesäkuuta 1869

3. J. C. L. Simonde de Sismondi. *Études sur l'économie politique* (Kansantaloustieteen tutkielma), 1. nide, Pariisi 1837, s. 35.

ENGELSIN ESIPUHE
VUODEN 1885 KOLMANTEEN
SAKSANKIELISEEN PAINOKSEEN

Se että kolmenkymmenen kolmen vuoden kuluttua teoksen »Brumairekuun kahdeksastoista» ensimmäisen painoksen ilmestymisen jälkeen on käynyt tarpeelliseksi ottaa sen uusintapainos, on todistuksena siitä, ettei tuo teos ole tähän mennessä vähäkään kadottanut arvoaan.

Se oli todella nerokas teos. Välittömästi sen tapahtuman jälkeen, joka oli hämmästyttänyt koko poliittista maailmaa kuin salama kirkkaalta taivaalta, tapahtuman, jota eräät kirosivat siveellisen suuttumuksen äänekkäin huudoin ja jonka toiset hyväksyivät pelastuksena vallankumouksesta ja rangaistuksena vallankumouksen hairahduksista, mutta jota kaikki vain kummastelivat ja jota kukaan ei ymmärtänyt – välittömästi tämän tapahtuman jälkeen Marx kirjoitti lyhyen ja purevan teoksen, jossa hän esitti koko Ranskan historian tapahtumat sisäisine yhteyksineen alkaen helmikuun päivästä, selitti joulukuun 2. päivän ihmeen⁴ tuon yhteyden luonnolliseksi ja välttämättömäksi tulokseksi eikä hänen tällöin tarvinnut kertaakaan kohdella valtiokaappauksen sankaria muutoin kuin ansaitun ylenkatseellisesti. Tuo kuva oli piirretty niin mestarillisesti, että jokainen myöhemmin tehty uusi paljastus on tuonut vain uusia todistuksia siitä, kuinka oikein se kuvastaa todellisuutta. Tällainen päivänhistorian erinomainen ymmärtäminen, tällainen tapahtumien selvä oivaltaminen niiden tapahtumishetkellä on todella veratonta.

4. Vuoden 1851 joulukuun 2. päivänä Louis Bonaparte ja hänen kannattajansa suorittivat Ranskassa vastavallankumouksellisen vallankaappauksen, joka pani alulle toisen keisarikunnan bonapartelaisen valtakomennon.

Siihen kuitenkin tarvittiin tavattoman syvällistä Ranskan historian tuntemusta. Marxilla sitä oli. Ranska on se maa, missä historialliset luokkataistelut on enemmän kuin missään muualla viety joka kerta ratkaisuun asti ja missä siis ovat myös jyrkkäpiirteisimminkin tulleet esiin ne vaihtelevat poliittiset muodot, joiden sisällä nuo luokkataistelut liikkuvat ja joissa niiden tulokset ilmenevät. Ranska, tuo feodalismin keskus keskiajalla, yhtenäisen säätymonarkian mallimaa renessanssin ajoista asti, murskasi suuressa vallankumouksessa feodalismin ja pystytti porvariston puhtaan herruuden klasisisemmin ja selvemmin kuin mikään muu maa Euroopassa. Myös päätään nostavan proletariaatin taistelu hallitsevaa porvaristoa vastaan esiintyy tässä maassa niin kärkevässä muodossa, ettei sellaista tunneta missään muualla. Tämä on se syy, jonka vuoksi Marx tutki erikoisen halukkaasti paitsi Ranskan aikaisempaa myös sen nykyyhistoriaa kaikissa yksityiskohdissaan, kokosi aineistoa myöhempää käyttöä varten, ja siksi tapahtumat eivät koskaan yllättäneet häntä.

Tähän liittyi vielä toinenkin seikka. Nimenomaan Marx sai ensimmäisenä selville historian suuren liikunnanlain, jonka mukaan kaikkinaisen historiallinen taistelu – käytäköön sitä sitten politiikan, uskonnon, filosofian tai muulla ideologian alalla – on todellisuudessa vain yhteiskuntaluokkien taistelun enemmän tai vähemmän selvää ilmenemistä, ja näiden luokkien olemassaolo ja samalla myös niiden väliset yhteentörmäykset johtuvat vuorostaan niiden taloudellisen aseman kehityksen asteesta, tuotannon luonteesta ja tuotantotavasta sekä siitä määräytyvästä vaihdosta. Tämä laki, jolla on historialle samanlainen merkitys kuin energian muuttumisen lailla luonnontieteelle, antoi Marxille myös tässä tapauksessa avaimen Ranskan toisen tasavallan historian ymmärtämiseen. Tässä teoksessaan hän tarkisti tämän historian pohjalta mainitun lain paikkansapitävyyden, ja kolmenkymmenenkolmen vuoden kuluttuakin meidän täytyy sanoa, että tuo kokeilu onnistui loistavasti.

F. E.

LOUIS BONAPARTEN

BRUMAIREKUUN KAHDEKSASTOISTA

I

Hegel huomauttaa jossakin, että maailmanhistorian kaikki suuret tapahtumat ja henkilöt esiintyvät niin sanoaksemme kahdesti. Hän on unohtanut lisätä: kerran murhenäytelmässä, toisen kerran farssissa. Caussidière Dantonina, Louis Blanc Robespierrenä, vuosien 1848–1851 vuoripuolue vuosien 1793–1795 vuoripuolueena, veijenpoika setänä. Ja samanlaisena karikatyyrina ovat olosuhteet, joissa brumairekuun kahdeksannentoista toinen laitos ilmestyi!⁵

Ihmiset tekevät itse historiaansa, mutta he eivät tee sitä mielensä mukaan, he eivät tee sitä omavalintaisissa, vaan välittömästi olemassaolevissa, annetuissa ja perinnöksi jääneissä olosuhteissa. Kaikkien edesmenneiden sukupolvien perinteet painavat vuorenraskaina elävien aivoja. Ja juuri kun ihmiset näyttävät olevan suorittamassa kumousta olosuhteissa ja itsessään, luomassa jotakin sellaista, jota ei vielä koskaan ole ollut olemassa, juuri sellaisina vallankumouksellisen kriisin kausina he manaavat hätääntyneinä palvelukseensa menisyyden henkiä, lainaavat niiden nimiä, taistelutunnuksia ja puikuja esittääkseen maailmanhistorian uutta näytöstä näissä kunnianarvoisissa vanhoissa valepuvuissa ja tällä lainakielellä. Niinpä Luther naamioi itsensä apostoli Paavaliksi, vuosien 1789–1814 vallanku-

5. Brumaire on Ranskan vallankumouksen aikaisen tasavaltalaisen kalenterin kuukausi. Brumairekuun 18. (marraskuun 9.) päivänä 1799 Napoleon Bonaparte suoritti vallankaappauksen ja pystytti sotilasdiktatuurin. »Brumairekuun kahdeksannentoista toisella laitoksella» Marx tarkoittaa 2. joulukuuta 1851 suoritettua vallankaappausta.

mous verhosi itsensä milloin Rooman tasavallan, milloin Rooman keisarikunnan viittaan, ja vuoden 1848 vallankumous ei keksinyt mitään parempaa, kuin parodioida väliin vuotta 1789, väliin vuosien 1793–1795 vallankumouksellisia perinteitä. Niinpä aloittelija, joka on opetellut vieraan kielen, kääntää sen aina ajatuksellisesti äidin-kielelleen, eikä hän omaksu uuden kielen henkeä eikä osaa käyttää sitä vapaasti, niin kauan kunnes hän alkaa tulla toimeen ilman käännöstä eikä muistele äidinkieltään käyttäessään opittua kieltä.

Tuota vainajien maailmanhistoriallista esiinmanaamista tarkkaillessa havaitsee heti silmiinpistävää erilaisuutta. Camille Desmoulins, Danton, Robespierre, Saint-Just, Napoleon, nämä Ranskan vanhan vallankumouksen sankarit samoin kuin puolueet ja suuret kansanjoukot suorittivat roomalaisissa puvuissa ja roomalaiset fraasit huulillaan oman aikansa tehtävän, vapauttivat kahleista ja pystyttivät nykyaikaisen *porvarillisen* yhteiskunnan. Toiset murskasivat pirstaleiksi feodalismin perustan ja niittivät ne feodaalipäät, jotka sillä olivat kasvaneet. Toinen loi Ranskassa olosuhteet, joiden vallitessa vasta voitiin kehittää vapaata kilpailua, käyttää parselloitua maaomaisuutta ja ottaa käyttöön kahleista vapautunut kansakunnan teollinen tuotantovoima, ja Ranskan rajojen ulkopuolella se lakaisi kaikkialla pois feodaaliset laitokset sikäli kuin se oli tarpeellista vastaavanlaisen, ajanmukaisen ympäristön luomiseksi Ranskan porvarilliselle yhteiskunnalle Euroopan mannermaalla. Heti kun uusi yhteiskuntamuodostuma oli valmis, katosivat oitis ikivanhat jättiläiset ja niiden mukana henkiinherännyt roomalaisuus – nuo Brutukset, Gracchukset, Publicolat, tribuunit, senaattorit ja itse Caesarkin. Porvarillinen yhteiskunta oli järkevän käytännöllisenä synnyttänyt todelliset tulkkinsa ja äänitorvensa: Sayt, Cousinit, Royer–Collardit, Benjamin Coustantit ja Guizotit. Sen todelliset sotapäälliköt istuivat liikekonttorien pöytien takana ja paksupäinen Ludvig XVIII oli sen valtiollinen päämies. Antautuneena kokonaan

rikkauden luomiseen ja rauhanomaiseen kaupalliseen kilpataiste-
luun tämä yhteiskunta ei enää muistellut, että roomalaisajan haa-
mut olivat vartioineet sen kehtoa. Niin epäsankarillinen kuin por-
varillinen yhteiskunta on, tullakseen maailmaan se oli kuitenkin
tarvinnut sankaruutta, uhrautuvaisuutta, terroria, kansalaissotaa
ja kansojen taistelua. Sen gladiaattorit löysivät Rooman tasavallan
klassisen ankarista perinteistä ne ihanteet ja taidemuodot, sen itse-
petoksen, joita he tarvitsivat salatakseen itseltään taistelunsa ahtaan
porvarillisen sisällön ja säilyttääkseen intonsa suuren historiallisen
murhenäytelmän tasolla. Samalla tavoin olivat Cromwell ja Englan-
nin kansa vuosisataa aikaisemmin, toisella kehitystasolla, lainan-
neet Vanhan Testamentin kielen, intohimot ja illuusiot porvarillista
vallankumousta varten. Kun todellinen päämäärä oli saavutettu,
kun Englannin yhteiskunnan porvarillinen muodonvaihdos oli suo-
ritettu loppuun, Locke syrjäytti profeetta Habakukin.

Vainajien henkiinherättämisen tarkoituksena näissä vallanku-
mouksissa oli siis uusien taistelujen ylistäminen eikä vanhojen paro-
diointi, sen tarkoituksena oli kyseisen tehtävän isottelu mielikuvi-
tuksessa eikä sen todellisen ratkaisemisen pakoilu, sen tarkoituk-
sena oli vallankumouksen hengen uudelleen löytäminen eikä sen
aaveen toimittaminen vaellukselle.

Vuosina 1848–1851 kierteli maata vain vanhan vallankumouksen
aave alkaen Marrastista, tuosta ukko Baillyksi naamioituneesta *ré-
publicain en gants jaunesista*⁶ aina siihen seikkailijaan asti, joka kät-
ki triviaalin inhottavat piirteensä Napoleonin rautaisen kuolinnaa-
mion alle. Kokonainen kansa, joka luuli vallankumouksen kautta
kiihdyttäneensä etenevää liikettään, havaitseekin äkkiä joutuneen-
sa siirretyksi takaisin edesmenneeseen aikakauteen, ja ettei entisyy-
teen paluusta olisi mitään epäilystä, herätetään henkiin vanha todel-
lisyys, vanha ajanlasku, vanhat nimet, vanhat asetukset, joiden luul-

6. – säämiskähansikkaisesta tasavaltalaisesta.

tiin jo kauan sitten siirtyneen muinaistutkimuksen piiriin, ja vanhat kätyrit, joiden luultiin jo ammoin mädänneen. Kansakunta on kuin Bedlamin⁷ hullu englantilainen, joka kuvitteli elävänsä muinaisten faaraoitten aikaa ja valitti päivästä päivään, miten kovin hänen täytyi raataa kullankaivajana Ethiopian vuorikaivoksissa maanalaiseen vankiluolaan teljettynä, otsallaan himmeästi valaiseva lamppu, takanaan orjavouti pitkine ruoskineen ja kaivosaukolla sekava joukko barbaarisotamiehiä, jotka eivät ymmärtäneet enempää toistensa kuin pakkotyöläistenkään puhetta, sillä kaikki puhuivat eri kieltä. »Ja minun vapaana syntyneen brittiläisen», huokasi hullu englantilainen, »täytyy alistua kaikkeen tähän hankkiakseni kultaa muinaisille faaraoille». »Maksaakseni Bonaparte-suvun velat», huokaa Ranskan kansa. Täysijärkisenä tuo englantilainen ei voinut päästä eroon päähän piintyneestä kullanhankkimisajatuksesta. Ranskalaiset eivät vallankumousta suorittaessaan voineet päästä eroon Napoleon-muistoista, mitä todistivat vuoden 1848 joulukuun 10. päivän⁸ vaalit. He kaipasivat vallankumouksen vaaroista takaisin Egyptin lihapadoille⁹, ja vastauksena oli vuoden 1851 joulukuun 2. päivä. He eivät saaneet ainoastaan vanhan Napoleonin pilakuvaa, vaan he saivat myös itse vanhan Napoleonin karikoituna, sellaisena, jollaiselta hän olisi pakostakin näyttänyt yhdeksännentoista vuosisadan puolivälissä.

Yhdeksännentoista vuosisadan yhteiskunnallinen vallankumous voi ammentaa runoutensa vain tulevaisuudesta, mutta ei menneisyydestä. Se ei voi aloittaa tehtävänsä suorittamista ennen kuin on pyyhkäissyt oiemattomiin kaiken menneisyyteen liittyvän taika-

7. Bedlam tarkoittaa mielisairaala Lontoossa.

8. Yleisellä äänestyksellä Louis Bonaparte tuli 10. joulukuuta 1848 valituksi Ranskan tasavallan presidentiksi.

9. Sanonta Egyptin lihapadat on peräisin Raamatun tarusta: pakomatallaan Egyptin orjuudesta heikoimmat juutalaisista alkoivat vaikeuksien ja nälänhädän vuoksi napisten muistella orjuudessa viettämiään päiviä, jolloin he olivat olleet ainakin kylläisiä.

uskon. Varhaisemmat vallankumoukset tarvitsivat menneisyyden maailmanhistoriallisia muistoja hämätäkseen oman sisältönsä. Yhdeksännentoista vuosisadan vallankumouksen täytyy antaa kuolleen haudata kuolleen tajutakseen oman sisältönsä. Ennen fraasi oli sisältöä tärkeämpi, nyt on sisältö fraasia tärkeämpi.

Helmikuun vallankumous oli *yllätys* vanhalle yhteiskunnalle, ja kansa julisti tämän odottamattoman *iskun* maailmanhistorialliseksi teoksi, josta uusi aikakausi oli alkava. Joulukuun 2. päivänä helmikuun vallankumous katoaa taitavan huijarin tempun ansiosta, ja osoittautuu, ettei hävitettykään monarkiaa, vaan ne liberaalit myöntytykset, jotka vuosisataisella taistelulla oli monarkialta otettu. Sen sijaan, että itse *yhteiskunta* olisi valloittanut itselleen uuden sisällön, ainoastaan *valtio* näyttää palanneen vanhimpaan muotoonsa, miekan ja papinkaavun hävyttömän alkeelliseen herruuteen. Niinpä vuoden 1848 helmikuun *coup de mainiin*¹⁰ on vastauksena vuoden 1851 joulukuun *coup de tête*¹¹. Millainen voitto, sellainen häviö. Näiden tapahtumien välinen aika ei kuitenkaan ollut kulunut hyödyttömästi. Vuosina 1848–1851 ranskalainen yhteiskunta kävi taannehtivasti, lyhintä, vallankumouksen tietä läpi ne opetukset ja kokemuksen, joiden olisi pitänyt säännönmukaisen, niin sanoakseni akateemisesti oikean kehityksen puitteissa edeltää helmikuun vallankumousta, jos tämä olisi ollut jotain suurempaa kuin pelkkää pintajärkytystä. Yhteiskunta näyttää nyt joutuneen lähtökohtaanakin taemmaksi; todellisuudessa sen on ensin luotava itselleen vallankumouksellinen lähtökohta, tilanne, olosuhteet ja edellytykset, joiden vallitessa uudenaikainen vallankumous vain muodostuukin totiseksi todeksi.

Porvarilliset vallankumoukset, kuten esimerkiksi 18. vuosisadan vallankumoukset, rynnistävät nopeasti voitosta voittoon, niiden dramaattiset tehosteet ovat toinen toistaan voimakkaampia, ihmi-

10. – rohkea, päättävä teko.

11. – ajattelematon teko.

set ja tapahtumat erottuvat taustastaan kuin tulenpalavat timantit, joka päivä henkii hurmosta; mutta nuo vallankumoukset ovat lyhytikäisiä, ne pian saavuttavat huippukohtansa, ja yhteiskunta on pitkän aikaa kohmelossa ennen kuin kykenee selvin päin omaksumaan myrsky- ja kiihkokautensa saavutukset. Sitä vastoin proletaariset vallankumoukset, jollaisia ovat 19. vuosisadan vallankumoukset, arvostelevat alati itseään, keskeyttävät tuon tuostakin kulkunsa, palaavat uudelleen siihen, mikä näytti jo loppuun suoriteltulta, alkaakseen sen jälleen alusta, pilkkaavat säälimättömän perinpohjaisesti ensi yritystensä puolinaisuuksia, heikkouksia ja surkeuksia, ne näyttävät iskevän vastustajansa kumoon vain siksi, että tämä imisi maasta uusia voimia ja nousisi jälleen pitkin pituuttaan entistä jättimäisempänä, perääntyvät yhä uudelleen omien päämääriensä epämääräisen valtavuuden edessä, kunnes muodostuu tilanne, joka tekee kaikkinaisen perääntymisen mahdottomaksi ja kunnes itse olosuhteet vaativat:

Hic Rhodus, hic salta!

Tässä on ruusu, tanssi tässä!¹²

Jokaisen keskitason tarkkailijankin, vaikka hän ei olisikaan seurannut askel askeleelta Ranskan tapahtumien kehitystä, täytyi muuten aavistaa, että tuota vallankumousta odotti ennen kuulumaton häpeä. Riitti kun vain kuunteli sitä itsetyytyväistä voitonriemuista nalkutusta, millä herrat demokraatit onnittelivat toisiaan vuoden

12. Hic Rhodus, hic salta! (Tässä Rhodos, hyppää tässä!) on sanonta eräästä Aisopoksen faabelista, joka kuvaa erään kerskailijan todistajiin vedoten väittäneen, miten kerran hän oli tehnyt Rhodoksen saarella erinomaisen hypyn. Vastaukseksi hän kuuli: »Ei tarvita todistajia. Tässä Rhodos, hyppää tässä!» Kuvaannollisesti ymmärrettyinä nämä sanat merkitsevät: tässä on tärkein, todista tässä. Tässä ruusu, tanssi tässä! on kiertoilmaus, jota Hegel käytti edellisen sanonnan sijasta esipuheessaan kirjaansa *Oikeusfilosofia* (kreikaksi Rhodus tarkoittaa saaren nimeä ja ruusua).

1852 toukokuun toisen sunnuntain¹³ ihmeitätekevien seurausten johdosta. Tuo vuoden 1852 toukokuun toinen sunnuntai oli heidän aivoissaan kiteytynyt päähänpintymäksi, dogmiksi, samanlaiseksi kuin kiliastien¹⁴ aivoissa se päivä, jona piti tapahtua Kristuksen uuden tulemisen ja alkaa tuhatvuotisen valtakunnan. Heikkous on aina pelastautunut luottamalla ihmeeseen; se luuli voittaneensa vihollisen, kun oli manannut sen mielikuvituksessaan olemattomiin ja kadotti kaiken todellisuudentajun ylistäessään toimettomana pilviin asti tulevaisuuttaan ja suurtekoja, jotka se aikoi suorittaa, mutta joista ei katsonut tarpeelliseksi ilmoittaa ennen aikaisesti. Nuo sankarit, jotka koettavat kumota mielipiteen ilmeisestä kyvyttömyydestään osoittamalla myötätuntoa toisiaan kohtaan ja yhdistymällä erikoiseksi ryhmäksi, olivat jo keränneet kampaansa ja otettuaan ennakkomaksuna laakeriseppeleensä puuhasivat paraikaa arvopaperimarkkinoilla diskontatakseen *in partibus*¹⁵ tasavaltansa, joita varten he olivat kaikessa hiljaisuudessa, heille ominaisella vaatimattomuudella järjestäneet huolehtivasti hallitushenkilökunnan. Joulukuun 2. päivä oli heille kuin salaman isku kirkkaalta taivaalta, ja kansat, jotka mielenmasennuksen aikoina antavat mielellään kovaäänisimmän huutajan vaientaa salaisen pelkonsa, vakuuttuivat ehkä siitä, että ajat, jolloin hanhien kaakatus saattoi pelastaa Capitoliumin¹⁶, ovat jo ohi.

13. Vuonna 1848 hyväksytyn Ranskan perustuslain mukaan presidentinvaalit oli määrä pitää joka neljäs vuosi toukokuun toisena sunnuntaina. Toukokuussa 1852 kului umpeen Louis Bonaparten presidenttikausi.

14. *Kiliastit* (kreikk. »kiliast» — tuhat) saarnasivat mystistä oppia Kristuksen toisesta tulemisesta sekä oikeudenmukaisuuteen, yleiseen tasavertaisuuteen ja hyvinvointiin perustuvan »tuhatvuotisen valtakunnan» pystyttämisestä maan päälle.

15. *In partibus infidelium* (kirjaimellisesti käännettynä 'uskottomien maassa'). Niiden katolisten piispojen arvonimeen liitettävä lisäys, jotka määrättiin vain nimellisesti piispanvirkaan ei-kristillisissä maissa. Marx ja Engels käyttivät tätä sanontaa usein puhuessaan erilaisista emigranttihallituksista, joita muodostettiin ulkomailla ottamatta lainkaan huomioon maassa vallitsevaa tilannetta.

16. Capitoliumiksi sanottiin kukkulaa Roomassa, lujitettua linnoitusta, jonne

Perustuslaki, kansalliskokous, dynastiset puolueet, siniset ja punaiset tasavallaiset, Afrikan sankarit, ukkosenjylinä puhujalavoilla, päivälehdistön kalevantulet, koko kirjallisuus, politiikan nimimiehet ja tieteen kuuluisuudet, siviililaki ja rikosoikeus, *liberté, égalité, fraternité*¹⁷ ja vuoden 1852 toukokuun toinen sunnuntai – kaikki tuo katosi kuin harhakuva sellaisen miehon maagisista sanoista, jota hänen vihollisensakaan eivät tunnusta velhoksi. Yleinen äänioikeus sai jäädä hetkeksi eloon nähtävästi vain sitä varten, jotta se kaiken maailman nähden kirjoittaisi omakätisesti testamenttinsa ja julistaisi kansan nimissä: »Kaikki mikä maailmaan syntynee, vain häviötä ansaitsee».¹⁸

Ei riitä jos sanotaan ranskalaisten tapaan, että heidän kansakuntansa yllätettiin. Kansakunnalle niin kuin naisellekin ei anneta anteeksi sitä varomattomuuden hetkeä, jona ensimmäinen vastaan tullut seikkailija voi tehdä sille väkivaltaa. Sellaiset sanankäänteet arvoitusta eivät ratkaise, niissä vain sanotaan asia toisin sanoin. Yhä jää selitettäväksi, kuinka kolme huijaria noin vain kykeni yllättämään 36-miljoonaisen kansakunnan ja vastarintaa kohtaamatta viemään sen vankeuteen.

Kerratkaamme pääpiirteissään Ranskan vallankumouksen vaiheet helmikuun 24. päivästä 1848 vuoden 1851 joulukuuhun.

Kolme pääjaksoa ovat ilmeisen selviä: *helmikuun jakso*; 4. toukokuuta 1848 – 28. toukokuuta 1849: *tasavallan eli perustuslakia säättävän kansalliskokouksen jakso*; 28. toukokuuta 1849 – 2. joulukuuta 1851: *perustuslaillisen tasavallan eli lakiasäättävän kansalliskokouksen jakso*.

oli rakennettu Juppiterin, Junon ym. temppeleitä. Perimätiedon mukaan vuonna 390 eaa. Rooma pelastui gallien hyökkäyksen aikana vain sen ansiosta, että Junon temppelin hanhet herättivät kaakatuksellaan Capitoliumin nukahtaneen vartioston.

17. – vapaus, tasa-arvoisuus, veljeys.

18. Goethe. *Faust*, 1. osa, 3. kuvaus (Lukukammio).

Ensimmäistä jaksoa helmikuun 24. päivästä oli Ludvig Filipin kukistamisesta toukokuun 4. päivän 1848, jolloin perustuslakia säätävä kokous kokoontui, varsinaista *helmikuun jaksoa*, voidaan nimittää vallankumouksen *prologiksi*. Sen luonne ilmeni virallisesti siinä, että sen *ex tempore* pystyttämä hallitus itse julisti itsensä *väliaikaiseksi*, ja kuten hallitus, niin myös kaikki muukin, mitä tuona ajanjaksona pantiin alulle, kokeiltiin tai sanottiin, oli olevinaan *väliaikaista*. Ei kukaan eikä mikään rohjennut ottaa itselleen oikeutta olla olemassa ja todella toimia. Kaikki vallankumousta valmistaneet tai sen kulkua määränneet ainekset: dynastinen oppositio, tasavaltainen porvaristo, demokraattistasavaltainen pikkuporvaristo, sosiaalidemokraattinen työväki saivat väliaikaisesti paikan helmikuun *hallituksessa*.

Toisin ei voinutkaan olla. Helmikuun päivien tarkoituksena oli alun perin saada aikaan vaalireformi, jonka avulla itse omistavan luokan keskuudessa laajennettaisiin valtiollisesti etuoikeutettujen piiriä ja kukistettaisiin rahaylimystön ehdoton herruus. Mutta kun tilanne kehittyi todella yhteenotoksi, kun kansa nousi barrikadeille ja kansalliskaarti pysytteli passiivisena eikä armeija ryhtynyt vaka-vaan vastarintaan ja kun hallitsija pakeni maasta, niin silloin tasavallan perustaminen näytti olevan itsestään selvää. Jokainen puolue tulkitsi sen omalla tavallaan. Proletariaatti, joka oli valloittanut tasavallan ase kädessä, iski siihen oman leimansa ja julisti sen *sosiaaliseksi tasavallaksi*. Niin tuli osoitetuksi uudenaikaisen vallankumouksen yleissisältö, joka oli mitä merkillisimmällä tavalla ristiriidassa kaiken sen kanssa, mitä lähinnä olisi välittömästi voitu silloisten olosuhteiden ja asianhaarojen vallitessa saada toteutetuksi ottaen huomioon käytettävän aineiston ja joukkojen saavuttaman kehitystason. Toisaalta tyydytettiin kaikkien muidenkin helmikuun vallankumoukseen myötävaikuttaneiden ainesten vaatimukset antamalla niille leijonanosan hallituksessa. Siksiäpä emme tapaakaan minään

kautena sen kirjavampana sekasotkuna korkealentoisia korulauseita ja tosiasiallista epävarmuutta ja avuttomuutta, kiihkeää uudistusintoa ja vanhan rutiinin perusteellista herruutta, koko yhteiskunnan näennäistä harmoniaa ja sen aineiden syvällistä vieraantuneisuutta. Sillä aikaa kun Pariisin proletariaatti yhä hekumoi eteensä avautuneen suuren näköalan ihanuudesta ja antautui vakavissaan keskustelemaan yhteiskunnallisista ongelmista, yhteiskunnan vanhat voimat ryhmittyivät, yhtyivät, tointuivat ja saivat odottamatonta tukea kansakunnan väestönjoukoilta, talonpojilta ja pikkuporvareilta, jotka heinäkuun monarkian¹⁹ aidakkeiden murruttua ryntäsivät kaikki yhtäikaa poliittiselle näyttämölle.

Toinen jakso toukokuun 4. päivästä 1848 toukokuun loppuun 1849 on *porvarillisen tasavallan konstituoinen, perustamisen* jakso. Välittömästi helmikuun päivien jälkeen eivät yksinomaan tasavaltalaiset tuottaneet yllätystä dynastiselle oppositiolle ja sosialistit tasavaltalaisille, vaan myös Pariisi yllätti koko Ranskan. Toukokuun 4. päivänä 1848 kokoontunut kansalliskokous, jonka kansakunta oli valinnut, edusti kansakuntaa. Se oli elävä vastalause helmikuun päivien vaatimuksia vastaan, ja sen oli nyt mukautettava vallankumouksen tulokset jälleen porvarillisiin puitteisiin. Pariisin proletariaatti, jolle selvisi heti kansalliskokouksen luonne, yritti turhaan tehdä kansalliskokouksesta väkivaltaisesti lopun 15. toukokuuta²⁰, muutamia päiviä sen kokoontumisen jälkeen, hajottaa sen, pirstota jälleen alkutekijöihinsä tuon elimellisen muodon, jossa kansallisen taantumuksen henki uhkasi proletariaattia. Kuten tiedämme toukokuun 15. päivästä ei ollut muuta tulosta, kuin että Blanqui aatetovereineen,

19. Heinäkuun monarkialla tarkoitetaan Ludvig Filipin valtakautta (1830–1848), joka sai nimensä heinäkuun vallankumouksesta.

20. 15. toukokuuta 1848 Pariisin työläiset ja käsityöläiset tunkeutuivat kansankulkueen aikana Perustavan kokouksen istuntosaliin, julistivat kokouksen hajalle lasketuksi ja muodostivat vallankumouksellisen hallituksen. Paikalle ehtinyt kansalliskaarti ja sotilasjoukot hajottivat tosin mielenosoittajat pian. Työläisten johtajat (Blanqui, Barbès, Albert, Raspail, Sobrier ym.) vangittiin.

ts. proletariaatin puolueen todelliset johtajat, syrjäytettiin julkisen elämän näyttämöltä koko sen jakson ajaksi, joka on nyt tarkasteltavanamme.

Ludvig Filipin *porvarillista monarkiaa* saattaa seurata ainoastaan *porvarillinen tasavalta*, ts. jos kuninkaan nimissä oli hallinnut vähäinen osa porvaristoa, niin nyt on kansan nimissä hallitseva koko porvaristo. Pariisin proletariaatin vaatimukset ovat utooppisia haitteloja, joista on tehtävä loppu. Perustuslakia säättävän kansalliskokouksen tähän julistukseen Pariisin proletariaatti vastasi *kesäkuun kapinalla*²¹, joka on Euroopan kansalaisotien historian valtavimpia tapahtumia. Porvarillinen tasavalta voitti. Sen puolella olivat rahaylimystö, teollisuusporvaristo, keskisääty, pikkuporvaristo, armeija, mobiilikaartiksi järjestetty ryysyköyhälistö, sivistyneistö, papit, ja maalaisväestö. Pariisin proletariaatin puolella ei ollut muita kuin se itse. Yli 3 000 kapinallista surmattiin voiton jälkeen, 15 000 karkotettiin ilman oikeudenkäyntiä. Tämän tappion seurauksena proletariaatti siirtyy vallankumouksen näyttämön *taustalle*. Se koettaa jälleen tunkeutua etualalle, kun liike näyttää saavan uutta vauhtia, mutta joka kerta yhä heikommin voimin ja yhä vähäisemmin tuloksin. Heti kun jokin sen yläpuolella olevista yhteiskuntakerroksista joutuu vallankumoukselliseen käymistilaan, proletariaatti liittoutuu sen kanssa ja jakaa siten kaikki ne tappiot, joita eri puolueet toinen toisensa jälkeen kärsivät. Mutta nämä jälki-iskut ovat sitä lievempiä mitä suurempaan osaan yhteiskuntaa ne kohdistuvat. Parlamentissa ja lehdistössä olevat proletariaatin huomattavimmat johtajat joutuvat toinen toisensa jälkeen tuomioistuinten uhreiksi, ja yhä epäilyttävämpiä yksilöitä kohoaa johtaville paikoille. Osa proletariaatista antautuu *doktrinäärisiin kokeiluihin, vaihtopankkien ja työväenyhtymien perustamiseen, toisin sanoen ryhtyy liikkeeseen, jos-*

21. Kesäkuun kapinalla tarkoitetaan Pariisin työväen kapinaa 23.–26. kesäkuuta 1848. Ranskan porvaristo tukahdutti sen julmasti.

sa se kieltäytyy mullistamasta vanhaa maailmaa käyttämällä tämän kaikkia omia valtavia keinoja, vaan yrittää toteuttaa vapauttamisensa yhteiskunnan selän takana, yksityiskeinoin, omien rajoitettujen olemassaolomahdollisuuksiensa puitteissa ja kärsii väistämättä tappion. Proletariaatti ei näytä pystyvän saamaan takaisin omaa vallankumouksellista suuruuttaan eikä myöskään ammentamaan uutta voimaa äskeisistä liitoistaan niin kauan kuin *kaikki luokat*, joiden kanssa se taisteli kesäkuussa, makaavat menehtyneinä sen rinnalla. Proletariaatti sortui sentään maailmanhistoriallisen suurtaistelun arvoa vastaavalla kunnialla; ei yksin Ranska, vaan koko Eurooppa vapisi kesäkuun maanjäristyksestä, jota vastoin ylempien luokkien myöhemmät tappiot ovat niin mitättömiä, että voitolle pääseen puolueen on pakko häikäilemättä paisutella niitä, jotta huomattaisiin edes jotain tapahtuneen, ja sitä paitsi nuo tappiot käyvät sitä häpeällisemmiksi, mitä kauemmas häviön kärsinyt puolue on etääntynyt proletariaatin puolueesta.

Kesäkuun kapinallisten tappio oli tosin muokannut ja tasoittanut maaperää, jolle porvarillinen tasavalta voitiin perustaa ja rakentaa, mutta se oli myös osoittanut, että Euroopassa on nyt kysymys muusta kuin aiheesta »tasavalta vai yksinvalta». Tuo tappio oli osoittanut, että *porvarillinen tasavalta* täällä merkitsi yhden luokan rajoittamatonta despotiaa toisten yli. Se oli osoittanut, että vanhoissa sivistysmaissa, missä luokkajärjestelmä on kehittynyt, tuotantoehdot uudenaikaiset ja henkiseen tietoisuuteen vuosisatojen kehitys on liuottanut kaikki perinnäisaatteet, *tasavalta* merkitsee yleensä vain *porvarillisen yhteiskunnan vallankumouksellisen uudistamisen poliitista muotoa* eikä *sen olemassaolon konservatiivista muotoa*, kuten esimerkiksi Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa, missä luokat, vaikka ne jo ovatkin olomassa, eivät ole vielä vakiintuneet, vaan ovat alituisessa liikkeessä ja vaihtavat yhtämittaa ainesosiaan luovuttaen niitä toisilleen; missä uudenaikaiset tuotantovälineet eivät aiheuta pysyvää

liikaväestöä, vaan päinvastoin korvaavat työntekijäin suhteellista puutetta, ja missä kuumeisesti ja nuorekkaasti edistytvä aineellinen tuotanto, jolla on valloitettavanaan uusi maailma, ei ole antanut aikaa eikä tilaisuutta vanhan henkimaailman hävittämiseen.

Kesäkuun päivinä kaikki luokat ja puolueet yhtyivät *järjestyspuolueeksi* työväenluokkaa – *anarkian*, sosialismin, kommunismin *puoluetta* vastaan. Ne »pelastivat» yhteiskunnan »yhteiskunnan vihollisilta». Ne olivat ottaneet joukkojensa tunnukseksi vanhan yhteiskunnan tunnussanat: »*Omaisuus, perhe, uskonto, järjestys*» ja kannustivat vastavallankumouksen ristiretkä sanoin: »Tässä voittaos!»²² Jokainen niistä lukuisista puolueista, jotka tämän tunnuksen nimissä yhtyivät kesäkuun kapinallisia vastaan, on tästä lähtien, yrittäessään luokkaetujensa vuoksi pitää kiinni vallankumouksellisesta linjasta, kukistuva huutoon »*Omaisuus, perhe, uskonto, järjestys*». Yhteiskunta tulee pelastetuksi joka kerta, kun sen vallanpitäjien piiri supistuu ja kun omakohtainen etu pääsee voitolle yleisestä edusta. Kaikkinaisesta yksinkertaisimmankin porvarillisen finanssiuudistuksen, jokapäiväisimmänkin liberalismin, muodollisimmankin tasavaltaisuuden, latteimmankin demokratismien vaatimisesta tullaan rankaisemaan kuin »murhayrityksestä yhteiskuntaa vastaan» leimaamalla sen »*sosialismiksi*». Ja loppujen lopuksi »uskonnon ja järjestyksen» ylipapit itsekin potkaisuun Pythian-istuimeltaan, raastetaan yöllä vuoteistaan, sullotaan vankivaunuun, heitetään vankilaan tai ajetaan maanpakoon, heidän temppelinsä hajotetaan maan tasalle, heidän suunsa tukitaan, heidän kynänsä katkaistaan ja heidän lakinsa revitään palasiksi – uskonnon, omaisuuden, perheen ja järjestyksen nimessä. Humalaiset sotamiehet ampuvat yhteislaukauksia parvekkeillaan seisoviin jär-

22. Roomalaisen historioitsijan Eusebios Caesarilaisen mukaan keisari Konstantinus I oli vuonna 312 Maxentiuksesta saamansa voiton aattona nähnyt taivaalla ristin ja siinä kirjoituksen: *Tässä voittaos*.

jestyskiihkoisiin porvareihin, heidän perhepyhäkkönsä häväistään, heidän talojaan pommitetaan huvin vuoksi – omaisuuden, perheen, uskonnon ja järjestyksen nimessä. Lopuksi porvarillisen yhteiskunnan hylkyjoukko muodostaa *järjestyksen pyhän falangin* ja sankari Krapülinski²³ marssii »yhteiskunnan pelastajana» Tuileries’hin.

II

Mutta palatkaamme jälleen esityksemme juoneen. Kesäkuun päivistä lähtien *perustuslakia* säättävän kansalliskokouksen historia on tasavaltalaisen porvarisryhmän vallan ja haajannuksen historiaa, ryhmän, joka tunnetaan mm. nimillä kolmiväriset tasavaltalaiset, aidot tasavaltalaiset, poliittiset tasavaltalaiset, muodolliset tasavaltalaiset jne.

Ludvig Filipin porvarillisen monarkian aikana tämä ryhmä muodosti *julkisen* tasavaltalaisen *opposition* ja oli siten silloisen poliittisen maailman tunnustettu ainesosa. Sillä oli edustajansa edustajakamareissa ja huomattava vaikutus lehdistössä. Sen pariisilainen äänenkannattaja »*National*»²⁴ oli tavallaan yhtä arvossapidetty kuin »*Journal des Débats*»²⁵. Sen asema perustuslaillisen monarkian aikana vastasi sen luonnetta. Se ei ollut mikään suurten yhteisten etujen ja omalaatuisten tuotantoehtoien erottama porvaris-

23. Tarkoitetaan Louis Bonapartea. Krapülinski on Heinen *Kaksi ritaria* -runon päähenkilö, omaisuutensa hurvitellut puolalainen aatelismies, jonka sukunimi on johdettu ranskalaisesta sanasta *crapule*, mikä tarkoittaa mässäilyä, ylensyömistä ja juopottelua sekä laiskuria ja hylkiötä.

24. »*Le National*» (Kansallinen lehti) oli ranskalainen päivälehti, joka ilmestyi Pariisissa 1830–1851, maltillisten porvarillisten tasavaltalaisten äänenkannattaja. Tämän suuntauksen huomattavimpia edustajia väliaikaisessa hallituksessa olivat Marrast, Bastide ja Garnie-Pagès.

25. »*Journal des Débats politiques et littéraires*» (Poliittinen ja kirjallinen väittelylehti) oli Pariisissa 1789 perustettu jokapäiväinen lehti. Heinäkuun monarkian kaudella siitä tuli hallituksen päivälehti, orleanistisen porvariston äänenkannattaja. Vuoden 1848 vallankumouksen aikana lehti ilmaisi vastavallankumouksellisen porvariston, ns. järjestyks puolueen katsomuksia.

ton ryhmä. Se oli tasavaltalaisesti ajattelevien porvareiden, kirjailijoiden, asianajajain, upseerien ja virkamiesten nurkkakunta, jonka vaikutus perustui Ludvig Filipin persoonaan kohdistuvaan maan antipatiaan, vanhan tasavallan muistoihin, muutamien haaveilijain tasavalta-uskoon, mutta ennen kaikkea *ranskalaiseen nationalismiin*, jonka vihaa Wienin traktaatteja²⁶ ja Englannin kanssa tehtyä liittoa kohtaan se piti jatkuvasti yllä. Ludvig Filipin aikana nauttimastaan kannatuksesta »*National*» sai suurelta osalta kiittää juuri tuota salaista imperialismia, joka siitä syystä saattoi myöhemmin tasavallan aikana Louis Bonaparten muodossa nousta musertavana kilpailijana vastustamaan itse »*Nationalia*». »*National*» taisteli rahaylimystöä vastaan niin kuin koko muukin porvarillinen oppositio. Polemiikki budjettia vastaan, mikä Ranskassa oli samaa kuin taistelu rahaylimystöä vastaan, tuotti niin helposti ansaittua kansansuosiota ja niin runsasta aineistoa puritaanisia *leading articles*²⁷ varten, ettei »*National*» voinut olla käyttämättä sitä hyväkseen. Teollisuusporvaristo oli »*Nationalille*» kiitollinen Ranskan suojatullijärjestelmän orjallisesta puolustamisesta, mihin se muuten ryhtyi enemmän kansallisista kuin kansantaloudellisista syistä, ja koko porvaristo oli sille kiitollinen kommunismia ja sosialismia vastaan suunnattujen vihamielisten parjausten vuoksi. »*Nationalin*» puolue oli muuten *aito tasavaltalainen*, ts. se vaati porvariston herruudelle tasavaltaista muotoa kuningasvaltaisen asemesta ja ennen kaikkea itselleen leijonanosaa tuosta herruudesta. Tällaisen muutoksen edellytyksistä sillä ei ollut mitään selvää käsitystä. Mutta sen sijaan sillekin oli päivänselvää – ja tämä myös tuli selvästi ilmi Ludvig Filipin valtakauden loppuaikoina toimeenpannuissa reformibanketeissa – ettei se nauttinut kansansuosiota demokraattisten pikkuporvariain eikä varsinkaan vallankumouksellisen proletariaatin keskuudessa. Nämä ai-

26. Wienin traktaateiksi sanotaan Napoleonin vastaan sotineiden valtioiden Wienissä touko-kesäkuussa 1815 solmimia sopimuksia.

27. – pääkirjoituksia.

dot tasavaltalaiset olivat niin kuin aitojen tasavaltalaisten kuuluukin – jo tyytymäisillään Orléansin herttuattaren sijaishallintaan, kun helmikuun vallankumous puhkesi ja nosti heidän tunnetuimmat edustajansa väliaikaiseen hallitukseen. Heillä oli tietenkin alusta alkaen porvariston luottamus ja perustuslakia säätävä kansalliskokouksen enemmistö takanaan. Toimeenpanokunnasta, jonka kansalliskokous kokoonnuttuaan asetti, heitettiin heti pellolle väliaikaisen hallituksen *socialistiset* ainekset, ja »*Nationalin*» puolue käytti hyväkseen kesäkuun kapinan puhkeamista päästäkseen eroon myös *toimeenpanokunnasta* ja sitä tietä lähimmistä kilpailijoistaan, *pikku-porvarillisista* eli *demokraattisista tasavaltalaisista* (Ledru-Rollinista ym.). Cavaignac, porvarillis-tasavaltalaisen puolueen kenraali, joka johti kesäkuun teurastusta, tuli eräänlaisin diktaattorinvaltuuksin toimeenpanokunnan tilalle. »*National*» lehden entisestä päätoimittajasta Marrastista tuli vakituinen perustuslakia säätävän kansalliskokouksen puhemies, ja ministerinsalkut kuten kaikki muutkin huomattavat virat joutuivat aitojen tasavaltalaisten huostaan.

Tuo tasavaltalainen porvarisryhmä, joka jo ajat sitten oli pitänyt itseään heinäkuun monarkian laillisena perijänä, havaitsi siis haaveittansa toteutuneen odotettua paremmin. Tuo ryhmä ei kuitenkaan päässyt valtaan niin kuin se oli kuvitellut Ludvig Filipin aikana, ts. porvariston liberaalin kapinan tietä, vaan kukistamalla kartessitulella pääomaa vastaan nousseen proletariaatin kapinan. Se minkä se oli kuvitellut *mitä vallankumouksellisimmaksi* tapahtumaksi, muuttui todellisuudessa *mitä vastavallankumouksellisimmaksi* tapahtumaksi. Hedelmä putosi sen helmaan, mutta se putosi tiedonpuusta eikä elämänpuusta.

Porvarillis-tasavaltalaisten yksinomaista herruutta kesti vain kesäkuun 24. päivästä joulukuun 10. päivään 1848. Sen tulokset typistivät *tasavaltalaisen perustuslain* laatimiseen ja *Pariisin julistamiseen* *piiritystilaan*.

Uusi *perustuslaki* oli pohjaltaan vain vuoden 1830 perustuslailisen kartan²⁸ tasavaltaistettu laitos. Heinäkuun monarkian tiukka vaalisensus, joka syrjäytti poliittisesta vallasta jopa suuren osan porvaristoakin, ei sopinut yhteen porvarillisen tasavallan olemassaolon kanssa. Helmikuun vallankumous oli tuon sensuksen tilalle julistanut oitis välittömän yleisen äänioikeuden. Porvarilliset tasavaltaisiet eivät voineet tehdä olemattomaksi tuota tapahtumaa. Heidän oli tyydyttävä rajoittavaan lisämääräykseen, joka vaati kuuden kuukauden vakituista oleskelua vaalipaikkakunnalla. Hallinnon, kunnallishallinnon, oikeuslaitoksen, armeijan jne. järjestely pysyi entisellään, tai mikäli uusi perustuslaki sitä muutti, muutokset koskivat sisällysluetteloa eivätkä sisältöä, nimiä eivätkä asioita.

Vuoden 1848 vapauksien välttämätön yleisesikunta – yksilön vapaus, paino-, puhe-, yhdistymis-, kokoontumis-, oppi-, uskonnonvapaus jne. – sai perustuslaillisen sotisovan, joka toki sen haavoittumattomaksi. Jokainen näistä vapauksista julistetaan näet Ranskan kansalaisen *ehdottomaksi* oikeudeksi, mutta kuitenkin aina sillä varauksella, että se on rajoittamaton vain mikäli sitä eivät rajoita »*toisten yhtäläiset oikeudet ja yleinen turvallisuus*» tai »lait», joiden tulee pitää juuri sopusoinnussa nuo henkilökohtaiset vapaudet ja yleinen turvallisuus. Esimerkiksi: »Kansalaisilla on oikeus yhdistyä, kokoontua rauhallisesti ja ilman aseita, tehdä anomuksia ja esittää ajatuksiaan lehdistön välityksellä tai muulla tavoin. *Näiden oikeuksien nauttimista ei ole rajoittamassa muu kuin toisten yhtäläiset oikeudet ja yleinen turvallisuus*» (Ranskan perustuslain II luku, 8. artikla) – »Opetus on vapaata. Opetusvapautta nautittakoon lain säätämin ehdoin ja valtion ylivalvonnan alaisena.» (Sama, 9. artikla) – »Jokaisen kansalaisen asumus on loukkaamaton *paitsi* lain säätämässä tapauksissa.» (Luku II, 3. artikla) jne. jne. – Perustuslaki viittaa siis

28. Vuoden 1830 porvarillisen vallankumouksen jälkeen Ranskassa hyväksytty perustuslaillinen kartta oli itse asiassa heinäkuun monarkian perustuslaki. Se julisti muodollisesti kansakunnan itsenäiset oikeudet ja rajoitti jossain määrin kuninkaan valtaa.

aina vastaisuudessa säädettäviin *elimellisiin* lakeihin, joiden tulee selittää noita varauksia ja säännellä näiden rajoittamattomien vapauksien nauttimista niin, etteivät vapaudet loukkaisi toinen toistaan tai yleistä turvallisuutta. Myöhemmin järjestyksen ystävät säätivätkin nuo elimelliset lait, ja kaikki »vapaudet» säänneltiin sillä tavoin, että porvaristo saattaa nauttia niistä niin, että muiden luokkien yhtäläiset oikeudet eivät loukkaa sitä vähääkään. Aina kun porvaristo kielsi kokonaan nämä oikeudet »muilta» tai salli nauttia niitä määrätyn ehdoin, jotka kaikki tyynni olivat poliisiansoja, tapahtui se aina vain »yleisen turvallisuuden», ts. porvariston turvallisuuden, nimessä, kuten perustuslaissa säädetään. Sen tähden myöhemmin molemmat puolet, niin järjestyksen ystävät, jotka kumosivat kaikki nuo vapaudet, kuin demokraatitkin, jotka vaativat kaikkien niiden ennallistamista, vetosivat täysin oikeutetusti perustuslakiin. Perustuslain jokainen pykälä näet sisältää oman antiteesinsä, oman ylä- ja alahuoneensa, nimittäin yleisen fraasin vapaudesta ja reuna huomautuksen vapauden kumoamisesta. Niin kauan kuin vapauden nimeä kunnioitettiin ja estettiin vain vapauden voimaansaattamista – luonnollisesti laillisin perustein –, niin kauan vapauden perustuslaillinen olemassaolo pysyi loukkaamattomana ja koskemattomana, vaikka sen olemassaolosta *jokapäiväisessä* elämässä olisikin tehty perusteellinen loppu.

Tässä niin nerokkaasti loukkaamattomaksi säädettyssä perustuslaissa oli kuitenkin kuin Akilleella eräs haavoitettavissa oleva kohta, joka ei kuitenkaan ollut kantapää, vaan pää eli oikeamminkin ne molemmat päät, jotka kruunasivat koko rakennelmaa: toisaalta *lakiasäättävä kokous*, toisaalta *presidentti*. Silmäillessämme perustuslakia havaitsemme, että vain ne pykälät, joissa määritellään presidentin suhde lakiasäättävään kokoukseen, ovat ehdottomia, positiivisia, ristiriidattomia, yhdellä ainoalla tavalla selitettäviä. Porvarillisten tasavaltalaisten oli nimittäin tässä pidettävä huolta oman

turvallisuutensa takaamisesta. Perustuslain 45.–70. § on laadittu siten, että kansalliskokous voi perustuslaillisesti syrjäyttää presidentin, mutta presidentti voi syrjäyttää kansalliskokouksen vain perustuslainvastaisesti, vain syrjäyttämällä samalla myös perustuslain. Perustuslaissa siis kehoitetaan turvautumaan väkivaltaan sen tuhoamiseksi. Se ei ainoastaan siunaa vuoden 1830 kartan tavoin vallan jakamista, vaan laajentaa tuon jaon sietämättömäksi ristiriidaksi. *Perustuslaillisten voimien peli*, joksi Guizot sanoi lainsäädännöllisen ja toimeenpanevan vallan parlamentaarista jupakkaa, on vuoden 1848 perustuslain mukaisesti alituista uhkapeliä. Toisella puolen on 750 yleisellä äänestyksellä valittua kansanedustajaa, jotka voidaan valita uudelleenkin ja jotka muodostavat kontrolloimattoman, hajottamattoman, jakamattoman kansalliskokouksen, joka nauttii lainsäädännöllistä kaikkivaltaa, päättää lopullisesti sodasta, rauhasta ja kauppasopimuksista, omaa yksin armahdusoikeuden ja pysyy 10puttomien istuntojensa ansiosta alati etunäyttämöllä. Toisella puolen on kaikilla kuninkaallisen vallan attributeilla varustettu presidentti, joka kansalliskokouksen mieltä kysymättä nimittää ja erottaa ministerinsä, pitää täydellisesti käsissään toimeenpanovaltaa, jakaa kaikki virat ja määrää siten vähintään puolentoistamiljoonan ranskalaisen kohtaloista, sillä juuri niin suuri ihmisjoukko on riippuvainen 500 000 virkamiehestä ja kaikenarvoisista upseereista. Hänen käytettävissään ovat kaikki asevoimat. Hänellä on oikeus armahtaa yksityisiä rikollisia, laskea hajalle kansalliskaarti, erottaa valtioneuvoston suostumuksesta kansalaisten itsensä valitsemia yleisneuvoston, kantoni- ja kunnallisneuvostojen valtuutettuja. Hänellä on aloite- ja johto-oikeus kaikkiin ulkovaltojen kanssa solmittaviin sopimuksiin nähden. Samaan aikaan kun kansalliskokous on aina etunäyttämöllä ja joka päivä alttiina yleiselle arvostelulle, presidentti viettää huomaamatonta elämäänsä Elysiumin kentillä, mutta silti silmiensä edessä ja sydämessään perustuslain 45. artikla, joka

muistuttaa hänelle jok’ikinen päivä: »*Frère, il faut mourir!*»²⁹ Valtasi päättyy kauniin toukokuun toisena sunnuntaina neljäntenä vuotena valituksi tulosi jälkeen! Silloin on tämä ihanuus lopussa, näytelmää ei esitetä toiseen kertaan, ja jos sinulla on velkoja, pidä varasi, että saat ne maksetuiksi perustuslain sinulle myöntämästä 600 000 frangin palkastasi, ellet mieluummin muuta kauniin toukokuun toisena maanantaina Clichyhin³⁰! – Jos kohta perustuslaki näin antaa presidentille todellisen vallan, niin moraalisen voiman se yrittää taata kansalliskokoukselle. Paitsi sitä, että moraalista voimaa ei luoda lakipykälillä, perustuslaki kumoaa itsensä tässäkin suhteessa sallimalla koko Ranskan kansan valita presidentin välittömän äänestyksen tietä. Kansalliskokousta valittaessa Ranskan äänet hajaantuvat 750 kansanedustajan kesken, presidentinvaalissa ne keskittyvät yhteen henkilöön. Kun jokainen yksityinen kansanedustaja edustaa vain jotakin puoluetta, jotakin kaupunkia, jotakin sillanpään tienoota tai jopa vain sitä välttämättömyyttä, että on valittava joku seitsemästä sadasta viidestäkymmenestä piittaamatta sen kummemmin itse asiasta kuin miehestäkään, niin *presidentti* sitä vastoin on kansan valittu, ja hänen vaalinsa on painava valtti, jonka suvereeni kansa kerran neljässä vuodessa lyö pöytään. Valittu kansalliskokous on metafyyysisessä, jota vastoin valittu presidentti on persoonallisessa suhteessa kansakuntaan. Kansalliskokous tosin edustaa yksityisten kansanedustajien persoonassa kansaliishengen mitä erilaisimpia vivahteita, kun taas presidentti on tuon hengen lihaa ja verta. Presidentillä on kansalliskokoukseen verraten eräänlainen jumalallinen oikeus, hän on valtiassaan kansan armasta.

Merenjomalatar Thetis ennusti Akilleen kuolevan nuoruuden voimissaan. Perustuslaki, jolla kuten Akilleella, oli heikko kohtansa,

29. »Veli, sinunkin on kuoltava!» Tunnus, jolla katolisen trappistien munkkijeskkunnan jäsenet tervehtivät toisiaan.

30. Clichy oli Pariisin velkavankila vuosina 1826–1867.

aavisti Akilleen tavoin, että sen oli varhain kuoltava. Perustuslakia laativien aito tasavaltalaisten tarvitsi vain vilkaista ihannetasavaltansa pilvien lomitse jumalatonta maata havaitakseen, kuinka kuningasmielisten, bonapartelaisten, demokraattien ja kommunistien julkeus ja heidän oma huono maineensa lisääntyi päivä päivältä sitä mukaa kuin heidän suuri lainsäädännöllinen taideteoksensa lähenei valmistumistaan; Thetiksen ei tarvinnut nousta merestä kertoakseen heille tätä salaisuutta. He koettivat puijata kohtaloa perustuslakioveluudella, perustuslain 111. artiklalla, minkä mukaan jokainen *perustuslakimuutosesitys* on käsiteltävä kolmesti kuukauden väliajoin, ja tullakseen hyväksytyksi sen on saatava vähintään 3/4 äänistä, minkä lisäksi ainakiu 500 kansalliskokouksen jäsenen on osallistuttava äänestykseen. He tekivät siten vain voimattoman yrityksen voidakseen vielä parlamentaarisenä vähemmistönäkin, joksi he jo profeetallisesti hengessään itsensä näkivät, pitää valtaa, joka jo nyt, kun heillä oli vielä käytettävänä parlamentaarinen enemmistö ja hallitusvallan kaikki välineet, luisui päivä päivältä yhä enemmän heidän heikoista käsistään.

Lopuksi eräässä melodraamallisessa pykälässä perustuslaki uskoo itsensä »koko Ranskan kansan samoin kuin jokaisen yksityisen ranskalaisen valppauden ja isänmaallisuuden huomaan, vaikka se jo aikaisemmin eräässä toisessa pykälässä on jättänyt »valppaat» ja »isänmaalliset» ranskalaiset, varta vasten keksimänsä ylioikeuden, »*haute courin*» hellään, rikosoikeudelliseen huomaan.

Sellainen oli vuoden 1848 perustuslaki, jonka kumoamiseen joulukuun 2. päivänä 1851 ei tarvittu edes päätä, vaan joka keikahti pelkästä hatun kosketuksesta; tuo hattu oli tosin Napoleonin kolmikolkkahattu.

Samaan aikaan kun porvarillis-tasavaltalaiset kansalliskokouksessa puntaroivat tätä perustuslakia, väittelivät ja äänestivät sitä, Cavaignac piti kokoussalin ulkopuolella *Pariisia piiritystilassa*. Pariisiin

piiritystila oli perustuslakia säättävän kokouksen lapsenpäästäjänä sen tasavaltalaisissa synnytystuskissa. Jos kohta tämä perustuslaki toimitettiin myöhemmin pois maailmasta pistinten avulla, niin ei ole unohdettava, että pistimet – ja vieläpä kansaa kohti suunnatut pistimet – olivat suojelleet sitä sen ollessa vielä äidinkohdussa ja että pistimillä oli autettava sen syntymääkin. »Kunniallisten tasavaltalaisten» esi-isät olivat panneet vertauskuvansa, kolmivärisen lipun³¹ kiertämään ympäri Eurooppaa. »Kunnialliset tasavaltalaiset» puolestaan tekivät keksinnön, joka aivan itsestään levisi yli koko mannermaan, mutta joka palasi aina uutta rakkautta hehkuen takaisin Ranskaan, kunnes se vihdoinkin sai hankittua itselleen kansalaisoikeudet puolessa maan departementeista: tuo keksintö oli *piiritystila*. Oivallinen keksintö, jota tavan taksa sovellettiin jokaisessa Ranskan vallankumouksen kulussa seuranneessa kriisikohdassa. Mutta saattoivatko kasarmi ja kenttäleiri, jotka näin pantiin tämän tästä painamaan Ranskan yhteiskunnan hartioita tarkoituksena tainnuttaa se ja saada hiljenemään; miekka ja musketti, jotka tämän tästä pantiin jakamaan oikeutta ja hallitsemaan, holhoamaan ja sensuroimaan, toimittamaan poliisi- ja yövahtipalvelua; sotilasviikset ja asetakki, jotka tämän tästä kuulutettiin yhteiskunnan suurimmaksi viisaudeksi ja yhteiskunnan rehtoreiksi – saattoivatko kasarmi ja kenttäleiri, miekka ja musketti, sotilasviikset ja asetakki olla tulematta loppujen lopuksi siihen ajatukseen, että parasta on kerta kaikkiaan pelastaa yhteiskunta julistamalla oma komento ylimmäksi vallaksi

31. Jo Ranskan tasavallan ensimmäisinä olemassaolopäivinä heräsi kysymys valtiolipusta. Pariisin vallankumoukselliset työläiset vaativat hyväksymään valtiolipuksi punaisen lipun, jollaisen olivat vuoden 1832 kesäkuun kapinan aikana noston Pariisin työläiskorttelit. Porvariston edustajat taas olivat kolmivärisen (sinivalko-punaisen) lipun kannalla, koska tällainen oli ollut Ranskan lippu Ranskan suuren vallankumouksen ja Napoleonin hallituskaudella. Tämä lippu oli sitä paitsi jo ennen vuoden 1848 vallankumousta ollut »National» lehden ympärille ryhmittyneiden porvarillisten tasavaltalaisten tunnuksena. Työläisedustajien oli suostuttava siihen, että Ranskan tasavallan valtiolipuksi tuli kolmivärinen lippu, jonka salkoon kiinnitettiin kuitenkin punainen ruusuke.

ja vapauttamalla porvarillinen yhteiskunta kokonaan itsehallinnon huolista? Kasarmin ja kenttäreitin, miekan ja musketin, sotilasviikkien ja asetakkien täytyi päätyä tällaiseen ajatukseen sitäkin suuremmalla syyllä, koska ne saattoivat tällöin odottaa parempaa käteismaksua suuremmista palveluksistaan, sillä pelkästään milloin minkin porvarisryhmän käskystä julistettavasta ajoittaisesta piiritystilasta ja tilapäisestä yhteiskunnan pelastamisesta tuli niukasti kovaa rahaa muutaman kuolleen ja haavoittuneen ja muutaman porvareilta saadun ystävällisen virnistyksen lisäksi. Miksei sotavoima kerran omin päin ja omaksi edukseen leikkisi piiritystilaa ja panisi samalla piiritykseen kansalaisten rahakukkaroi? Älköön muuten sivumennen sanottuna unohdettako sitäkään, että Pariisissa toimivien sotilaskomissioiden johdossa heilui tällä haavaa jälleen *eversti Bernard*, sama sotilaskomissioiden johtaja, joka Cavaignacin aikana tuomitsi tutkimatta 15 000 kapinallista karkotettavaksi.

Vaikka »kunnialliset» aitosavaltalaiset, julistamalla Pariisiin piiritystilaan, perustivatkin taimilavan, jossa vuoden 1851 joulukuun 2. päivän pretoriaanien³² oli hyvä kasvaa täyteen mittaansa, ansaitsevat he kuitenkin tunnustuksen siitä, että he sen sijaan, että kiihottaisivat kansallistunnetta, kuten Ludvig Filipin aikana, nyt, kun heidän käytettävänä on koko kansakunnan voima, matelivat ulkomaisten edessä ja sallivat itävaltaisten ja napolilaisten³³ valloittaa jälleen Italian, sen sijaan että olisivat sen vapauttaneet. Louis Bonaparten valitseminen presidentiksi joulukuun 10. päivänä 1848 teki lopun Cavaignacin ja perustuslakia säättävän kokouksen diktatuurista.

Perustuslain 44. artiklassa sanotaan: »Ranskan tasavallan presidenttinä ei voi olla se, joka on joskus menettänyt Ranskan kansa-

32. Pretoriaaneiksi muinais-Roomassa sanottiin sotapäällikön tai keisarin etuoikeutettua henkivartiostoa. Pretoriaanit osallistuivat jatkuvasti maan sisäisiin levottomuuksiin ja nostivat usein valtaistuimelle omia suosikkejaan. Tässä tarkoitetaan Joulukuun 10. päivän yhdistystä.

33. Tarkoitetaan Napolin kuningaskunnan ja Itävallan yhteistä osallistumista Rooman tasavallan vastaiseen interventioon touko-heinäkuussa 1849.

laisoikeudet.» Ranskan tasavallan ensimmäinen presidentti Louis Napoleon Bonaparte ei ollut ainoastaan menettänyt kansalaisoikeuttaan Ranskassa eikä vain toiminut englantilaisena erikoiskonstaapelina, vaan hän oli myös kansalaistunut sveitsiläinen³⁴.

Olen toisessa yhteydessä³⁵ käsitellyt seikkaperäisesti joulukuun 10. päivän vaalien merkitystä, joten en tässä enää siihen kajoa. Riittää kun huomautan, että niissä kuvastui kansakunnan muita luokkia vastaan suuntautunut *talonpoikien reaktio*, talonpoikien, joiden täytyi maksaa helmikuun vallankumouksen viulut, *kaupunkia vastaan suuntautunut maaseudun reaktio*. Vaalit otettiin hyvin suopeasti vastaan armeijassa, jolle »Nationalin» tasavaltalaiset eivät olleet hankkineet enempää kunniaa kuin palkanlisäystäkään, suurporvariston piireissä, jotka tervehtivät Bonapartea monarkiaan johtavana astinlautana, ja proletaarien ja pikkuporvareiden keskuudessa, jotka tervehtivät häntä Cavaignacin vitsauksena. Alempana tulen lähemmin koskettelemaan talonpoikien suhdetta Ranskan vallankumoukseen.

Porvarillis-tasavaltalaisten perikadon historia käsittää ajanjakson joulukuun 20. päivästä 1848 toukokuuhun 1849, jolloin perustuslakia säätävä kokous hajotettiin. Perustettuaan porvaristolle tasavallan, ajettuaan vallankumouksellisen proletariaatin areenalta ja tukittuaan toistaiseksi demokraattisen pikkuporvariston suun he itsekin joutuivat niiden porvarisjoukkojen syrjäyttämiksi, jotka oikeutetusti ottivat tasavallan haltuunsa *omana omaisuutenaan*. Nämä porvarisjoukotpa olivatkin *kuningasmielisiä*. Osa niistä, suurmaanomistajat, oli pitänyt herruutta *restauration* aikana³⁶ ja oli sen täh-

34. Marx tarkoittaa seuraavia Louis Bonaparten elämäkertaseikkoja: 1832 tämä hyväksyi Thurgaun kantonissa Sveitsin kansalaisuuden ja ollessaan 1848 Englannissa liittyi vapaaehtoisesti konstaapeliksi (Englannissa siviilihenkilöistä muodostettu poliisin varamiehistö).

35. Katso Marxin kirjoituksessa *Luokkataistelut Ranskassa 1848–1850*, Marx & Engels, *Valitut teokset* kuudessa osassa, osa 2 s. 495–497 (Edistys, Moskova 1978).

36. Restaatiokaudeksi sanotaan Bourbonien suvun toista hallituskautta Ranskassa vuosina 1814–1830. Aateliston ja klerikaalien etuja ajaneen Bourbonien taan-

den *legitimistinen*. Toinen osa, rahaylimystö ja suurteollisuudenharjoittajat, oli pitänyt herruutta heinäkuun monarkian aikana ja oli sen tähden *orleanistinen*.³⁷ Muut silmälätkevät armeijassa, yliopistoissa, kirkossa, asianajotoimessa, akatemiassa ja sanomalehdistössä jakautuivat kummallekin puolelle, joskin suhteellisesti eri tavalla. Tässä porvarillisessa tasavallassa, jonka lippuna ei ollut enempää *Bourbonin* kuin *Orléansienkaan* nimi, vaan sana *Pääoma*, kumpikin porvariston osa oli tavoittanut valtiomuodon, jonka puitteissa ne saattoivat hallita *yhdessä*. Jo kesäkuun kapina oli yhdistänyt ne »järjestyspuolueeksi»³⁸. Nyt oli aika syrjäyttää niiden porvarillistasavaltalaisten nurkkakunta, joilla oli vielä sija kansalliskokouksessa. Raakuus, jota nämä aito tasavaltalaiset olivat osoittaneet tehdessään ruumiillista väkivaltaa kansalle, veti vertoja sille pelkuruudelle, arkuudelle, raukkamaisuudelle, heikkoudelle ja taistelukyvyttömyydelle, jota he osoittivat nyt perääntyessään, kun heidän olisi ollut puolustettava omaa tasavaltalaisuuttaan ja lainsäädäntövaltaansa toimeenpanovallalta ja kuningasmielisiltä. On tarpeetonta selostaa tässä heidän rappeutumisensa häpeällistä historiaa. Se ei ollut kukistumista, vaan jäljettämiin häipymistä. Heidän tarinansa päättyi ainiaaksi, ja seuraavana kautena he esiintyvät niin kansallis-

tumuksellisen valtakomennon kumosi vuoden 1830 heinäkuun vallankumous.

37. *Legitimistit* olivat perinnöllisen suurmaanomistuksen etuja ajavan 1830 kukistetun »legitiimin» (laillisen) Bourbonien hallitsijasuvun kannattajia. Taistelusaan rahaylimystöön ja suurporvaristoon nojannutta vallassa ollutta Orléansien (1830–1848) sukua vastaan osa legitimisteistä turvautui usein sosiaaliseen demagogiaan ja tekeytyi työtäkevien puolustajaksi porvariston riistolta.

Orleanistit kannattivat Orléansin herttuaita, Bourbonien suvun nuorempaa haaraa, joka oli vallassa vuoden 1830 heinäkuun vallankumouksesta alkaen ja jonka kukisti vuoden 1848 vallankumous. Orleanistit ajoivat rahaylimystön ja suurporvariston etuja. Toisen tasavallan kaudella (1848–1851) mainitut monarkistiset ryhmittymät muodostivat yhdistyneen konservatiivisen järjestyspuolueen ytimen.

38. Järjestyspuolue syntyi 1848 konservatiivisen suurporvariston puolueena, se edusti Ranskan kahden monarkistisen ryhmittymän — legitimistien ja orleanistien — liittoa. Alkaen vuodesta 1849 aina joulukuun 2. päivän vallaukaappaukseen (1851) tällä puolueella oli johtoasema toisen keisarikunnan lakiasäättävässä kansalliskokouksessa.

kokouksessa kuin sen ulkopuolellakin vain menneisyyden haamuina – haamuina, jotka näyttävät saavan eloa heti, kun kysymyksessä on jälleen vain pelkkä tasavallan nimi, ja joka kerta, kun vallankumouksellinen selkkaus uhkaa laskea alimmalle tasolle. Huomautan ohimennen, että »National» lehti, josta tuo puolue oli saanut nimensä, kääntyy seuraavana kautena sosialismin puoleen.

Ennen kuin jätämme tämän kauden, meidän on vielä luotava jälkikatsaus niihin kahteen voimaan, joista toinen tuhosi toisen 2. joulukuuta 1851, vaikka ne olivat eläneet avioliitossa joulukuun 20. päivästä 1848 perustavan kokouksen loppuhetkeen saakka. Tarkoitin toisaalta Louis Bonapartea ja toisaalta liittoutuneitten kuningasmielisten puoluetta, järjestyspuoluetta, suurporvariston puoluetta. Presidenttikautensa alussa Bonaparte muodosti järjestyspuolueen miehistä ministeristön, jonka johtoon hän asetti Odilon Barrotin – huomatakaan – parlamentaarisen porvariston liberaalimman ryhmän entisen johtajan. Herra Barrot oli viimeinkin saanut pyydystetyksi ministerinsalkun, joka oli kummitellut hänen mielessään vuodesta 1830 lähtien, ja enemmänkin, hän oli saanut pääministerin paikan, mutta hän ei saanut sitä parlamenttiopposition ylimpänä johtajana, niin kuin hän oli Ludvig Filipin aikana kuvitellut, vaan kaikkien entisten verivihollistensa, jesuiittain ja legitimistien liittolaisena, ja hänen tehtäväkseen tuli tappaa parlamentti. Hän vei vihdoinkin morsiamensa vihkialttarille, mutta vasta sitten, kun tämä oli prostituoitu. Bonaparte itse tekeytyi täysin näkymättömäksi. Hänen puolestaan toimi järjestyspuolue.

Heti ensimmäisessä ministerineuvoston kokouksessa päätettiin tehdä sotaretki Roomaan, jota paitsi sovittiin, että se tehdään kansalliskokouksen selän takana ja tarvittavat varat kynitään kansalliskokoukselta valheellisella tekosyillä. Ministeristö aloitti siis toimintansa puijaamalla kansalliskokousta ja salaliittoutumalla absolutististen ulkovaltojen kanssa Rooman vallankumouksellista

tasavaltaa vastaan. Samalla tavoin ja samaa sotajuontaa käyttäen Bonaparte valmisti joulukuun 2. päivän vallankaappauksensa kuningasmielistä lakiasäättävää kokousta ja sen perustuslaillista tasavaltaa vastaan. Älkäämme unohtako, että joulukuun 2. päivänä 1851 oli lakiasäättävän kokouksen enemmistönä se sama puolue, joka muodosti Bonaparten hallituksen 20. joulukuuta 1848.

Perustuslakia säättävä kokous oli elokuussa päättänyt hajaantua vasta sitten, kun on laadittu ja julkaistu joukko perustuslakia täydentäviä ja siihen elimellisesti liittyviä lakeja. Järjestyspuolue esitti sille 6. tammikuuta 1849 edustaja Rateaun suulla, että se heittäisi sikseen elimelliset lait ja tekisi mieluummin päätöksen *omasta hajaantumisestaan*. Ei ainoastaan herra Odilon Barrotin johtama ministeristö, vaan myös kaikki kansalliskokouksen kuningasmieliset jäsenet jankuttivat nyt käskevästi kansalliskokoukselle, että sen hajottaminen oli välttämätöntä luoton palauttamiseksi, järjestyksen lujittamiseksi, epämääräisen välitilan lopettamiseksi ja olosuhteiden vakaannuttamiseksi; he väittivät kansalliskokouksen jarruttavan uuden hallituksen tuloksellista toimintaa, pyrkivän pitkittämään olemassaoloaan pelkästä ilkeämielisyydestä ja maan kyllästyneen koko laitokseen. Bonaparte painoi mieleensä kaikki nämä lainsäädäntövallalle ladellut loukkaukset, opetteli ne ulkoa ja osoitti 2. joulukuuta 1851 parlamentaarisille kuningasmielisille oppineensa näiltä yhtä ja toista. Hän kohdisti heihin heidän omat iskulauseensa.

Barrotin ministeristö ja järjestyspuolue ottivat seuraavan askeleen. Ne hankkivat eri puolilta Ranskaa *kansalliskokoukselle anomuksia*, joissa tätä ystävällisesti pyydettiin häipymään. Ne marssittivat näin ollen kansan järjestymättömät joukot taisteluun kansalliskokousta, kansan tahdon perustuslaillisesti järjestettyä ilmausta vastaan. Ne opettivat Bonaparten vetoamaan kansaan parlamenttikokouksia vastaan. Tammikuun 29. päivänä 1849 koitti viimein päivä, jolloin perustuslakia säättävän kokouksen oli päätettävä ha-

jaantumisestaan. Kansalliskokous havaitsi oitis istuntotalonsa sota-väen miehittämäksi; Changarnier, järjestyspuolueen kenraali, jonka käsiin oli keskittynyt kansalliskaartin ja linjajoukkojen ylipäällikkyyks, järjesti Pariisissa suuren joukkojen katselmuksen aivan kuin taistelun edellä, ja yhdistyneet kuningasmieliset uhkasivat käyttää väkivaltaa, ellei se suostu hyvällä. Kokous suostui hyvällä ja tinki itselleen vielä lyhyen elinajan. Mitä muuta oli tammikuun 29. päivä ellei vuoden 1851 joulukuun 2. päivän *coup d'état*; ero oli vain siinä, että sen suoritti Bonaparte yhdessä kuningasmielisten kanssa tasavaltalaista kansalliskokousta vastaan. Herrat kuningasmieliset eivät huomauneet tai eivät tahtoneet huomata, että Bonaparte käytti hyväkseen vuoden 1849 tammikuun 29. päivää saadakseen osan joukkoja marssimaan paraatimarssissa hänen ohitseensa Tuileries'n edustalla ja oli karkäs käyttämään juuri tätä ensimmäistä julkista sotilasvoiman koollekutsumista parlamentaarista voimaa vastaan vihjaistakseen Caligulaan³⁹. He näkivät tietenkin vain oman Changarnierinsa.

Eräänä syynä, joka erikoisesti kiihotti järjestyspuoluetta lyhentämään väkivaltaisesti perustuslakia säättävän kokouksen elinaikaa, olivat *elimelliset*, perustuslakia täydentävät lait, kuten koululaki, kirkkolaki jne. Yhtyneille kuningasmielisille oli elintärkeää saada itsensä laatia nämä lait ja pitää epäluuloisiksi käyneet tasavaltalaiset erillään siitä puuhasta. Näihin elimellisiin lakeihin kuului kuitenkin myös laki tasavallan presidentin vastuuvuolliisuudesta. Vuonna 1851 oli lakiasäättävä kokous juuri laatimassa sentapaista lakia, kun Bonaparte ehätti torjumaan tuon *coupin*⁴⁰ omalla *coupillaan* joulukuun 2. päivänä. Mitä olisivatkaan yhtyneet kuningasmieliset olleet valmiit antamaan, jos heillä parlamentaarisessa talvisodassaan 1851

39. Rooman keisarin Caligulan oli asettanut valtaistuimelle (37-41) pretoriaani-kaarti.

40. – isku, päättävä teko. Toim.

olisi ollut tämä vastuuvollisuuslaki valmiina ja vieläpä epäluuloisen, ilkeämielisen, tasavaltalaisen kokouksen laatimana!

Sen jälkeen kun perustuslakia säätävä kokous tammikuun 29. päivänä 1849 itse taittoi viimeisen aseensa, Barrotin ministeristö ja järjestyksen ystävät näännyttivät sen hengiltä nöyryyttämällä sitä kaikin mahdollisin tavoin ja kiristivät tuolta toivonsa menettäneeltä voimattomalta kokoukselta lakeja, jotka riistivät siltä suuren yleisön viimeisenkin arvonannon rippeet. Bonaparte, joka hautoi piintyneitä Napoleon-haaveitaan, oli kyllin julkea käyttääkseen avoimesti hyväkseen tätä parlamentaarisen vallan alennustilaa. Kun nimittäin kansalliskokous toukokuun 8. päivänä 1849 ilmaisi ministeristölle paheksumisensa sen johdosta, että Oudinot oli miehittänyt Civitavecchian⁴¹, ja määräsi, että Rooman retkikunnan on toimittava alunperin ilmoitettujen päämäärien hyväksi, niin Bonaparte julkaisi samana iltana »*Moniteur*»⁴² lehdessä Oudinotille osoitetun avoimen kirjeen, jossa onnitteli häntä sankaritekojen johdosta, ja toisin kuin kynänpöyritäjä-parlamentaarikot tekeytyi jo armeijan jalomieliseksi suojelijaksi. Kuningasmieliset nauroivat makeasti tälle: he luulivat voivansa vetää häntä nenästä mielin määrin. Kun vihdoin Marrast, perustuslakia säätävän kokouksen puheenjohtaja, alkoi epäillä kansalliskokouksen turvallisuutta ja pyysi perustuslain nojalla suojelusta eräältä everstiltä ja hänen rykmentiltään, eversti kieltäytyi vedoten sotilaskuriin ja kehotti Marrastia kääntymään Changarnierin puoleen, joka epäsi pilkallisesti pyynnön, huomauttaen, ettei hän pidä *baïonnettes intelligentes*⁴³. Marraskuussa 1851, jolloin yhdistyneet kuningasmieliset aikoivat ryhtyä ratkaisevaan taisteluun Bonaparteaa vastaan, he koettivat saada pahamainei-

41. Katso Marx & Engels, *Valitut teokset* kuudessa osassa, osa 2 s. 509–512.

42. »*Le Moniteur universel*» (Yleinen tiedonantaja) oli Pariisissa 1789–1901 ilmestynyt jokapäiväinen lehti, hallituksen virallinen äänenkannattaja.

43. – ajattelevista pistimistä.

seen *kvestori-lakiinsa*⁴⁴ hyväksytyksi periaatteen, jonka mukaisesti kansalliskokouksen puheenjohtaja saattoi vaatia välittömästi käyttöönsä sotaväkeä. Le Flô, eräs heidän kenraalinsa, oli allekirjoittanut lakiesityksen. Turhaan äänesti Changarnier esityksen puolesta, turhaan ylisti Thiers entisen perustuslakia säätävän kokouksen varovaista viisautta. Vuoripuolueen⁴⁵ hyvä-huutojen säestämänä *sotaministeri St. Amaud* vastasi hänelle niin kuin Changarnier oli vastannut Marrastille!

Niin *järjestyspuolue* itse iski poltinmerkin *parlamentaariseen hallintojärjestykseen* hetkellä, jolloin se ei ollut vielä edes kansalliskokous, vaan vasta ministeristö. Ja se nostaa nyt äläkän, kun vuoden 1851 joulukuun 2. päivä karkottaa sen Ranskasta!

Toivotamme sille onnea matkalle.

III

Lakiasäättävä kansalliskokous kokoontui 28. toukokuuta 1849. Se hajotettiin joulukuun 2. päivänä 1851. Tämä kausi käsittää *perustuslaillisen eli parlamentaarisen tasavallan elinajan*.

Ranskan ensimmäisessä vallankumouksessa *perustuslaillisten* herruutta seuraa *girondistien* herruus ja *girondistien* herruutta *jako-biinien* herruus. Kukin näistä puolueista tukeutuu edistyksellisem-

44. Kvestoreiksi lakiasäättävässä kansalliskokouksessa sanottiin valtuutettuja, joille oli uskottu talouden ja verojen hoito sekä kokouksen turvallisuuden suojele (muinaisroomalaisten kvestoreiden mukaan). 6. marraskuuta 1851 rojalistikvestorit Le Flô, Baze ja Panat esittivät lakiehdotuksen, jota vastaavasti kansalliskokouksen puheenjohtajalle myönnettiin sotaväen kutsumisoikeus; 17. marraskuuta tämä lakiehdotus hylättiin kiivaiden keskustelujen jälkeen.

45. Vuoripuolueeksi sanottiin Ledru-Rollinin johtamien pikkuporvarillisten tasavaltalaisdemokraattien puoluetta, joka ryhmittyi »La Réforme» lehden ympärille. Tämän puolueen edustajat muodostivat 1849 huomattavan ryhmän lakiasäättävässä kansalliskokouksessa.

pään puolueeseen. Heti kun kyseinen puolue on vienyt vallankumouksen niin pitkälle, ettei enää kykene sitä seuraamaan, saatikka johtamaan, sen takana oleva rohkeampi liittolainen syrjäyttää tuon puolueen ja lähettää sen mestauslavalle. Vallankumous kehittyy siis noususuuntaan.

Toisin on vuoden 1848 vallankumouksen laita. Proletaarinen puolue esiintyy pikkuporvarillis-demokraattisen puolueen lisäkkeenä. Viimeksi mainittu puolue pettää sitä ja antaa sen joutua tappiolle 16. huhtikuuta⁴⁶, 15. toukokuuta ja kesäkuun päivinä. Demokraattinen puolue nojaa puolestaan porvarillisten tasavaltalaisten puolueen olkapäähän. Porvarilliset tasavaltalaiset tuskin uskovat itsekään seisovansa lujasti omilla jaloillaan, kun ne jo karistavat kiusallisen kaverinsa niskoiltaan ja tukeutuvat järjestyspuolueen hartioihin. Järjestyspuolue ravistaa hartioitaan, antaa porvarillisten tasavaltalaisten mennä nurin ja leiskauttaa itsensä aseellisen mahdin hartioille. Se luulee vielä istuvansa sen hartioilla, kun eräänä kauniina päivänä huomaa, että hartiat ovat muuttuneet pistimiksi. Jokainen puolue potkii takaa tulevaa eteenpäin pyrkivää puoluetta ja tönää edellä olevaan taaksepäin tunkevaan puolueeseen. Ei ole ihme, että tässä hullunkurisessa asennossa se kadottaa tasapainonsa ja välttämättä kaatuu irvistellen ja merkillisiä häränpyllyjä tehden. Vallankumous kehittyy siis laskusuuntaan. Se joutuu tähän perääntymisliikkeen jo ennen kuin on raivattu pois helmikuun viimeiset barrikadit ja muodostettu ensimmäinen vallankumouksellinen esivalta.

Kysymyksessä olevaan ajanjaksoon sisältyy mitä kirjavin vyyhti huutavia ristiriitoja: on perustuslaillisia, jotka vehkeilevät avoimesti perustuslakia vastaan; on vallankumouksellisia, jotka tunnusta-

46. Huhtikuun 16. päivänä 1848 Pariisissa järjestetty työläisten rauhanomainen mielenosoitus oli viemässä väliaikaiselle hallitukselle »työn järjestelyä» ja »ihmisen toista ihmistä kohtaan harjoittaman riiston poistamista» koskevaa anomuskirjelmää. Kulkueen pysäytti varta vasten tähän tarkoitukseen mobilisoitu porvarillinen kansalliskaarti.

vat avoimesti olevansa perustuslain kannalla; on kansalliskokous, joka tahtoo olla kaikkivoipa ja jää pysyvästi parlamentaariseksi; vuoripuolue, joka pitää kutsumuksenaan kärsivällisyyttä ja torjuu nykyhetken tappiot ennustelemalla tulevia voittoja; on kuningasmielisiä, tasavallan *patres conscripti*⁴⁷, joiden täytyy asemansa vuoksi ylläpitää ulkomailla toisiaan vihaavia kuningashuoneita, joihin he ovat kiintyneet, ja Ranskassa tasavaltaa, jota he vihaavat; on toimeenpanovalta, joka luulee heikkouttaan voimaksi ja herättämään-
sä halveksumista kunnioitukseksi; tasavalta, joka ei ole muuta kuin imperiumin nimilipulla varustettua kahden monarkian, restauraation ja heinäkuun monarkian, yhdistynyttä kataluutta; on liittoja, joiden tärkeimpänä sopimusehtona on hajaannus; taisteluita, joiden peruslakina on ratkaisemattomuus; hillitöntä sisällyksetöntä kiihotusta rauhan nimessä; mitä juhlallisinta rauhan saarnaamista vallankumouksen nimessä; intohimoa ilman totuutta; totuutta ilman intohimoa; sankareita ilman sankaritekoja; historiaa ilman tapahtumia; kehitystä, jonka ainoana liikavoimana näyttää olevan almanakka ja joka uuvuttaa ainaisella saman jännittymisen ja hölty-
misen toistumisella; ristiriitoja, jotka näyttävät ajoittain kärjistyvän äärimmilleen vain laimetakseen ja tasoittuakseen johtamatta mihinkään ratkaisuun; ponnistelujen ja poroporvarillisen maailmanlopunpalon tarkoituksellisesti liioiteltua näytteilleasettelua maailmanpelastajien antautuessa samaan aikaan mitä pikkumaisimpiin juonitteluihin ja hovi-ilveilyihin, joiden antaa mennä -henki johdattaa mieleen enemmänkin Fronden⁴⁸ ajat kuin viimeisen tuomion päivän; Ranskan julkinen yhteinen nerous yhden ainoan yksilön nokkelan typeryyden häpäisemänä; kansakunnan yhteinen tahto,

47. – senaattoreita.

48. Fronden nimellä tunnetaan aateliston ja porvariston liike yksinvaltiutta vastaan vuosien 1648-1653 Ranskassa. Henkivartiostoonsa ja ulkomaisiin joukkoihin tukeutuneet liikkeen aatelijsjohtajat käyttivät hyväkseen tuolloin puhjenneita talonpoikaiskapinoita ja kaupunkien demokraattisia liikkeitä.

joka yleisessä äänestyksessä ilmetessään etsii aina itselleen sopivaa ilmaisuja joukkoetujen vanhoista vihollisista, kunnes viimein keksii sellaiseksi erään merirosvon omavaltaisuuden. Jos mikä niin juuri tämä historianlehti on mustalla maalattu. Ihmiset ja tapahtumat, näyttävät nurinpuolisilta Schlemihleiltä, ruumiittomilta varjoilta⁴⁹. Vallankumous itse halvaannuttaa edustajansa ja varustaa vain vastustajansa intohimoisella väkivaltakiihkolla. Kun »punainen peikko», jota vastavallankumoukselliset alinomaa loihdivat ja manaavat esiin, viimeinkin ilmaantuu, niin se ei ilmaannu anarkistien fryygialaislakki päässään, vaan pukeutuneena järjestyksen sotisopaan, *punaisiin roimahousuihin*.

Olemme nähneet, että ministeristö, jonka Bonaparte muodosti taivaaseenastumisensa päivänä, joulukuun 20. päivänä 1848, oli järjestyspuolueen, yhtyneiden legitimistien ja orleanistien ministeristö. Tämä Barrotin-Fallouxin ministeristö oli kauemmin kuin tasavaltalainen perustuslakia säätävä kokous, jonka elinikää se oli lyhentänyt enemmän tai vähemmän väkivaltaisesti, ja oli yhä peräsimessä. Yhtyneitten kuningasmielisten kenraali Changarnier yhdisti edelleenkin omassa persoonassaan armeijan ensimmäisen divisioonan ja Pariisin kansalliskaartin ylipäällikkyyden. Yleiset vaalit turvasivat vihdoin järjestyspuolueelle valtaenemmistön lakiasäätävässä kokouksessa. Täällä Ludvig Filipin edustajat ja päärit kohtasivat legitimistien pyhän lauman, joille kansakunnan lukuisat vaaliliput olivat muuttuneet pääsylipuiksi politiikan näyttämölle. Bonapartelaisia kansanedustajia oli liian vähän, jotta niistä olisi saattanut muodostaa itsenäistä parlamentaarista puoluetta. He näyttivät olevan vain järjestyspuolueen *mauvaise queue*⁵⁰. Järjestyspuolueella oli siten käsissään hallitusvalta, armeija ja lainsäätäjäkunta,

49. Schlemihl, Peter on Chamisson pienoisromaanin *Peter Schlemihl* (Varjoa vaila) päähenkilö, joka vaihtoi varjonsa ihmeelliseen kukkaraan.

50. – kurja lisäke.

sanalla sanoen koko valtiovalta, jonka moraalisena vahvistuksena olivat yleiset vaalit, minkä valossa sen herruus näytti kansantahdon ilmaukselta, ja samanaikainen vastavallankumouksen voitto koko Euroopan mantereella.

Paremmiin varustettuna ja suotuisimpien enteiden vallitessa ei toistesti mikään puolue ole koskaan lähtenyt sotaretkelle.

Haaksirikkoutuneista *aito tasavaltalaisista* lakiasäättävässä kansalliskokouksessa oli jäljellä noin 50 miehen suuruinen ryhmäkunta, jonka johdossa olivat Afrikan kenraalit Cavaignac, Lamoricière ja Bedeau. Suuren oppositiopuolueen muodosti *vuori*, joksi *sosiaalidemokraattinen* puolue oli itsensä ristinyt. Kansalliskokouksen 750 äänestä sen käytettävissä oli yli 200, ja se oli siten ainakin yhtä mahtava kuin mikä tahansa järjestyspuolueen kolmesta ryhmäkunnasta yksinään. Sen suhteellinen pienuus verrattuna yhtyneisiin kuningasmielisiin näytti korvautuvan eräiden erikoisolojen ansiosta. Eivät yksin departamenttivaalit osoittaneet sen saavuttaneen huomattavaa kannatusta maalaisväestön keskuudessa. Melkein kaikki Pariisin edustajat olivat sen riveissä; armeija oli tehnyt demokraattisen uskontunnustuksen valitsemalla edustajaksi kolme aliupseeria, ja vuoripuolueen johtaja Ledru-Rollin, erotukseksi kaikista järjestyspuolueen edustajista, oli kohonnut parlamentin aatelistoon viiden departamentin avulla, jotka yhdistivät äänensä hänen puolestaan. Kuningasmielisten omassa keskuudessa ja järjestyspuolueen ja Bonaparten välillä tapahtuvista väistämättömistä yhteentörmäyksistä huolimatta näytti vuoripuolueella toukokuun 28. päivänä 1849 olevan siis kaikki menestymisen mahdollisuudet. Kaksi viikkoa myöhemmin se oli kuitenkin menettänyt kaiken, myös kunniansa.

Ennen kuin jatkamme parlamentaarisen historian käsittelyä, on tehtävä muutamia huomautuksia välttyäksemme eräiltä kyseessä olevan aikakauden yleisluonnetta koskevilta tavanomaisilta erehdyksiltä. Demokraattien käsityksen mukaan oli lakiasäättävän kan-

salliskokouksen aikana kysymys samasta kuin perustuslakia säätävän kokouksenkin aikana: tavallisesta taistelusta tasavaltalaisten ja kuningasmielisten välillä. Koko liikkeen he selittävät lyhyesti yhdellä sanalla: »*taantumus*», yö, jolloin kaikki kissat ovat yhtä harmaita ja jolloin he voivat kuin yövartija toistaa yksitoikkoisella äänellä omia kuluneita lauseparsiaan. Ensi näkemältä järjestyspuolue tosin tuntuu koostuvan erilaisista kuningasmielististä ryhmäkunnista, jotka eivät ainoastaan juonittele toisiaan vastaan kohottaakseen kukin valtaistuimelle oman pretendenttinsä ja syrjäyttääkseen vastapuolen pretendentin, vaan myös yhdistyvät yhteisessä vihassaan ja yhteisessä taistelussaan »tasavaltaa» vastaan. Vuoripuolue puolestaan näyttää tuon kuningasmielisen salaliiton vastakohtana »tasavallan» puolustajalta. Järjestyspuolue näyttää puuhaavan myötäensä »*taantumusta*», joka aivan samalla tavalla kuin Preussissa kohdistuu lehdistöön, yhdistymisvapauteen jne. ja taaskin kuten Preussissa toteutuu virkavallan, santarmiston ja oikeusviranomaisen raakana poliisin puuttumisena asioihin. Vuoripuolue puolestaan on niin ikään jatkuvasti työn touhussa torjuessaan näitä hyökkäyksiä ja puolustaessaan siten »ikuisia ihmisoikeuksia», kuten on tehnyt jokainen niin sanottu kansanpuolue suuremmissa tai pienemmissä määrin puolentoista vuosisadan aikana. Mutta tarkasteltaessa lähemmin tilannetta ja puolueita katoaa tämä häikäisevä pintakiilto, joka estää näkemästä *luokkataistelua* ja kyseessä olevan aikakauden luonteenomaista rakennetta.

Legitimistit ja orleanistit olivat, kuten sanottu, järjestyspuolueen kaksi suurta ryhmää. Mikä oli yhdistämässä kumpaakin ryhmää omaan kruununtavoittelijaansa ja erottamassa ryhmiä toisistaan? Oliko sinä vain lilja⁵¹ ja kolmivärinen lippu, Bourbonin suku ja Orléansin suku, kuningasmielisyyden eri vivahteet, ja oliko sinä yleensä rojalistien uskontunnustus? Bourbonien aikana oli hallin-

51. Lilja oli Bourbonien monarkian heraldinen merkki.

nut *suurmaanomistus* pappeineen ja lakeijoineen, Orléansien aikana rahaylimystö, suurteollisuus, suurkauppa, ts. *pääoma* asianajajineen, professoreineen ja kaunopuhujineen. Legitiimi kuninkuus oli vain suurmaanomistajien perinnöllisen herruuden poliittinen ilmaus, samoin kuin heinäkuun monarkia oli porvarillisten nousukkaiden anastaman herruuden poliittinen ilmaus. Näitä ryhmiä eivät siis olleet erottamassa suinkaan niin sanotut periaatteet, vaan olemassaolon aineelliset ehdot, kaksi erilaista omistusmuotoa, maaseudun ja kaupungin vanha vastakohtaisuus, pääoman ja maaomaisuuden välinen kilpailu. Ja kukapa kiistäisi sen, etteivät samalla vanhat muistot, henkilökohtaiset vihamielisyydet, pelko ja toivo, ennakkoluulot ja kuvitelmat, myötätunto ja vastenmielisyys, vakaumukset, uskonnustus ja periaatteet olisi liittäneet asianomaisia jompaankumpaan hallitsijasukuun? Eri omistusmuotojen, yhteiskunnallisten olemassaolon ehtojen perustalta nousee kokonainen päällysrakenelma erilaisia ja omalaatuisia tunteita, kuvitelmia, ajattelutapoja ja elämäkatsomuksia. Koko luokka luo ja muovaa ne aineellisten ehtojen ja vastaavien yhteiskunnallisten suhteiden pohjalta. Yksilö, joka saa ne perinteiden ja kasvatuksen kautta, saattaa kuvitella, että juuri ne muodostavat hänen toimintansa varsinaiset vaikuttimet ja lähtökohdan. Jos kohta kumpikin ryhmä — orleanistit ja legitimistit — koetti vakuuttaa itselleen ja toisille, että niitä oli erottamassa uskollisuus kahta eri kuningashuonetta kohtaan, niin tosiasiat todistivat sittemmin, että nimenomaan noiden ryhmien omien etujen vastakkaisuus esti hallitsijasukujen yhtymisen. Samoin kuin yksityiselämässä nähdään ero sen välillä, mitä ihminen itse sanoo ja ajattelee itsestään ja mitä hän todella tekee ja on, niin myös historiallisissa taisteluissa, mutta vieläkin tarkemmin, on erotettava puolueiden korulauseet ja kuvitelmat niiden todellisesta olemuksesta ja todellisista intresseistä, se mitä ne kuvittelevat olevansa, siitä mitä ne todella ovat. Tasavallassa orleanistit ja legitimistit joutuivat

olemaan vierekkäin, ja niiden vaatimukset olivat samanlaiset. Kun kumpikin puoli yritti lyödä vastapuolen laudalta *oman* kuningashuoneensa *restauroimiseksi*, niin se ei merkinnyt muuta kuin että kumpikin *kahdesta suuresta* – maanomistuksen ja pääoman – *eturyhmästä*, joihin *porvaristo* jakautuu, koetti restauroida oman yliherruutensa ja saada toisen alistettuun asemaan. Puhumme porvariston kahdesta eturyhmästä, sillä huolimatta feodaalisesta keimailustaan ja sukuylypeydestään suurmaanomistajat olivat nykyaikaisen yhteiskunnan kehityksen vaikutuksesta läpeensä porvarillistuneet. Niinpä Englannin toryt olivat kauan kuvitelleet rakastavansa kuninkuutta, kirkkoa ja Englannin muinaisen perustuslain ihanuusia, kunnes vaaranpäivä pakotti heidät tunnustamaan, että he olivat rakastaneet vain *maankorkoa*.

Yhdistyneet kuningasmieliset vehkeilivät toisiaan vastaan lehdistössä, Emissä, Claremontissa⁵², parlamentin ulkopuolella. Kullisien takana ha taas kiskoivat päälleen vanhan orleanistisen tai legitimistisen livrensä ja jatkoivat vanhoja turnajaisiaan. Mutta julkisen elämän näyttämöllä, julkisissa edesottamuksissaan, suurena parlamentaarisen puolueena, he antoivat palttua edustamilleen kuningashuoneille kohteliaasti kumarrellen ja lykkäsivät monarkian restauroimista *in infinitum*⁵³. Tosi toimensa he suorittivat *järjestyspuolueena*, siis *yhteiskunnallista* eikä *poliittista* kilpeä kantaen, porvarillisen maailmanjärjestyksen edustajina eikä vaeltavien prinsessojen ritareina, muita luokkia vastustavana porvarisluokkana eikä tasavaltalaisia vastustavina kuningasmielisinä. Järjestyspuolueena heidän yliherruutensa muihin yhteiskuntaluokkiin nähden oli rajat-

52. *Ems* oli kreivi Chambordin (nimitti itseään Henrik V:ksi), Bourbonien hallitsijasuvun vanhempaa haaraa edustaneen Ranskan kruununtavoittelijan, vakituksia residenssejä.

Claremontissa (Lontoon lähistöllä) asui Ranskasta helmikuun (1848) vallankumouksen jälkeen paennut Ludvig Filip.

53. – loputtomiin.

tomampaa ja lujempaa kuin konsanaan restauraation tai heinäkuun monarkian aikana, — ja se oli yleensäkin mahdollista vain parlamentaarisessa tasavallassa, sillä vain tuollaisessa valtiomuodossa Ranskan porvariston molemmat suuret ryhmät saattoivat liittoutua ja asettaa näin ollen päiväjärjestykseen oman luokkansa herruuden tuon luokan yhden etuoikeutetun ryhmän herruuden asemesta. Kun he järjestyspuolueenakin solvaavat tasavaltaa ja ilmaisevat vastenmielisyytensä sitä kohtaan, niin se ei johdu vain rojalistisista muistoista. He vaistosivat, että tasavalta oli tosin tehnyt täydelliseksi heidän poliittisen herruutensa, mutta se kaivoi samaan aikaan yhteiskunnallista maaperää sen alta, sillä nyt heidän oli vastustettava sorrettuja luokkia ja oteltava niiden kanssa välittömästi, voimatta piiloutua kruunun taa tai kääntää kansallista kiinnostusta heidän toisarvoiseen keskinäiseen ja kuninkuutta vastaan käymäänsä taisteluun. Se oli heikkouden tunne, joka pani heidät karttamaan oman luokkaherruutensa puhtaita ehtoja ja haluamaan takaisin tuon herruuden epätäydellisempiin, kehittymättömpiin, mutta juuri sen vuoksi vaarattomampiin muotoihin. Sitä vastoin joka kerta kun yhtyneet kuningasmieliset joutuvat vastakkain Bonaparten, heille vihamielisen vallantavoittelijan, kanssa, joka kerta kun he luulevat toimeenpanovallan uhkaavan heidän parlamentaarista kaikkivaltaansa, siis joka kerta kun heidän on esitettävä herruutensa poliittinen oikeusperuste, he esiintyvät *tasavaltalaisina* eivätkä *kuningasmielisinä*, alkaen orleanisti Thiersistä, joka varoittaa kansalliskokousta, että tasavallan suhteen on vähiten mielipide-eroavuuksia, aina legitimisti Berryeriä myöten, joka joulukuun 2. päivänä 1851 kolmivärisellä vyöllä vyötettynä kääntyi tasavallan nimissä kuin mikäkin tribuuni kymmenennen piirin kunnallishallinnon talon edustalle kokoontuneen kansanjoukon puoleen puheella. Kaiku tosin vastasi hänelle pilkallisesti: Henri V! Henri V!

Porvariston liittoutuman vastapainoksi oli muodostunut pikkuporvariston ja työläisten liittoutuma, niin sanottu *sosiaalidemokraattinen puolue*. Pikkuporvarit havaitsivat vuoden 1848 kesäkuun päivien jälkeen palkkionsa laihaksi, aineelliset etunsa uhatuiksi, ja vastavallankumous asetti kyseenalaisiksi ne demokraattiset takeet, joiden tuli turvata heille mahdollisuus noiden etujen ajamiseen. Siksi he lähenivät työläisiä. Toisaalta heidän parlamentaarinen edustustonsa, *vuoripuolue*, joka porvarillisten tasavaltalaisten diktatuurin aikana oli sysätty syrjään, oli perustuslakia säätävän kokouksen olemassaolon jälkipuoliskolla jälleen valloittanut kadottamansa kansansuosion taistelemalla Bonapartea ja rojalistisia ministereitä vastaan. Vuoripuolue oli tehnyt liiton socialististen johtajien kanssa. Sovintobanketit pidettiin helmikuussa 1849. Kaavailtiin yhteinen ohjelma, perustettiin yhteisiä vaalikomiteoita, asetettiin yhteisiä ehdokkaita. Proletariaatin sosiaalisista vaatimuksista katkaistiin vallankumouksellinen kärki ja ne muutettiin demokraattisiksi, pikkuporvariston demokraattisilta vaatimuksilta riistettiin entinen puhtaasti poliittinen muoto ja ne laitettiin socialistiseen kuntoon. Niin syntyi *sosiaalidemokraattinen puolue*. Tämän kombinaation tulokseen, uuteen *vuoripuolueeseen*, kuului — muutamia työväenluokasta tulleita statistoja ja muutamia socialistisia lahkolaisia lukuunottamatta — samoja aineksia kuin vanhaan vuoripuolueeseen, mutta vain määrällisesti enemmän. Mutta kehityksen kuluksessa se muuttui edustamansa luokan mukana. Sosiaalidemokratian omalaatuinen luonne ilmenee siinä, että se ei vaadi demokraattis-tasavaltalaisia laitoksia sen vuoksi, että niiden avulla tehtäisiin loppu kahdesta äärimmäisyydestä, pääomasta ja palkkatyöstä, vaan siksi, että voitaisiin laimentaa niiden vastakohtaisuutta ja muuttaa se sopusoinnuksi. Niin moninaisia toimenpiteitä kuin tämän päämäärän saavuttamiseksi esitettäneenkin, niin kovin kuin päämäärää kaunisteltaneenkin enemmän tai vähemmän vallankumouksellisilla käsityksillä, si-

sältö pysyy samana. Tänä sisältönä on yhteiskunnan muuttaminen demokraattista tietä, mutta muuttaminen rajoittuu pikkuporvarillisuuden puitteisiin. Ei pidä vain tulla siihen ahdasmieliseen luuloon, että pikkuporvariston periaatteena olisi sen omien luokkaetujen itsekäs tavoittelu. Pikemminkin se uskoo, että sen vapautumisen *erikoisedellytykset* ovat samalla *yleisiä* edellytyksiä, joiden puitteissa vain onkin mahdollista uudenaikaisen yhteiskunnan pelastaminen ja luokkataistelun välttäminen. Eikä pidä myöskään luulla, että kaikki demokratian edustajat olisivat pikkukauppiaita tai ihastuneita niihin. Sivistyksensä ja yksilöllisen asemansa puolesta he voivat olla yhtä kaukana pikkukauppiaista kuin taivas on maasta. Pikkuporvariston edustajiksi heidät on tehnyt se, etteivät he kykene astumaan aatemaailmassaan sen rajan yli, jota pikkuporvaristo ei ylitä elämässä, ja siksi he päätyvät teoriassa samoihin tehtäviin ja ratkaisuihin, joihin aineelliset edut ja yhteiskunnallinen asema ajaa pikkuporvariston käytännössä. Tämäntapainen on yleensäkin luokan *poliittisten* ja *kirjallisten edustajien* suhde luokkaan, jota he edustavat.

Näiden selitysten jälkeen on itsestään ymmärrettävää, että kun vuoripuolue kamppailee jatkuvasti järjestyspuoluetta vastaan tasavallan ja niin sanottujen ihmisoikeuksien puolesta, niin sen lopputavoitteena eivät ole enempää tasavalta kuin ihmisoikeudetkaan, samoin kuin armeijakaan, joka tahdotaan riisua aseista, ei puolustaudu eikä astu taistelutantereelle vain jäädäkseen omien aseittensa omistajaksi.

Järjestyspuolue ryhtyi provosoimaan vuoripuoluetta heti kansalliskokouksen kokoonnuttua. Porvaristo tunsikin nyt välttämättömäksi tehdä selvää demokraattisesta pikkuporvaristosta, niin kuin se vuosi sitten oli käsittänyt välttämättömäksi vallankumouksellisen proletariaatin lopettamisen. Vastustajain asema oli nyt kuitenkin toisenlainen. Proletaarisen puolueen voima oli kadulla, pikkuporvariston — itse kansalliskokouksessa. Oli siis houkuteltava pikkuporvarit

kadulle kansalliskokouksesta ja annettava heidän itsensä murskata oma parlamentaarinen voimansa, ennen kuin aika ja tilanne saattavat sen vakauttaa. Vuoripuolue kiiruhti täyttää laukkaa satimeen.

Syöttinä, joka sille heitettiin, oli ranskalaisten joukkojen suorittama Rooman pommitus⁵⁴. Tämä loukkasi perustuslain V artiklaa, joka kieltää Ranskan tasavaltaa käyttämästä sotavoimaansa toisen kansan vapautta vastaan. Lisäksi perustuslain 54. artikla kieltää toimeenpanovaltaa julistamasta sotaa ilman kansalliskokouksen suostumusta, ja toukokuun 8. päivänä tekemällään päätöksellä perustuslakia säätävä kokous oli osoittanut, ettei se hyväksynyt Rooman retkeä. Näillä perusteilla Ledru-Rollin esitti 11. kesäkuuta 1849 syytöskirjelmän Bonapartea ja hänen ministereitään vastaan. Thiersin ampieisenpistojen kiihottamana hän meni jopa niinkin pitkälle, että uhkasi olevansa valmis puolustamaan perustuslakia kaikin keinoin, jopa ase kädessä. Vuoripuolue nousi yhtenä miehenä ja toisti tämän sotahuudon. Kesäkuun 12. päivänä kansalliskokous hylkäsi syytöskirjelmän ja vuoripuolue lähti parlamentista. Kesäkuun 13. päivän tapahtumat tunnetaan: julistus, jolla osa vuoripuolueesta ilmoitti Bonaparten ja hänen ministeristönsä olevan »perustuslain ulkopuolella»; demokraattisten kansalliskaartilaiden aseeton katukulkue, joka hajosi oitis kohdattuaan Changarnierin aseistetut joukot jne. jne. Osa vuoripuolueen jäsenistä pakeni ulkomaille, osa joutui Bourgesin ylioikeuteen⁵⁵ ja loput parlamentin ohjesääntö asetti kansalliskokouksen puheenjohtajan koulumestariomaisen silmälläpidon alaiseksi. Pariisi julistettiin jälleen piiritystilaan ja Pariisin kansallis-

54. Huhtikuussa 1849 liitossa Itävallan ja Napolin kanssa Ranska järjesti maahanhyökkäyksen Rooman tasavaltaa vastaan. Tarkoituksena oli kukistaa tasavalta ja palauttaa ennalleen paavin maallinen valta. Ranskalaiset sotajoukot pommittivat armotta Roomaa. Vastarinnasta huolimatta Rooman tasavalta kukistettiin, ja ranskalaiset joukot miehittivät kaupungin.

55. Bourgesissa käsiteltiin 7. maaliskuuta – 3. huhtikuuta 1849 vuoden 1848 toukokuun 15. päivän tapahtumista syytettyjen oikeusjuttu. Barbès sai elinkautisen ja Blanqui kymmenen vuoden vankilatuomion. Albert, De Flotte, Sobrier, Baspail ja muut saivat eri pitkät vankilatuomiot tai karkotuksen siirtomaihin.

kaartin demokraattinen osa hajotettiin. Niin murrettiin vuoripuolueen vaikutus parlamentissa ja pikkuporvariston voima Pariisissa.

Lyon, jolle kesäkuun 13. päivän tapahtumat antoivat merkin veriin työläiskapinaan, ja sen viisi naapuridepartementtia julistettiin niin ikään piiritystilaan, joka on jatkunut tähän hetkeen asti.

Vuoripuolueen valtaenemmistö luopui etujoukostaan kieltäytyen allekirjoittamasta sen julistusta. Lehdistö jänisti, sillä vain kaksi lehteä uskalsi julkaista tuon *pronunciamenton*. Pikkuporvarit pettivät edustajansa, sillä kansalliskaartilaisia ei näkynyt tai näkyi vain silloin, kun ne tulivat estämään barrikadien rakentamista. Edustajat olivat petkuttaneet pikkuporvareita, sillä oletettuja liittolaisia armeijan riveistä ei ilmaantunut missään. Ja loppujen lopuksi demokraattinen puolue, sen sijaan että olisi ammentanut lisävoimaa proletariaatista, tartutti siihen oman heikkoutensa, ja kuten demokraattien suurissa toiminnoissa tavallisesti käy, johtajat saattoivat tyydytyksekseen syyttää »kansaansa» karkulaisuudesta, ja kansa saattoi tyydytyksekseen syyttää johtajiaan petturuudesta.

Harvoin on pidetty suurempaa ääntä jonkin asian edellä kuin pidettiin ennen tätä vuoripuolueen sotaretkeä, harvoin on jostain tapahtumasta toivotettu etukäteen suuremmalla varmuudella ja kuuluvammin kuin tästä demokratian kiertämättömästä voitosta. Varmaa on: demokraatit luottavat pasuunoihin, joiden pauhuun Jerikon muurit sortuivat. Ja joka kerta kun he nyt seisovat despotian vallien juurella, he yrittävät saada tuon ihmeen toistumaan. Mikäli vuoripuolue tahtoi voittaa parlamentissa, sen ei olisi pitänyt kutsua aseisiin. Mikäli se parlamentissa kutsui aseisiin, sen ei olisi pitänyt esiintyä kadulla parlamentaarisesti. Mikäli sen aikomuksena oli todellakin rauhallinen mielenosoitus, niin typerää oli olla ennakolta arvaamatta, että se saisi sotaisen vastaanoton. Mikäli tarkoituksena oli tositaistelu, niin kummallista oli panna pois aseita, joilla sitä piti käydä. Mutta pikkuporvarien ja heidän demokraattisten edustajien-

sa vallankumoukselliset uhkaukset ovat vain pelkkiä vastustajan pe-
lottamisyhteyksiä. Ja jos he sitten joutuvat umpikujaan ja menevät
niin pitkälle, että uhkaukset on pakko panna täytäntöön, niin he
tekevät sen kaksimielisellä tavalla karttaen eniten keinoja, jotka joh-
tavat päämäärään, ja tavoitellen verukkeita voidakseen lannistua.
Taistelua kuuluttanut pauhaava alkusoitto vaimenee hiljaiseksi hyr-
räämiseksi heti, kun taistelun pitäisi alkaa; näyttelijät lakkaavat ole-
masta tosissaan, ja koko näytelmä laimenee, kutistuu kokoon kuin
ilmapallo, jota on pistetty neulalla.

Yksikään puolue ei liioittele keinojaan enemmän eikä petä itseään
kevytmielisemmin tilanteen suhteen kuin demokraattinen. Kun osa
armeijaa äänesti vuoripuoluetta, niin tämä oli jo varma siitä, että
armeija tekee kapinan sen hyväksi. Entä mistä syystä? Siitä syystä,
joka sotajoukkojen kannalta katsoen ei merkinnyt muuta, kuin että
vallankumoukselliset ovat asettuneet roomalaisten sotilaitten puo-
lelle ranskalaisia vastaan. Toisaalta vuoden 1848 kesäkuun muistot
olivat vielä niin tuoreita, että proletariaatin täytyi tuntea syvää vas-
tenmielisyyttä kansalliskaartia kohtaan ja salaisten seurojen johta-
jien olla hyvin epäluuloisia demokraattien johtajia kohtaan. Näitä
erimielisyyksiä tasoittamaan tarvittiin suuria yhteisiä intressejä,
jotka olisivat olleet vaarassa. Erään abstraktin perustuslakipykälän
rikkominen ei voinut tarjota sellaista intressiä. Eikö perustuslakia,
kuten demokraatit itsekkin vakuuttivat, oltu rikottu jo monta kertaa?
Eivätkö populaarimmat lehdet olleet leimanneet sitä vastavallan-
kumoukselliseksi tekeleeksi? Mutta demokraatti, koska hän edus-
taa pikkuporvaristoa, siis *väliluokkaa*, jossa kahden luokan intres-
sit samalla tylsistyvät, kuvittelee ylipäänsä olevansa luokkavasta-
kohtien yläpuolella. Demokraatit myöntävät, että heitä vastassa on
etuoikeutettu luokka, mutta että he kansakunnan koko muun osan
kanssa muodostavat *kansan*. He puoltavat *kansan oikeutta*, he edus-
tavat *kansan etua*. Sen vuoksi heidän ei tarvitse ennen tulevaa tais-

telua tutkiskella eri luokkien etuja ja asemia. Heidän ei tarvitse liian syvällisesti punnita omia keinojaan. Heidänhän on vain annettava merkki, niin *kansa* on valmis kaikkine ehtymättömine voimavaroi-
neen hyökkäämään *sortajien* kimppuun. Mutta jos heidän intressin-
sä eivät kiinnostakaan ketään ja heidän voimansa osoittautuikin
voimattomuudeksi, niin se johtuu joko turmiollisista sofisteista, jot-
ka pirstovat *jakamattoman kansan* erilaisiksi vihamielisiksi leireiksi,
tai siitä, että armeija on liiaksi raaistunut ja sokaistu käsittääkseen
demokratian puhtaat tarkoitusperät omaksi parhaakseen, tai kaikki
on rauennut jonkin pienen yksityisseikan vuoksi tai jokin odotta-
maton sattuma on tehnyt sillä kertaa tyhjäksi kaiken. Demokraatti
selviää joka tapauksessa häpeällisimmästäkin tappiosta yhtä tahrat-
tomana kuin hän on siihen joutunut uskoen entistä varmemmin, et-
tä hän on voittava ja ettei hänen ja hänen puolueensa ole luovuttava
vanhasta kannastaan, vaan päinvastoin olosuhteiden on kypsyttävä
häntä vastaaviksi.

Sen tähden ei pidä kuvitella harvennutta, lyötyä ja uuden parla-
menttijärjestyksen nöyryyttämää vuoripuoluetta kovin onnetto-
maksi. Joskin kesäkuun 13. päivä oli syrjäyttänyt sen johtajat, niin
se on toisaalta tehnyt tilaa pienemmille »kyvyille», joille tämä uu-
si asema on imarteleva. Joskaan heidän parlamentaarista voimat-
tomuuttaan ei voitu enää epäillä, niin heillä on nyt myös oikeus
rajoittua toiminnassaan siveellisen suuttumuksen purkauksiin ja
meluisaan suunsoittoon. Joskin järjestyspuolue teki heistä, vallan-
kumouksen viimeisistä virallisista edustajista, anarkian kaikkien
hirmujen ruumiillistuman, niin sitä latteampia ja vaatimattomam-
pia he saattoivat olla todellisuudessa. Kesäkuun 13. päivän tappioon
nähdessä he lohduttelivat itseään sanomalla syvämielteisesti: »Mutta
jos he uskaltavat käydä yleisen äänioikeuden kimppuun, niin silloin!
Silloin näytämme, keitä olemme. *Nous verrons!*⁵⁶»

56. – Saammepa nähdä!

Ulkomaille paenneisiin vuoripuoluelaisiin nähden riittää tässä huomautus, että Ledru-Rollin, joka oli onnistunut tuhoamaan miltei parissa viikossa sen voimakkaan puolueen, jonka kärkimies hän oli, huomasi nyt, että hänen kutsumuksenaan oli muodostaa Ranskan hallitus *in partibus*; että ollessaan kauempana, syrjässä toiminnasta hän näytti kasvavan sitä mukaa kuin vallankumouksen taso laski ja virallisen Ranskan viralliset suuruudet kävivät yhä kääpiömäisemmiksi; että vuoden 1852 vaaleissa hän saattoi esiintyä tasavaltalaisena ehdokkaana, ja että hän lähetti aika ajoin valakeille ja muille kansoille kirjelmiä, joissa hän uhkaili mannermaan despoottia omilla ja liittolaistensa teoilla. Tuskin Proudhon lieene ollut kokonaan väärässä kääntyessään näiden herrojen puoleen sanoin: »*Vous n'êtes que des blagueurs!*»⁵⁷

Järjestyspuolue ei ollut kesäkuun 13. päivänä ainoastaan nujertanut vuoripuoluetta, vaan se oli myös saanut aikaan sen, että *perustuslaki alistettiin kansalliskokouksen enemmistöpäätösten alaiseksi*. Se ymmärsi tasavallan näin: Tasavallassa porvariston herruudella on parlamentaariset muodot eikä niitä ole rajoittamassa kuten monarkiassa toimeenpanovallan veto-oikeus enempää kuin tämän oikeus parlamentin hajottamiseen. Sellainen oli Thiersin sanoman mukaan *parlamentaarinen tasavalta*. Mutta eikö porvaristo, kun se kesäkuun 13. päivänä varmisti oman kaikkivaltansa parlamenttitalossa, tehnyt itse parlamenttia toimeenpanovaltaan ja kansaan nähden auttamattoman heikoksi syrjäyttäessään sen suosituimmat jäsenet? Luovuttaessaan lukuisia edustajia muutta mutkitta oikeuden käsiin se teki lopun omasta parlamentaarisesta koskemattomuudestaan. Se nöyryyttävä ohjesääntö, jonka alaiseksi se alisti vuoripuolueen, kohotti tasavallan presidenttiä samassa määrin, kuin se alensi kutakin kansanedustajaa. Leimattessaan perustuslain puolesta tapahtuneen kapinan anarkistiseksi, yhteiskunnan kumoamiseen tähtääväksi

57. »Ette ole muuta kuin kerskailijoita.»

teoksi, porvaristo kielsi itseltään mahdollisuuden kehottaa kapiinaan siinä tapauksessa, jos toimeenpanovalta rikkoisi perustuslakia porvaristoa vastaan. Ja historian ironiaa oli, että sinä kenraalina, jota järjestyspuolue tarjosi joulukuun 2. päivänä 1851 nöyrästi, mutta tuloksettomasti kansalle perustuslain kenraalina Bonapartea vastaan, on juuri se sama *Oudinot*, joka Bonaparten määräyksestä oli pommittanut Roomaa ja siten aiheuttanut välittömästi kesäkuun 13. päivän perustuslakimellakan. Toinen kesäkuun 13. päivän sankari, *Vieyra*, joka kansalliskokouksen puhujalavalta sai kiitoksia niiden raakuuksien johdosta, joita hän oli tehnyt eräiden demokraattisten lehtien huoneistoissa finanssiylimystöön kuuluvien kansalliskaarti-laisten joukkion päällikkönä, tämä samainen *Vieyra* tiesi Bonaparten salaliitosta, ja hän vaikutti olennaisesti siihen, että kansalliskokouksella ei viimeisenä elinhetkenään ollut odotettavissa pienintäkään tukea kansalliskaartilta.

Kesäkuun 13. päivä merkitsi vielä muutakin. Vuoripuolue oli tahtonut saada Bonaparten syytteeseen. Sen tappio oli siis Bonaparten suoranaisten voitto, hänen persoonallinen voittonsa demokraattisista vihollisistaan. Järjestyspuolue oli hankkinut tämän voiton, ja Bonaparten oli vain merkittävä se tililleen. Sen hän tekikin. Kesäkuun 14. päivänä oli Pariisin talojen seinillä luettavana julistus, jonka mukaan presidentti ikään kuin vastahakoisesti, vain tapahtumien pakosta luopuu erakkuudestaan, valittaa väärin ymmärrettynä hyveen perikuvana vastustajiensa parjauksia ja samastaessaan muka oman persoonansa järjestyksen asiaan todellisuudessa samasti järjestyksen omaan persoonaansa. Sitä paitsi, vaikka kansalliskokous olikin jälkeinpäin hyväksynyt sotaretken Roomaa vastaan, niin aloitteen oli tehnyt Bonaparte. Johdatettuaan ylipappi Samuelin takaisin Vatikaaniin, hän saattoi toivoa voivansa asettua kuningas Daavidina Tuileries'hin⁵⁸. Hän oli valloittanut puolelleen papit.

58. Tämä on vihjaus Louis Bonaparten suunnitelmiin saada Ranskan kruunu Roo-

Kuten olemme nähneet, kesäkuun 13. päivänä mellakka rajoittui rauhalliseen katukulkueseen. Sen vastustamisella ei siis voinut ansaita mitään sotalaakereita. Järjestyspuolue teki kuitenkin tänä sankareista ja tapahtumista köyhänä aikana tästä verettömästä taistelusta toisen Austerlitzin⁵⁹. Puhujat ja sanomalehdet ylistivät armeijaa järjestysmahtina, kun taas kansanjoukot leimattiin voimattomaksi anarkiaksi ja Changarnier julistettiin »yhteiskunnan suojamuuriksi», se oli mystifikaatio, johon hän itsekkin lopulta uskoi. Sillä välin ne joukko-osastot, jotka näyttivät epäilyttäviltä, poistettiin salaa Pariisista; ne rykmentit, jotka vaaleissa olivat osoittautuneet demokraattisimmiksi, siirrettiin Ranskasta Algeriaan; sotaväen rauhattomat ainekset siirrettiin rangaistusosastoihin; lopuksi lehdistö eristettiin järjestelmällisesti kasarmeista ja kasarmi siviiliyhteiskunnasta.

Olemme nyt päässeet Ranskan kansalliskaartin historian ratkaisevaan käännekohtaan. Vuonna 1830 kansalliskaarti oli ratkaissut restauraation kohtalon. Ludvig Filipin aikana epäonnistui jokainen mellakka, jossa kansalliskaarti asettui sotilasosastojen puolel-le. Kun se helmikuussa 1848 suhtautui passiivisesti kapinaan ja kaksimielisesti Ludvig Filippiin, tämä piti sitä häviönään ja se myös piti paikkansa. Siten juurtui vakaumus, ettei vallankumous voisi voittaa *ilman* kansalliskaartia eikä armeija voisi voittaa, jos sitä *vastassa* on kansalliskaarti. Tämä oli sitä armeijan taikauskoa siviiliväestön kaikkivoipaisuuteen. Vuoden 1848 kesäkuun päivät, jolloin koko kansalliskaarti linjajoukkojen kanssa kukisti kapinan, olivat lujittaneet tätä taikauskoa. Bonaparten tultua hallitukseen kansalliskaartin merkitys aleni jonkin verran sen johdosta, että kansalliskaartin

man paavin Pius IX:n kädestä. Raamatun tarun mukaan Daavidin oli voidellut juutalaisten kuninkaaksi profeetta Samuel.

59. Austerlitzin taistelu (Määrissä) 2. joulukuuta (20. marraskuuta) 1805 päättyi Napoleon I:n Venäjän ja Itävallan joukoista saamaan voittoon.

ja ensimmäisen sotilasdivisioonan päällikkyys yhdistettiin perustuslain vastaisesti Changarnierin käsiin.

Samoin kuin kansalliskaartin päällikkyys muuttui tällöin pelkäsi sotilasyliapäällikkyuden attribuutiksi, niin myös kansalliskaarti itsekin oli enää vain linjajoukkojen lisäke. Kesäkuun 13. päivänä se vihdoin murtui: ei kuitenkaan yksin sen vuoksi, että tästä päivästä lähtien sitä alettiin hajottaa osa osalta Ranskan kaikilla paikkakunnilla, kunnes siitä oli jäljellä vain rippeitä. Kesäkuun 13. päivän mielenosoitus oli ennen kaikkea kansalliskaartin demokraattisen osan mielenosoitus. Se ei tosin asettanut armeijaa vastaan aseitaan, vaan ainoastaan univormunsa, mutta juuri tämä univormu olikin taikakalu. Armeija vakuuttui siitä, että tämä univormu oli samanlainen villariepu kuin muutkin univormut. Lumous katosi. Vuoden 1848 kesäkuun päivinä porvaristo ja pikkuporvaristo olivat kansalliskaartina yhtyneet armeijan kanssa proletariaattia vastaan. Kesäkuun 13. päivänä 1849 porvaristo hajotti armeijan avulla pikkuporvarillisen kansalliskaartin. Joulukuun 2. päivänä 1851 ei ollut enää olemassa myöskään porvarillista kansalliskaartia, ja Bonaparte vain totesi tämän tosiasian allekirjoittaessaan myöhemmin hajotusmääräyksen. Näin porvaristo oli itse murtanut viimeisen aseensa, jolla se saattoi vastustaa armeijaa, ja sen murtaminen oli ollut sille päivänselvää alkaen siitä hetkestä, jolloin pikkuporvaristo ei enää ollut sen vasalli, vaan nousi kapinoitsijana sitä vastaan. Ja yleensäkin niin pian kuin siitä itsestään oli tullut yksinvalti, sen täytyi omin käsin tuhota kaikki ne puolustusvälineensä, joita se oli käyttänyt yksinvaltiutta vastaan.

Järjestyspuolue juhli sillä välin valtansa palaamista, valtansa, jonka se näytti kadottaneen 1848 vain löytääkseen sen jälleen 1849 rajoituksista vapautuneena. Se juhli sitä solvaamalla tasavaltaa ja perustuslakia, kiroamalla kaikki tulevat, nykyiset ja menneet vallankumoukset, mm. sen vallankumouksen, jonka sen omat johtajat

olivat tehneet, ja säättämällä lakeja, joilla lehdistölle pantiin kapula suuhun, tehtiin loppu yhdistyksistä ja piiritystila määriteltiin elimelliseksi instituutioksi. Sitten kansalliskokous keskeytti istuntonsa elokuun puolivälistä lokakuun puoliväliin nimitettyään lomallolonsa ajaksi pysyvän valiokunnan. Tämän loman aikana legitimistit juonittelivat Emsin ja orleanistit Claremontin kanssa; Bonaparte juonitteli tekemällä ruhtinaallisia kiertueita, ja departementtineuvostot juonittelivat neuvotteluissaan perustuslain tarkistamisesta — siinä ilmiöt, jotka uusiuntuivat säännöllisesti kansalliskokouksen ajoittaisina loma-aikoina ja joihin tulen kajoamaan vasta, kun ne muuttuvat tapahtumiksi. Tässä on vain huomautettava, että kansalliskokous menetteli epäpoliittisesti kadotessaan pitemmiksi väliajoiksi näyttämöltä ja jättäessään näkyville tasavallan johtoon vain yhden, vaikkapa surkeankin Louis Bonaparten hahmon, samaan aikaan kuin järjestyspuolue, aiheuttaen yleisen skandaalin, hajosi kuningasmielisiin alkuosiinsa ristiriitaisine restauraatiohaluineen. Aina kun näinä loma—aikoina parlamentin eksyttävä melu vaikeini ja sen jäsenistö sulautui kansaan, kävi selväksi, että puuttui vain yhtä, jotta tämän tasavallan todellinen olemus ilmenisi täydellisenä: sitä, että *parlamentin* lomat tehtäisiin pysyviksi ja *sen* tunnuslause: *Liberté, égalité, fraternité*⁶⁰ korvattaisiin kaksimielisyyttä vailla olevilla sanoilla: *Infanterie, Cavalerie, Artillerie!*⁶¹

IV

Lokakuun puolivälissä 1849 kansalliskokous kokoontui jälleen. Marraskuun 1. päivänä Bonaparte hämmästytti sen ilmoittamalla Barrotin-Fallouxin ministeristön eroamisesta ja uuden hal-

60. Vapaus, tasa-arvoisuus, veljeys.

61. Jalkaväki, ratsuväki, tykistö!

lituksen muodostamisesta. Lakeijaakaan ei ajeta palveluksesta sen kursailemattomammin kuin Bonaparte ajoi ministerinsä. Kansalliskokoukselle tarkoitetut potkut annettiin näin ensin Barrotille ja kumppaneille.

Kuten olemme havainneet, Barrotin ministeristö oli kokoonpan-tu legitimisteistä ja orleanisteista. Se oli järjestyspuolueen minis-teristö. Bonaparte oli tarvinnut sellaista voidakseen hajottaa tasa-valtalaisen perustuslakia säätävän kokouksen, suorittaa sotaretken Roomaa vastaan ja murtaa demokraattisen puolueen. Tämän mi-nisteristön selän takana hän oli pysytellyt näennäisesti piilossa, luo-vuttaen hallitusvallan järjestyspuolueen käsiin ja kätkien kasvonsa samaan luonnenaamariin, jota Ludvig Filipin aikana käyttivät sano-malehtien vastuunalaiset julkaisijat, tyypilliseen *homme de paille*⁶² naamariin. Nyt hän heitti pois naamarinsa, joka ei ollut enää kevyt huntu, johon hän saattoi kätkeä todelliset piirteensä, vaan rautanaa-mio, joka esti häntä näyttämästä omia kasvojaan. Hän oli muodosta-nut Barrotin ministeristön hajottaakseen järjestyspuolueen nimissä tasavaltalaisen kansalliskokouksen, hän erotti tuon ministeristön julistaakseen oman persoonansa riippumattomaksi järjestyspuo-lueen kansalliskokouksesta.

Tähän erottamiseen ei puuttunut pätevältä tuntuvia verukkeita. Barrotin ministeristö löi laimin jopa ne säädyllisyyden vaatimukset, joita olisi tullut noudattaa tasavallan presidentin, kansalliskokouk-sen rinnalla olevan esivallan, suhteen. Kansalliskokouksen lomal-la ollessa Bonaparte julkaisi Edgard Neylle osoitetun kirjeen, jossa hän näytti paheksuvan paavin⁶³ epäliberaalia esiintymistä, niin kuin hän oli vastoin perustuslakia säätävää kokousta julkaissut kirjeen, jossa hän ylisti Oudinotia Rooman tasavaltaa vastaan tehdyn hyök-käyksen johdosta. Kun kansalliskokous sitten hyväksyi Rooman-

62. – bulvaanin.

63. Pius IX.

retken menoarvion, Victor Hugo otti näennäisessä liberaalisuudessaan tuon kirjeen puheeksi. Ajatuksen, että Bonaparten päähänpiteillä voisi olla muka jotakin poliittista merkitystä, järjestyspuolue tukahdutti halveksivan epäuskoisin huudahduksin. Yksikään ministeri ei ottanut vastaan Bonapartelle esitettyä haastetta. Eräässä toisessa tilaisuudessa Barrot puhui tunnetulla ontolla päätöksellä suuttumuksen sanoja niiden »inhottavien vehkeilyjen» johdosta, joita hänen väitteensä mukaan oli vireillä presidentin lähimmässä ympäristössä. Lopuksi ministeristö kieltäytyi jyrkästi — samaan aikaan kun se sai kansalliskokouksen myöntämään leskeneläkkeen Orléansin herttuattarelle — tekemästä mitään esitystä presidentin määrärahan korottamisesta. Bonapartessa yhtyivät kuitenkin keisarivallan tavoittelija ja satulasta pudonnut onnenonkija niin kiinteästi toisiinsa, että siihen suureen aatteeseen, jonka mukaan hänen kutsumuksenaan oli keisarivallan entistäminen, liittyi aina täydennyksenä toinenkin suuri aate, jonka mukaan Ranskan kansan kutsumuksena oli maksaa hänen velkansa.

Barrotin-Fallouxin ministeristö oli ensimmäinen ja viimeinen Bonaparten aikaansaama *parlamentaarinen ministeristö*. Siksi sen erottaminen muodostuikin ratkaisevaksi käännekohtaksi. Ministeristön mukana järjestyspuolue kadotti peruuttamattomasti aseman, joka oli välttämätön parlamentaarisen järjestyksen säilyttämiseksi: otteen toimeenpanovaltaan. Ei ole vaikea ymmärtää, että sellaisessa maassa kuin Ranskassa, missä toimeenpanovallan käytävissä on yli puoli miljoonaa henkeä käsittävä virkamiesarmeija ja siis toimeenpanovallasta ovat alituisesti ehdottomassa riippuvuudessa lukemattomien ihmisten intressit ja toimeentulo, missä valtio pauloittaa, valvoo, säännöstelee, suuntaa ja holhoaa kansalaisyhteiskuntaa alkaen sen laajimmista elämänilmauksista aina mitä vähäpätöisimpiin ilmiöihin saakka, sen yleisimmistä elämänmuodoista aina yksilön yksityiselämään saakka, missä tuo parasiittikunta

on tavattoman keskityksen ansiosta muuttunut kaikkitietäväksi ja kaikkialla läsnäolevaksi, nopean liikkumakyvyn omaavaksi ja joustavaksi, minkä verrannoksi kelpaa vain varsinaisen yhteiskunnan avuton epäitsenäisyys ja runneltu muodottomuus, sellaisessa maassa kansalliskokous, menettäessään oikeuden määrätä ministerinsalakuista, menettää samalla kaiken todellisen vaikutusvaltansa, ellei se samanaikaisesti yksinkertaista valtion hallintoa, vähennä mahdollisimman paljon virkamiesarmeijaa eikä vihdoinkin salli yhteiskunnan ja yleisen mielipiteen luoda omia, hallitusvallasta riippumattomia äänenkannattajiaan. Ranskan porvariston *aineelliset edut* on silti mitä läheisimmin sidottu tuon laajan ja monihaaraisten valtiokoneiston säilyttämiseen. Se työntää siihen liikaväestönsä ja nostaa valtionpalkan muodossa sen, mitä se ei voi kahmaista taskuunsa voittotulosten, korkojen, osinkojen ja palkkioiden muodossa. Toisaalta porvariston *poliittiset edut* pakottivat sitä kiristämään ohjaksia, ts. lisäämään päivä päivältä valtiovallan henkilökuntaa ja varoja ja käymään samaan aikaan yhtämittaista sotaa yleistä mielipidettä vastaan sekä ruhjomaan ja herpaannuttamaan epäluuloisena yhteiskunnan itsenäisiä liikuntaelimiä, jollei se ole voinut amputoida niitä kokonaan. Niin muodoin Ranskan porvariston oli pakko luokka-asemansa vuoksi toisaalta tehdä loppu minkä hyvänsä, siis omankin, parlamentaarisen vallan elinmahdollisuuksista ja toisaalta tehdä vihamiehensä toimeenpanovalta vastustamattoman voimakkaaksi.

Uutta ministeristöä sanottiin d'Hautpoulin ministeristöksi, vaikkei kenraali d'Hautpoul saanutkaan pääministerin arvoa. Barrotin ohella Bonaparte teki yksin tein lopun moisesta arvosta, joka oli oikeastaan alentanut tasavallan presidentin lailliseksi mitättömyydeksi, eräänlaiseksi perustuslailliseksi kuninkaaksi, mutta sellaiseksi, jolla ei ollut valtaistuinta eikä kruunua, ei miekkaa eikä valtikkaa, ei immuniteettia, ei perintöoikeutta valtion korkeimpaan arvonimeen eikä, mikä kohtalokkainta, hallitsijan määrärahoja. D'Hautpoulin

ministeristössä oli vain yksi mies, jolla oli parlamentaarikon nimi, koronkiskuri *Fould*, eräs rahaylimystön pahamaineisimpia jäseniä. Hänen huostaansa joutui rahaministeriö. Kun vilkaisee Pariisin pörssinoteerauksiin, niin huomaa, että vuoden 1849 marraskuun 1. päivän jälkeen Ranskan arvopaperit nousevat ja laskevat Bonaparten osakkeiden nousun ja laskun mukaisesti. Kun Bonaparte oli näin löytänyt itselleen liittolaisen pörssistä, hän otti samalla valtaansa poliisin nimittämällä Carlierin Pariisin poliisiprefektiksi.

Ministeristön vaihtumisen seuraukset saattoivat ilmetä kuitenkin vasta olosuhteiden kehittyessä. Toistaiseksi Bonaparte oli ottanut vain yhden askeleen eteenpäin joutuakseen pakosta perääntymään sitä silmiinpistävämmiin. Hänen karskia tiedotustaan seurasi mitä nöyryn alamaisuudenvakuutus kansalliskokoukselle. Joka kerta kun ministerit rohkenivat arasti tarjota presidentin henkilökohtaisia päähänpistoja lakiesityksinä, he näyttivät täyttävän perin vastenmielisesti ja vain asemansa pakottamina nuo koomiset tehtävänsä, joiden tuloksettomuudesta he olivat etukäteen varmoja. Joka kerta kun Bonaparte laverteli suunnitelmistaan ja leikitteli omilla »*idées napoléoniennes*»⁶⁴ ministerien selän takana, hänen omat ministerinsä kielsivät hänet kansalliskokouksen puhujalavalta. Hänen vallananastushalunsa näyttivät tulevan julki vain siksi, ettei hänen vastustajiensa vahingoniloisen pilkkanaurun tarvitsisi vaieta. Hän käyttäytyi kuin väärinymmärretty nero, jota koko maailma pitää hölmönä. Koskaan ei häntä oltu halveksittu niin syvästi kaikkien luokkien keskuudessa kuin tänä kautena. Koskaan ennen porvariston herruus ei ollut ollut rajattomampaa eikä porvaristo ollut koskaan suurellisemmin asettanut näkyville herruutensa merkkejä.

Tehtävänäni ei ole tässä kuvata porvariston lainsäädäntötyön historiaa, työn, jonka tuloksiksi tältä kaudelta jäi kaksi lakia: laki,

64. Tämä on vihjaus Louis Bonaparten kirjaan *Des idées napoléoniennes* (Napoleonin aatteet), joka ilmestyi Pariisissa 1839.

joka sääti uudelleen *viiniveron*, ja *koululaki*, joka teki lopun epäuskosta. Samalla kun ranskalaisten viininjuontia vaikeutettiin, heille anniskeltiin sitä runsaammin hurskaan elämän vettä. Julistaessaan viiniverolailla vanhan, vihatun verotusjärjestelmän loukkaamattomaksi porvaristo yritti koululain avulla vakiinnuttaa kansanjoukkojen vanhan tylsyydentilan, jonka ansiosta he sietivät tuota verojärjestelmää. Hämmästellään, että orleanistit, liberaalit porvarit, nuotaitairelaisuuden ja eklektisen filosofian vanhat apostolit, uskovat Ranskan henkisen elämän johdon perivihollistensa, jesuiittain, käsiin. Vaikka orleanistit ja legitimistit olivatkin eri mieltä kruununtavoittelijoista, niin he käsittivät hyvin, että heidän yhteinen heruutensa vaati kahden aikakauden sortokeinojen yhdistämistä ja että heinäkuun monarkian orjuutusmenetelmiä oli täydennettävä ja vahvistettava restauraation ajan orjuutusmenetelmillä.

Talonpojat, jotka olivat pettyneet kaikissa toiveissaan ja joita enemmän kuin koskaan ennen rasittivat toisaalta alhaiset viljan hinnat ja toisaalta kasvava verotaakka ja hypoteekkivelka, alkoivat liikehtiä departementeissa. Siihen vastattiin jahtaamalla koulunopettajia, jotka alistettiin papiston valtaan, jahtaamalla määrejä, jotka alistettiin prefektien valtaan, ja vakoilujärjestelmällä, jonka valtaan alistettiin kaikki. Pariisissa ja suuremmissa kaupungeissa taantumuksella on oman aikakautensa piirteet ja se enemmänkin yllyttää kuin lannistaa. Maaseudulla se muodostuu latteaksi, alhaiseksi, pikkumaiseksi, väsyttäväksi, kiusalliseksi, sanalla sanoen santarmiksi. On helppo ymmärtää, missä määrin pappiskomennon siunaama santarmikommento saattoi kolmessa vuodessa turmella kehitysmätömiä joukkoja.

Niin intohimoisesti ja kaunopuheisesti kuin järjestyspuolue vastustikin kansalliskokouksen puhujalavalta vähemmistöä, sen puhe jäi kuitenkin yksitavuikeksi kuin kristityn, jonka sanain tulee olla: niin, niin, ei, ei! Se jäi yksitavuikeksi niin puhujalavalla kuin sa-

nomalehdistössäkin. Se oli mautonta kuin arvoitus, jonka ratkaisu tiedetään ennakolta. Olipa kysymys anomusoikeudesta tai viiniverosta, painovapaudesta tai vapaakaupasta, kerhoista tai kunnallista laista, persoonallisen vapauden suojelemisesta tai valtiotalouden sääntelystä, aina kuului sama tunnussana, aihe pysyi aina samana, päätös oli aina valmiina ja kuului aina: »*Sosialismi!*». *Sosialistiseksi* julistettiin jopa porvarillinen liberalismikin, sosialistiseksi porvarillinen valistus, sosialistiseksi porvarillinen finanssiuudistus. Sosialistista oli rakentaa rautatie sinne, missä jo ennestään oli kanava, ja sosialistista oli puolustaa itseään kepillä silloin, kun joku ryntäsi kimppuun miekka kädessä.

Eikä tämä ollut vain puhetapaa, muotia, puoluetaktiikkaa. Porvaristo tajusi aivan oikein, että kaikki aseet, jotka se oli takonut feodalismia vastaan, käännettiin sitä itseään vastaan, että kaikki sen luomat sivistyskeinot nousivat kapinaan sen omaa sivilisaatiota vastaan, että kaikki sen luomat jumalat luopuivat siitä. Se käsitti, että kaikki ns. kansalaisvapaudet ja edistyksen välikappaleet loukkasivat ja uhkasivat sen *luokkaherruutta*, tuon herruuden yhteiskunnallista perustaa ja poliittista huipentumaa, olivat siis muuttuneet »*sosialistiseksi*». Tässä uhkassa ja loukkauksessa se aivan oikein vainusi sosialismin salaisuuden arvioiden sosialismin merkityksen ja pyrkimyksen oikeammin kuin osaa arvioida itsensä niin sanottu sosialismi, joka ei sen vuoksi pysty ymmärtämään, miksi porvaristo paatuneesti eristäytyy siitä, vaikka se ei tekisi muuta kuin uikuttaisi tunteellisesti ihmiskunnan kärsimyksistä, julistaisi kristillisesti tuhatvuotista valtakuntaa ja yleistä veljesrakkautta, löpöttelisi humanistisesti hengestä, sivistyksestä, vapaudesta tai hautoisi doktriinäärisesti järjestelmää, joka turvaa kaikkien luokkien sovinnon ja hyvinvoinnin. Porvaristo ei kuitenkaan käsittänyt sitä, että johdonmukaisesti ajatellen myös sen *oma parlamentaarinen järjestelmä*, sen *poliittinen herruus* yleensä tuli nyt tuomita yleisesti tavallaan *sosialis-*

tisena. Niin kauan kuin porvarisluokan herruus ei ollut täydellisesti järjestynyttä eikä saanut aitoa poliittista ilmaisuaan, ei myöskään porvariston ja toisten luokkien vastakohtaisuus saattanut esiintyä aitona eikä saada niissäkään tapauksissa, joissa se esiintyi, sitä vaarallista käännettä, mikä muuttaa jokaisen valtiovaltaa vastaan käytävän taistelun taisteluksi pääomaa vastaan. Kun porvaristo näki yhteiskunnan jokaisen elonmerkin vaarantavan »rauhaa», niin saattoiko se olla halukas säilyttämään yhteiskunnan huipulla *rauhattoisuuden järjestelmän*, oman järjestelmänsä, *parlamentaarisen järjestelmän*, jonka muuan sen omista puhujista sanoi elävän taistelussa ja taistelun avulla? Parlamentaarinen järjestelmä elää keskusteluista, kuinka se voisi kieltää keskustelun? Jokaisesta intressistä, jokaisesta yhteiskunnallisesta laitoksesta tehdään parlamentissa yleinen aate ja sitä käsitellään aatteena — kuinka siis jokin intressi, jokin laitos voisi olla ajattelun yläpuolella ja tehot uskonkappaleena? Puhujien taistelu puhujalavalla aiheuttaa lehtinikkarien taistelun, parlamentin keskustelukerho saa välttämättömäksi täydennyksekseen salonkien ja kapakoiden keskustelukerhot; kansanedustajat, jotka vetoavat alinomaa kansan mielipiteeseen, antavat sille oikeuden ilmaista anomuksissa todellisen mielipiteensä. Parlamentaarinen järjestelmä jättää kaiken enemmistön ratkaistavaksi, kuinka siis valtava enemmistö parlamentin ulkopuolella ei pyrkisi tekemään ratkaisuja? Kun vingutatte viulua valtion huipulla, mitä muuta odotatte tehtävän alhaalla kuin tanssittavan?

Tuomitessaan siis »*sosialismina*» sen, mitä se aikaisemmin juhli »*liberalismina*», porvaristo tunnustaa, että sen omat edut vaativat sitä pelastautumaan *itsehallinnon* vaaralta, että rauhan palauttamiseksi maahan sen on ennen muuta rauhoitettava oma porvarillinen parlamenttinsa, että säilyttääkseen yhteiskunnallisen mahtinsa koskemattomana sen on murrettava oma poliittinen mahtinsa, että yksilöinä porvarit voivat edelleenkin riistää muita luokkia ja nauttia

huolettomina omaisuudesta, perheestä, uskonnosta ja järjestyksestä vain sillä ehdolla, että heidät luokkana tuomitaan rinnan muiden luokkien kanssa samaan poliittiseen mitättömyyteen kuin nekin; että heidän kukkaronsa pelastamiseksi porvaristolta täytyy riistää kruunu ja ripustaa porvariston pään ylle Damokleen miekkana se miekka, jonka tuli sitä suojella.

Yleisten kansalaisetujen alalla kansalliskokous osoittautui niin saamattomaksi, että esimerkiksi Pariisin-Avignonin rautatiestä käyty keskustelu, joka alkoi talvella 1850, ei ollut päättynyt vielä joulukuun 2. päivänä 1851. Silloin kun kansalliskokous ei esiintynyt tukahduttajana eikä taantumuksellisena, sitä vaivasi parantumaton hedelmättömyys.

Samaan aikaan kuin Bonaparten ministeristö teki toisaalta lakialoitteita järjestyspuolueen hengessä ja toisaalta vielä kovensikin noiden lakien toimeenpanoa, Bonaparte koetti puolestaan hankkia kansansuosiota tekemällä lapsekkaan typeriä esityksiä, korostamalla vihamielisyyttään kansalliskokousta kohtaan ja viittailemalla salaperäiseen kätköön, johon piilotettuja aarteita vain olosuhteet esivät toistaiseksi paljastamasta Ranskan kansalle. Niin tuli esitys aliupseerien päiväpalkan korottamisesta neljällä soulla. Niin esitettiin »kunnialainapankin» perustamista työläisille. Rahalahjat ja rahalahinat olivat se tulevaisuudennäköala, jolla hän toivoi voivansa vietellä joukot. Lahjottaminen ja lainaaminen — siihen supistuu niin ylhäisen kuin alhaisenkin ryysyköyhälistön finanssitietous. Siihen supistuivat ne jouset, joita Bonaparte tahtoi käyttää. Yksikään vallantavoittelija ei ole koskaan latteammin keinotellut joukkojen latteudella.

Kansalliskokousta raivostuttivat tämän tästä nämä Bonaparten ilmeiset yritykset hankkia kansansuosiota sen kustannuksella ja alati lisääntyvä vaara, että tämä velkojen kannustama seikkailija, jota mikään aikaisemmin hankittu maine ei ollut hillitsemässä, uskal-

tautuu johonkin epätoivoiseen kepposeen. Järjestyspuolueen ja presidentin välien kiristyminen oli jo saanut uhkaavan luonteen, kun muuan odottamaton tapaus palautti hänet jälleen katuvaivaisena järjestyspuolueen syliin. Tarkoitamme *vuoden 1850 maaliskuun 10. päivän täytevaaleja*. Nämä vaalit pantiin toimeen kesäkuun 13. päivän jälkeen vankilaan joutuneiden tai maanpakoon ajettujen edustajien edustajanpaikkojen täyttämiseksi. Pariisi valitsi vain sosiaalidemokraattisia ehdokkaita. Vieläpä se antoi useimmat äänensä de Flotelle, eräälle vuoden 1848 kesäkuun kapinalliselle. Niin proletariaatin kanssa liittoutunut Pariisin pikkuporvaristo kosti 13. kesäkuuta 1849 kärsimänsä tappion. Se näytti kadonneen vaaranhetkellä taistelukentältä vain palatakseen suotuisammissa olosuhteissa entistä lukuisammin taisteluvoimin ja rohkeammin taistelutunnuksin. Muuan seikka näytti lisäävän tämän vaalivoiton vaarallisuutta. Armeija äänesti Pariisissa kesäkuun kapinallisen puolesta ja La Hittea, erästä Bonaparten ministeriä, vastaan ja departementeissa suurimaksi osaksi vuoripuoluelaisten puolesta, jotka sielläkin, joskaan eivät yhtä ratkaisevasti kuin Pariisissa, saivat voiton vastustajistaan.

Bonaparte huomasi äkkiä olevansa jälleen vastatusten vallankumouksen kanssa. Maaliskuun 10. päivänä 1850 hän piiloutui järjestyspuolueen selän taakse samalla tavoin kuin 29. tammikuuta 1849 ja 13. kesäkuuta 1849. Hän nöyrytyi, pyyteli arasti anteeksi, tarjoutui nimittämään parlamentaarisen enemmistön käskystä millaisen ministeristön tahansa, rukoilipa vielä orleanistien ja legitimistien puoluejohtajia Thiersiä, Berryeriä, Broglieta, Moléta, sanalla sanoen noita niin kutsuttuja linnakreivejä⁶⁵, tarttumaan omakätisesti val-

65. Linnakreiveiksi (*burggraf*) sanottiin lakiasäättävän kansalliskokouksen uuden vaalilain luonnosta valmistelevaan valiokuntaan kuulunutta orleanistien ja legitimistien seitsemäätoista päämiestä heidän epäoikeutettujen valtapyyteidensä ja taantumuksellisten pyrkimystensä vuoksi. Tämä nimitys on lainattu Victor Hugon historiallisesta draamasta *Les Burgraves*, joka kuvaa keskiaikaista Saksaa. Siellä linnakreiveiksi sanottiin keisarin nimeämiä kaupunkien ja maakuntien johtajia.

tion peräsimeen. Järjestyspuolue ei osannut käyttää hyväkseen tätä verratonta hetkeä. Sen sijaan, että olisi rohkeasti ottanut vastaan tarjotun vallan, se ei edes pakottanut Bonapartea nimittämään uudelleen sitä ministeristöä, jonka hän oli erottanut marraskuun 1. päivänä; se tyytyi nöyryyttämään häntä vain anteeksiannollaan ja asettamalla herra *Barochen* d'Hautpoulin ministeristöön. Tämä Baroche oli aikanaan riehunut yleisenä syyttäjänä Bourgesin ylioikeudessa toukokuun 15. päivän vallankumouksellisia ja toisen kerran kesäkuun 13. päivän demokraatteja vastaan, syyttäen näitä kummassakin tapauksessa kansalliskokousta vastaan tehdystä murhayrityksestä. Kukaan Bonaparten ministreistä ei sittemmin tehnyt enempää kuin Baroche alentaakseen kansalliskokouksen arvoa, ja joulukuun 2. päivän jälkeen 1851 tapaamme hänet senaatin korkea-arvoisena ja hyväpalkkaisena varapresidenttinä. Hän oli sylkäissyt vallankumouksellisten soppaan, jotta Bonaparte olisi voinut syödä sen.

Sosiaalidemokraattinen puolue puolestaan näytti vain etsivän tekosyitä asettaakseen oman voittonsa jälleen kyseenalaiseksi ja katkaistakseen siltä kärjen. Vidal, muuan Pariisin vasta valituista edustajista oli valittu samanaikaisesti myös Strassburgissa. Hänet taivutettiin epäämään Pariisin vaali ja hyväksymään Strassburgin vaali. Siis sen sijaan, että olisi antanut vaalipaikalla saamallaan voitolle ratkaisevan luonteen ja siten pakottanut järjestyspuolueen ryhtymään heti taisteluun parlamentissa, pakottanut vastustajansa taisteluun hetkellä, jolloin kansan keskuudessa vallitsi innostus ja armeijassa suotuista mieliala, demokraattinen puolue väsytti Pariisin maaliskuu- ja huhtikuun aikana uudella vaaliagitaatiolla, antoi kansan kiihkon laimeta tässä uusiintuneessa tilapäisessä vaalileikissä, tukahdutti vallankumouksellista toimintatarmoa perustuslaillisilla menestyksillä, tuhlassi sitä pikku juoniin, tyhjiin deklamointiin ja näennäiseen liikehtimiseen, antoi porvariston järjestää rivinsä ja ryhtyä toimenpiteisiin sekä keksi vihdoin maaliskuun vaalien mer-

kitykselle lieventävän sentimentaalisen kommentaarin huhtikuun täydennysvaaleista, Eugène Suen vaalista. Sanalla sanoen se teki maaliskuun 10. päivästä aprillipilaa.

Parlamentaarinen enemmistö tajusi vastustajansa heikkouden. Järjestyspuolueen seitsemäntoista linnankreiviä — sillä Bonaparte oli jättänyt hyökkäyksen sen johdettavaksi ja vastuulle — laativat uuden vaalilain, minkä esittäminen uskottiin herra Faucherille, joka oli itse anonut tätä kunniaa. Toukokuun 8. päivänä hän teki lakiesityksen, joka teki lopun yleisestä äänioikeudesta asettaen valitsijana olon ehdoksi kolmen vuoden oleskelun vaalipaikkakunnalla, minkä lisäksi työläisten kohdalta tämän oleskeluajan toteaminen asetettiin riippuvaiseksi heidän työnantajinsa todistuksesta.

Yhtä vallankumouksellisesti kuin demokraatit olivat myllertäneet ja riehuneet perustuslaillisen vaalitaistelun aikana, yhtä perustuslaillisesti he nyt, kun olisi pitänyt ase kädessä todistaa vaalivoiton painavuus, julistivat järjestystä, majesteettista rauhallisuutta (*calme majestueux*), toiminnan laillisuutta, toisin sanoen sokeaa alistumista vastavallankumouksen tahtoon, vastavallankumouksen, joka tekeytyi itse laiksi. Parlamenttikeskustelujen aikana vuoripuolue yritti saada nolatuksi järjestyspuolueen asettaen sen vallankumouksellisen kiihkon vastakohdaksi oikeusperusteita puoltavan kunnan poroporvarin kiihkottoman kannan ja iskien järjestyspuolueen maahan sillä kauhealla syytöksellä, että sen toiminta on muka vallankumouksellista. Vasta valitut edustajatkin koettivat osoittaa säädylisellä ja hillityllä esiintymisellään, miten väärää oli panetella heitä anarkisteiksi ja selittää heidän valitsemistaan vallankumouksen voitoksi. Toukokuun 31. päivänä uusi vaalilaki meni läpi. Vuoripuolue tyytyi siihen, että se sujautti salavihkaa vastalauseen presidentin taskuun. Vaalilakia seurasi uusi painolaki, joka teki täydellisen lopun vallankumouksellisesta lehdistöstä⁶⁶. Tämä oli ansainnut

66. Lakiasäättävän kansalliskokouksen heinäkuussa 1850 hyväksymä painolaki suurensi huomattavasti sanomalehtien kustantajilta perittävää lunastusmaksua

kohtalonsa. »*National*» ja »*La Presse*», kaksi porvarillista sanomalehteä, jäivät tämän vedenpaisumuksen jälkeen vallankumouksen äärimmäisiksi etuvartioiksi.

Olemme nähneet, miten demokraattiset johtajat maalisi- ja huhtikuun aikana tekivät kaikkensa saadakseen Pariisin kansanjoukot valetaistelun pyörteisiin, ja miten ne toukokuun 8. päivän jälkeen tekivät kaikkensa pitääkseen sen erillään tositaistelusta. Emme lisäksi saa unohtaa, että vuosi 1850 oli teollisuuden ja kaupan loistavimpia kukoistusvuosia, joten Pariisin proletariaatilla oli kylliksi työtä. Mutta vuoden 1850 toukokuun 31. päivän vaalilaki syrjäytti sen kaikista osallisuudesta poliittisen vallan käyttöön. Laki sulki siltä jopa pääsyn taistelukentälle. Se saattoi työläiset takaisin siihen parian asemaan, jossa he olivat olleet ennen helmikuun vallankumousta. Antautuessaan tässä tapauksessa demokraattien ohjattavaksi ja unohtaessaan luokkansa vallankumoukselliset edut hetkellisen hyvinvoinnin takia he luopuivat kunniasta olla valloittavana voimana, alistuivat kohtaloonsa, osoittivat, että vuoden 1848 kesäkuun tappio oli tehnyt heidät taistelukyvyttömiksi moniksi vuosiksi ja että historian tapahtumien kulku on lähitulevaisuudessa jälleen *sivuuttava* heidät. Mitä tuli pikkuporvarillisiin demokraatteihin, jotka kesäkuun 13. päivänä olivat huutaneet: »Yrittäkööt-pä kajota yleiseen äänioikeuteen, kyllä me silloin!..», niin he lohduttautuivat nyt sillä, että heitä kohdannut vastavallankumouksen isku ei ollut mikään isku eikä toukokuun 31. päivän laki ollut mikään laki. Toukokuun toisena sunnuntaina 1852 jokainen ranskalainen saapuu vaalipaikalle toisessa kädessä vaalilippu ja toisessa miekka. Tällä ennustuksella he lohduttivat itseään. Armeijaa oli rangaistu sen esimiesten toimesta niin vuoden 1850 maalisi- ja huhtikuun kuin myös vuoden 1849 toukokuun 28. päivän vaalien vuoksi. Tällä kertaa se sanoi kuitenkin

sekä saattoi voimaan myös kirjasten julkaisemisesta perittävän leimaveron.

kin itselleen päättävästi: »Kolmatta kertaa vallankumous ei meitä kyllä puijaa.»

Vuoden 1850 toukokuun 31. päivän laki oli porvariston *coup d'état*. Kaikki voitot, jotka porvaristo tähän asti oli saanut vallankumouksesta, olivat olleet luonteeltaan vain tilapäisiä. Ne muuttuivat kyseenalaisiksi heti, kun silloinen kansalliskokous poistui näyttämöltä. Ne olivat uusien yleisten vaalien satunnaisuuksien varassa, ja vaalien historia alkaen vuodesta 1848 osoitti eittämättömästi, että porvariston moraalinen herruus kansanjoukkoihin heikkeni sikäli kuin sen tosiasiallinen herruus lujittui. Yleinen äänioikeus asettui maaliskuun 10. päivänä suoranaisesti porvariston herruutta vastaan, ja porvaristo vastasi siihen julistamalla yleisen äänioikeuden valtiokiroukseen. Toukokuun 31. päivän laki oli siis muuan luokkataistelun välttämättömistä ilmentymistä. Toisaalta perustuslaki edellytti vähintään kahta miljoonaa ääntä, jotta tasavallan presidentin vaali olisi pätevä. Ellei kukaan presidenttiehdokkaista saanut tätä alinta äänimäärää, niin kansalliskokouksen oli valittava presidentti viiden eniten ääniä saaneen ehdokkaan joukosta. Kun perustuslakia säättävä kokous laati tätä lakia, vaaliluetteloissa laskettiin olevan kymmenen miljoonaa valitsijaa. Laki siis merkitsi, että viides osa äänioikeutetuista riitti tekemään presidentin vaalin päteväksi. Toukokuun 31. päivän laki pyyhki pois vaaliluetteloista vähintään kolme miljoonaa ääntä, alensi äänioikeutettujen lukumäärän seitsemään miljoonaan, mutta säilytti siitä huolimatta presidentin vaaleja varten lain säättämän kahden miljoonan minimin. Lain säättämä minimi suureni viidesosasta miltei kolmasosaan kaikista annetuista äänistä, ts. laki teki kaikkensa saadakseen siirrettyä salaa presidentin vaalin kansan käsistä kansalliskokouksen käsiin. Järjestyspuolue näytti näin ollen vahvistaneen toukokuun 31. päivän lailla valtaansa kaksin verroin jättäessään kansalliskokouksen ja tasavallan presidentin valitsemisen yhteiskunnan konservatiivisen osan ratkaistavaksi.

Taistelu kansalliskokouksen ja Bonaparten välillä puhkesi uudelleen heti, kun vallankumouksellinen kriisi oli mennyt ohi ja yleinen äänioikeus poistettu.

Perustuslaki oli määrännyt Bonaparten palkan 600 000 frangiksi. Tuskin oli kulunut puoltakaan vuotta hänen virkaanastumiseensa, kun hän jo onnistui korottamaan summan kaksinkertaiseksi. Odilon Barrot näet sai perustuslakia säättävän kansalliskokouksen myöntämään 600 000 frangin vuotuisen lisäyksen niin sanottuna edustusmäärärahana. Kesäkuun 13. päivän jälkeen Bonaparte teki samanlaisen pyynnön, mutta tällä kertaa Barrot ei ottanut sitä kuuleviin korviinsa. Nyt toukokuun 31. päivän jälkeen Bonaparte käytti heti hyväkseen otollista hetkeä antaen ministeriensä tehdä kansalliskokoukselle esityksen kolmen miljoonan suuruisen määrärahan myöntämisestä presidentille. Seikkailijan pitkä kulkurielämä oli varustanut hänet mitä kehittyneimmillä tuntosarvilla sen heikon hetken tunnustelemiseksi, jolloin hän saattoi puristaa rahaa porvareiltaan. Hän harjoitti suoranaista kiristystä. Kansalliskokous oli häväissyt kansan suvereniteettia hänen avustamanaan ja hänen tiensä. Nyt hän uhkasi ilmiantaa tuon rikoksen kansalle, ellei kansalliskokous höllitä rahakukkaronsa nauhoja ja osta hänen vaitioliaan maksamalla kolme miljoonaa vuodessa. Kansalliskokous oli riistänyt kolmelta miljoonalta ranskalaiselta äänioikeuden. Bonaparte vaati jokaisesta kurssiarvonsa menettäneestä ranskalaisesta täysi-arvoisen frangin, yhteensä kolme miljoonaa frangia. Hän, kuuden miljoonan valittu, vaati vahingonkorvausta äänistä, jotka häneltä vietiin jälkeenpäin. Kansalliskokouksen valiokunta hylkäsi julkean tunkeilijan pyynnön. Bonaparteä kannattava sanomalehdistö alkoi uhkailla. Saattoiko kuitenkin kansalliskokous katkaista välejäan

tasavallan presidenttiin hetkellä, jolloin se oli periaatteellisesti ja lopullisesti katkaissut välinsä kansanjoukkoihin? Se tosin kieltäytyi antamasta vuotuista määrärahaa, mutta myönsi sen sijaan kerta-kaikkisen 2 160 000 frangin suuruisen lisämäärärahan. Kansalliskokous osoitti kaksinkertaista heikkoutta, kun se myönsi määrärahan ja samalla osoitti suuttumuksellaan, että se oli myöntänyt sen vasten tahtoaan. Myöhemmin saamme nähdä, mihin Bonaparte tarvitsi tuon määrärahan. Tämän harmillisen jälkinäytöksen jälkeen, joka oli seurannut välittömästi yleisen äänioikeuden lakkauttamista ja jonka aikana Bonaparte oli vaihtanut maaliskuu-huhtikuun kriisin aikaisen nöyryytensä uhkamieliseksi häpeämättömyydeksi vallan anastanutta parlamenttia kohtaan, kansalliskokous otti kolmen kuukauden loman elokuun 11. päivästä marraskuun 11. päivään. Se jätti sijaisekseen 28-henkisen vakinaisen valiokunnan, jossa ei ollut yhtään bonapartelaista, mutta kylläkin muutamia lauhkeita tasavaltalaisia. Vuoden 1849 vakinaisessa valiokunnassa oli ollut vain järjestyspuolueen miehiä ja bonapartisteja. Silloin järjestyspuolue oli kuitenkin julistautunut pysyväksi vallankumouksen vastustajaksi. Tällä kertaa parlamentaarinen tasavalta julistautui presidentin pysyväksi vastustajaksi. Toukokuun 31. päivän lain jälkeen järjestyspuolueella oli vastassaan vain tämä kilpailija.

Kun kansalliskokous jälleen kokoontui marraskuussa 1850, näytti siltä, että siihenastisten presidentin kanssa käytyjen pikku kahakoiden asemesta oli väistämättömästi tulossa julma suurtaistelu, taistelu elämästä ja kuolemasta molempien mahtien välillä.

Järjestyspuolue oli nytkin kuten vuonna 1849 jakautunut parlamentin loma-aikana erinäisiksi ryhmäkunniksi, joista kukin punoi omia restauraatio-juoniaan, joille Ludvig Filipin kuolema oli antanut uutta ravintoa. Legitimistien kuningas Henrik V oli nimittänyt jopa kaikkien sääntöjen mukaisesti ministeristönkin, joka piti päämajaa Pariisissa ja johon kuului vakinaisen valiokunnan jäseniä.

Bonapartella oli siis puolestaan oikeus tehdä kiertomatkoja Ranskan departementeissa ja aina sen mukaan, millainen oli mieliala siinä kaupungissa, jota hän kulloinkin onnellistutti läsnäolollaan, lörpötellä joko avosuisemmin tai peitetymin omista restauraatio-
osuunnitelmistaan ja värvätä itselleen ääniä. Näillä matkoilla, joita iso, virallinen »*Moniteur*» lehti ja Bonaparten pienet yksityis-
»*Moniteurs*» tietysti ylistivät riemukulkueiksi, hänen alituisina seuralaisinaan oli Joulukuun 10. päivän yhdistyksen jäseniä. Tuo yhdistys oli peräisin vuodelta 1849. Hyväntekeväisyysjärjestön perustamisen varjolla Pariisin ryysyköyhälistö oli järjestetty salaisiin osastoihin, joista kutakin johti Bonaparten asiamies, ja koko puuhan johdossa oli bonapartelainen kenraali. Siinä oli rinnan rappiolle joutuneita irstailijoita, joiden toimeentulo oli yhtä epäilyttävä kuin heidän sukuperänsäkin, porvarispiireistä lähteneitä rappeutuneita ja seikkailevia maankiertäjiä, vakinaisesta palveluksesta vapautettuja sotilaita, entisiä rikosvankeja, karanneita rangaistusvankeja, huijareita, ilveilijöitä, latsaroneja, taskuvarkaita, silmänkääntäjiä, uhkapelureita, parittajia, porttolanpitäjiä, satamajätkiä, kynäilijöitä, posetiivareita, lumppureita, veitsenteroittajia, tinaajia, tavallisia kerjäläisiä, sanalla sanoen koko se epämääräinen, hajanainen, sinne sun tänne harhaileva joukko, jolle ranskalainen on antanut nimen *la bohème*⁶⁷. Tästä aineksesta, joka oli sukua hänelle itselleen, Bonaparte muodosti Joulukuun 10. päivän yhdistyksen kantajoukon. Se oli »hyväntekeväisyysjärjestö» sikäli, että sen jäsenistö Bonaparten tavoin tunsii tarpeelliseksi harjoittaa hyväntekeväisyyttä itseään kohtaan työtätekevän kansan kustannuksella. Todellinen Bonaparte, Bonaparte *sans phrase*⁶⁸, on tämä ryysyköyhälistön johtajaksi asetunut Bonaparte, joka vain siitä löytää joukkomuodossa ne intressit, joita hän henkilökohtaisesti ajaa takaa, ja joka huomaa tämän kaik-

67. – boheemi.

68. – ilman korulauseita.

kien luokkien hylky-, jäte- ja rojuaineksen ainoaksi luokaksi, johon hän saattaa ehdottomasti tukeutua. Vanha läpiliipattu irstailija, joka käsittää kansojen historiallisen elämän ja niiden suuret valtioteot komediaksi sanan arkipäiväisimmässä mielessä, naamiaisiksi, joissa suurelliset puvut, sanat ja eleet ovat vain mitä mitättömimpien ilkeyksien naamiona. Niinpä marssiessaan Strassburgiin koulutettu sveitsiläinen haaskalintu esitti Napoleonin kotkaa. Hyökätessään Boulogneen hän veti ranskalaisen sotilaspuvun muutaman lontolaisen kamaripalvelijan niskaan. Näiden piti esittää armeijaa⁶⁹. Joulukuun 10. päivän yhdistykseensä hän kokosi 10 000 roistoa, joiden piti esiintyä kansana niin kuin Klaus Zettelin leijonana. Ajankohdista, jolloin porvaristo itse esitti mitä aidointa komediaa mitä vakavimmalla tavalla, rikkomatta mitään Ranskan teatterietiketin pedanttisia sääntöjä ja uskoi puolittain nenästä vedettynä, puolittain varmana esityksensä juhlallisuuteen sellaisena ajankohtana täytyi voittaa seikkailijan, joka otti ilman muuta komedian komediana. Vasta sitten, kun voitettuaan pöyhkeän vastustajansa hän on ottanut vakavalta kannalta keisarin osansa ja luulee Napoleonin naamio kasvoillaan olevansa itse Napoleon, vasta sitten hänestä tulee oman maailmankatsomuksensa uhri, ilveilijä tosissaan, joka ei enää pidä huvinäytelmänä maailmanhistoriaa, vaan omaa huvinäytelmäänsä maailmanhistoriana. Joulukuun 10. päivän yhdistys, tuo Bonapartelle yksinomaisesti luonteenomainen puoluesotavoima, merkitsi hänelle samaa kuin sosialistisille työläisille kansallistyyöhuoneet⁷⁰

69. Tämä on vihje Louis Bonaparten kahteen elämäkertaseikkaan: 30. lokakuuta 1836 hän teki kahden tykistörykmentin voimin kapinayrityksen Strassburgissa. Kapinalliset riisuttiin aseista, Louis Bonaparte vangittiin ja karkotettiin Amerikkaan. Vuoden 1840 kuudentena elokuuta hän yritti taas kerran järjestää kapinan Boulognen varuskunnan keskuudessa. Tämänkin yrityksen epäonnistuttua hän sai elinkautisen vankilatuomion, mutta pakeni Englantiin 1846.

70. Vuoden 1848 kansallisia työverstaita perustettiin Ranskaan helmikuun valankumouksen (1848) jälkeen Ranskan väliaikaisen hallituksen asetuksen mukaisesti. Hallitus ajoi tuolloin takaa kahta päämäärää: se halusi saattaa niiden avulla huonoon valoon työläisten keskuudessa levinneisyyttä saavuttaneet sosialisti Louis

ja porvarillisille tasavaltalaisille mobiilikaarti⁷¹. Hänen ollessaan matkoilla yhdistyksen jäsenistön tuli ratavarsille sijoitettuna osastoina improvisoida yleisöä, esittää yleistä innostusta, ulvoa »*Vive l'Empereur!*»⁷², solvata ja piestä tasavaltalaisia, tietenkin poliisin suojeluksen alaisena. Hänen palatessaan Pariisiin sen oli toimittava etujoukkona, estettävä vastamielenosoitukset tai hajotettava ne. Joulukuun 10. päivän yhdistys kuului hänelle, se oli hänen luomuksensa, hänen ehta oma aatteensa. Kaiken muun muka hänelle kuuluvan hän saa olosuhteiden pakosta, kaiken muun tekevät olosuhteet hänen puolestaan tai hän tyytyy jäljittelemään toisten tekoja; mutta ladellessaan julkisuudessa porvariston edessä virallisia korulauseita järjestyksestä, uskonnosta, perheestä ja omistuksesta ja tukeutuesaan heidän selkensä takana Schufferlein ja Spiegelbergien⁷³ seuraan, epäjärjestyksen, prostituution ja varkauden yhdistykseen — siinä Bonaparte on omintakeinen, ja Joulukuun 10. päivän yhdistyksen historia on hänen omaa historiaansa. Sattuipa kerran, että tämän yhdistyksen miehet kepittivät muutamia järjestyspuolueen kansanedustajia. Enemminkin. Poliisikomissaari Yon, jonka tehtäväksi oli annettu huolehtia kansalliskokouksen turvallisuudesta, ilmoitti vakinaiselle valiokunnalle erään Allais-nimisen henkilön todistuksen

Blancin aatteet »työn järjestelystä» sekä tukeutua taistelussa vallankumouksellista proletariaattia vastaan kansallisten verstaiden työläisiin. Kun työväenluokan hajottamisen provokatorinen suunnitelma epäonnistui ja kävi selväksi, että työläiset kansallisissa verstaissa kävivät yhä vallankumouksellismielisemmiksi, porvarillinen hallitus ryhtyi näiden verstaiden hävittämiseen tähtääviin suunnitelmiin. Tämä herätti Pariisin proletariaatissa suuttumusta ja aiheutti omalta osaltaan Pariisiin kesäkuun kapinan. Kapinan kukistamisen jälkeen Cavaignacin hallitus hyväksyi 3. heinäkuuta 1848 asetuksen kansallisten verstaiden hajottamisesta.

71. Mobiilikaarti perustettiin väliaikaisen hallituksen 25. helmikuuta 1848 hyväksymän asetuksen perusteella vallankumouksellismielisten kansanjoukkojeu vastustamiseksi. Pääasiallisesti ryyssyköyhälistöstä koostuneita mobiilin kaartin osastoja käytettiin vuoden 1848 heinäkuun proletaarisen kapinan tukahduttamiseen.

72. »Eläköön keisari!»

73. Schufferle ja Spiegelberg ovat henkilöahmoja Schillerin draamasta *Rosvot*, molemmat siveellistä ryhtiä vailla olevia rosvoja ja murhamiehiä.

perusteella, että muuan yhdistyksen osastoista oli päättänyt murhata kenraali Changarnierin ja kansalliskokouksen puheenjohtajan Dupinin ja määrännyt jo teon suorittajatin. On helppo kuvitella, että herra Dupin pelästy. Parlamentaarisen tutkimuksen suorittaminen Joulukuun 10. päivän yhdistyksestä, toisin sanoen Bonaparten salamaailman profanoiminen näytti väistämättömältä. Mutta juuri ennen kansalliskokouksen kokoontumista Bonaparte laski kaukonäköisesti sen hajalle, tietenkin vain paperilla, sillä vielä vuoden 1851 lopulla poliisiprefekti Carlier turhaan kehotti häntä seikka-peräisessä muistiossaan todella hajottamaan yhdistyksensä.

Joulukuun 10. päivän yhdistyksen tuli jäädä Bonaparten yksityisarmeijaksi siihen asti, kunnes hän onnistuisi muuttamaan julkisen armeijan Joulukuun 10. päivän yhdistykseksi. Bonaparte teki ensimmäisen yrityksen siihen suuntaan kohta kansalliskokouksen lomalle lähdön jälkeen ja vieläpä juuri siltä kiristämiensä varojen avulla. Fatalistina hän luotti vakaasti siihen, että on olemassa korkeampia voimia, joita ihminen ja varsinkaan sotamies ei voi vastustaa. Tällaisina voimina hän piti ennen muuta savukkeita, samppanjaa, kylmää lintupaistia ja kynsilaukkamakkaraa. Siksipä hän kestitsi-kin Élyséepalatsin suojassa upseereita ja aliupseereita savukkeilla ja samppanjalla, kylmällä lintupaistilla ja kynsilaukkamakkaralla. Lokakuun 3. päivänä hän menatteli samalla tavalla sotaväen suhteen joukkokatselmuksessa St. Maurissa ja toisti tuon manööverin vielä laajemmassa mitassa 10. lokakuuta joukkojen pääkatselmuksessa Satoryssa. Setä muisteli Aleksanterin Aasianretkiä, veljenpoika valloitusretkiä, joita Bacchus oli tehnyt samassa maassa. Aleksanteri oli tosin puolijumala, mutta Bacchus oli jumala ja lisäksi Joulukuun 10. päivän yhdistyksen suojelija.

Lokakuun 3. päivän katselmuksen jälkeen vakinainen valiokunta kutsui sotaministeri d'Hautpoulin eteensä. Tämä lupasi, etteivät moiset kurinrikkomukset enää uusiintuisi. Tiedämme, kuinka

Bonaparte piti lokakuun 10. päivänä d'Hautpoulin antaman sanan. Kummassakin katselmuksessa Changarnier komensi ylipäällikkönä Pariisin armeijan osastoa. Changarnier, joka oli samanaikaisesti vakinaisen valiokunnan jäsen, kansalliskaartin päällikkö, tammi-kuun 29. ja kesäkuun 13. päivän »pelastaja», »yhteiskunnan suoja-muuri», järjestyspuolueen presidenttiehdokas, kahden monarkian oletettu Monk, ei tähän saakka ollut kertaakaan alistunut sotaministerin käskyvaltaan, oli alituisesti julkisesti pilkannut tasavallan perustuslakia ja vainonnut Bonaparteä kaksimielisellä ylhäisellä suojeluksellaan. Nyt hän intoili kurin puolesta sotaministeriä vastaan ja perustuslain puolesta Bonaparteä vastaan. Kun lokakuun 10. päivänä osa ratsuväkeä kajautti huudon: »*Viva Napoléon! Vivent les saucissons!*»⁷⁴ Changarnier järjesti niin, että ainakin hänen ystävänsä Neumayerin komentama jalkaväkijoukko suoritti ohimarssin jäätävän hiljaisuuden vallitessa. Rangaistukseksi sotaministeri pani Bonaparten yllyttämänä kenraali Neumayerin pois hänen pariisilaisesta virastaan käyttämällä verukkeena tämän nimittämistä sotaväen 14. ja 15. divisioonan komentajaksi. Neumayer kieltäytyi tällaisesta paikanvaihdosta ja joutui siten pyytämään virkaeroa. Changarnier puolestaan julkaisi 2. marraskuuta päiväkäskyn, jossa hän kielsi joukkoja osallistumasta aseistettuina poliittisiin mielenilmauksiin tai mielenosoituksiin. Elyséen lehdistö⁷⁵ hyökkäsi Changarnierin kimppuun, järjestyspuolueen lehdet hyökkäsivät Bonaparten kimppuun, vakinainen valiokunta piti salaisia istuntoja toisensa jälkeen, joissa yhä uudelleen kehoitettiin julistamaan isänmaan olevan vaarassa; armeija näytti jakaantuneen kahdeksi vihollisleiriksi, joita johti kaksi toisilleen vihamielistä pääesikuntaa, toinen niistä sijaitsi Elyséessä, Bonaparten majapaikassa, ja toinen Tuileries'ssa,

74. »Eläköön Napoleon! Eläköön makkara!«

75. Tarkoitetaan bonapartelaisuuntaisia sanomalehtiä, nimi johtuu Elyséepalatsista, joka oli Louis Bonaparten presidenttikaudella hänen residenssinään Pariisissa.

Chaugarnierin majapaikassa. Näytti siltä, että kansalliskokouksen avajaisista oli tuleva taistelukehotus. Ranskalainen yleisö arvosteli näitä Bonaparten ja Changarnierin välisiä hankauksia samaan tapaan kuin muuan englantilainen sanomalehtimies, joka luonnehti niitä seuraavasti:

»Ranskan poliittiset sisäkööt lakaisevat vanhoilla luudilla pois vallankumouksen hehkuva laavaa ja riitelevät tällöin keskenään.»

Tällä välin Bonaparte kiiruhti erottamaan sotaministeri d'Hautpoulin lähettämällä hänet päätä pahkaa Algeriaan ja nimittämällä kenraali Schrammin sotaministeriksi hänen tilalleen. Marraskuun 12. päivänä hän lähetti kansalliskokoukselle kirjelmän, joka oli amerikkalaisittain laveasanainen ja jossa oli ylenmäärin syrjäseikkoja, järjestyksen tuntua, sovinnonhalua ja perustuslaillista alistuvuutta ja jossa käsiteltiin jos mitä, paitsi *questions brûlantes*⁷⁶. Kuin ohimennen hän huomautti, että perustuslain nimenomaisten määräysten mukaan presidentti yksin määrää armeijasta. Kirjelmä päättyi seuraaviin ylen juhlallisiin vakuutuksiin:

»Ranska kaipa ennen kaikkea rauhaa... Vain valan sitomana olen pysyvä niissä ahtaissa rajoissa, jotka se on minulle osoittanut... Mitä minuun tulee, niin kansan valitsemana ja vain sille vallastani kiitollisuuden velassa olevana olen aina alistuva sen laillisesti ilmaistuun tahtoon. Mikäli tässä istunnossa päätätte muuttaa perustuslakia, niin perustuslakia säätävä kokous on sääntelevä toimeenpanovallan aseman. Ellei niin käy, niin kansa on vuonna 1852 juhlallisesti ilmaiseva päätöksensä. Mutta millaisiksi tulevaisuuden ratkaisut muodostunevatkaan, pyrkikäämme yhteisymmärrykseen, etteivät intohimo, yllätys tai väkivalta koskaan ratkaisisi suuren kansakunnan kohtaloa... Huomioni pääkohteenä ei suinkaan ole se, kuka on hallitseva Ranskaa vuonna 1852,

76. – päivänpolttavia kysymyksiä.

vaan käytettävissäni olevan hallitusaikani käyttäminen siten, että edessäoleva välikausi kuluisi ilman kiihotusta ja häiriöitä. Olen vilpittömästi avannut teille sydämeni, te vastannette avomieli-syyteeni luottamuksellanne ja hyvään pyrkimykseeni myötävai-kutuksellanne, ja muun on tekevä jumala.»

Porvariston säädyllinen, ulkokultaisen maltillinen, hyveellisen ba-naali kieli paljastaa syvimmän merkityksensä Joulukuun 10. päivän yhdistyksen itsevaltiaan ja St. Maurin ja Satoryn piknikkisankarin suussa.

Järjestyspuolueen linnakreivit eivät hetkeksikään erehtyneet sen suhteen, minkälaatuisen luottamuksen arvoinen tämä vuodatus oli, Valoihin he olivat kyllästyneet jo kauan sitten, heidän omassa kes-kuudessaan oli poliittisia valanrikkojaveteraaneja ja -taitureita, mut-ta armeijaa koskeva kohta ei mennyt heiltä ohi korvien. He pani-vat tuohtuneina merkille, että kirjelmässä, jossa lueteltiin pitkälti viimeksi annettuja lakeja, sivuutettiin tarkoituksellisen vaiteliaasti tärkein laki, vaalilaki, ja vieläpä jätettiin presidentin valitseminen vuonna 1852 kansan ratkaistavaksi, mikäli perustuslaki jäisi tar-kistamatta. Vaalilaki oli järjestyspuolueen jaloissa kuin lyijypunt-ti, joka esti sitä liikkumasta ja varsinkin hyökkäämästä! Hajotta-malla virallisesti Joulukuun 10. päivän yhdistyksen ja erottamalla d'Hautpoulin sotaministerin virasta Bonaparte oli sitä paitsi uh-rannut omin käsin syntipukit isänmaan alttarille. Hän oli katkais-sut kärjen odotetulta yhteentörmäykseltä. Loppujen lopuksi järjes-tyspuolue itsekin koetti pelkurimaisesti karttaa, heikentää ja pitää salassa jokaista ratkaisevaa konfliktia toimeenpanovallan kanssa. Peläten menettävänsä vallankumouksesta saamansa voitot se antoi kilpailijansa koota voittojen hedelmät. »Ranska kaipaa ennen kaik-kea rauhaa.» Niin huusi järjestyspuolue vallankumoukselle helmi-kuun⁷⁷ jälkeen, ja niin huudettiin Bonaparten kirjelmässä järjestys-

77. – vuoden 1848.

puolueelle. »Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa.» Bonaparte teki tekoja, joiden tarkoituksena oli vallan anastaminen, mutta järjestyspuolue aiheutti »rauhattomuutta» nostaessaan hälyn näiden tekojen vuoksi ja tulkitsemalla niitä sairaalloisen epäluuloisesti. Satoryn makkarat olivat hiirenhiljaa, kun kukaan ei puhunut niistä. »Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa.» Bonaparte siis vaati, että hänen annettaisiin rauhassa tehdä tekosiaan, ja parlamentaarista puoluetta herpaannutti kaksinkertainen pelko: uusien vallankumouslevottomuuksien aiheuttamisen pelko ja pelko joutua rauhanhäiritsijäksi oman luokkansa silmissä, porvariston silmissä.

Koska Ranska siis kaipasi ennen kaikkea rauhaa, niin järjestyspuolue ei uskaltanut vastata »sodalla», kun kerran Bonaparte kirjelmässään oli puhunut »rauhasta». Yleisö, joka oli vesi kielellä odotellut suuria skandaalikohtauksia kansalliskokouksen avajaisissa, pettyi odotuksissaan. Enemmistö löi äänestyksessä opposition edustajat, jotka vaativat vakinaiselta valiokunnalta lokakuun tapahtumia koskevia pöytäkirjoja. Kokouksessa kartettiin periaatteellisesti kaikkea sellaista keskustelua, joka olisi saattanut herättää levottomuutta. Kansalliskokouksen toiminta marras-joulukuussa 1850 ei herätä pienintäkään mielenkiintoa.

Vihdoin joulukuun lopulla alkoi hienoinen kahakointi parlamentin erinäisistä etuuksista. Mutta sen jälkeen kun porvaristo oli välttänyt lähiajaksi luokkataistelun tekemällä lopun yleisestä äänioikeudesta, liike rämettyi pikku rettelöimiseksi kummankin vallan etuoikeuksista.

Mauguin, muuan kansanedustaja, oli saanut oikeuden tuomion velka-asiassa. Oikeusministeri Rouher antoi oikeuden puheenjohtajan tiedusteluun selityksen, että oli muutta mutkitta annettava määräys velallisen vangitsemisesta. Niinpä siis Mauguin pantiin velkavankilaan. Kansalliskokous tulistui saatuaan tiedon edustajanimmuniteetin loukkauksesta. Se ei ainoastaan määrännyt laskemaan

miestä heti vapaaksi, vaan lähettinsä avulla vielä samana iltana vapautti väkivaltaisesti Mauguinin Clichystä. Todistaakseen kuitenkin uskonsa yksityisomistuksen pyhyyteen ja taka-ajatuksenaan saada hätätilassa turvasäilö kiusallisiksi käyville vuoripuoluelaisille se julisti, että kansanedustajan velkavankeus on sallittava vasta, kun siihen on saatu kansalliskokouksen suostumus. Se ei muistanut säättää, että presidenttikin voitaisiin pauna vankilaan velkojensa vuoksi. Se hävitti jäsenistönsä loukkaamattomuuden viimeisetkin rippeet.

Muistettaneen, että poliisikomissaari Yon ilmoitti erään Allaisnimisen henkilön todistuksen perusteella erään joulukuunmiesten osaston suunnittelevan Dupinin ja Changarnierin murhaamista. Vedoten tähän kvestorit ehdottivat heti ensimmäisessä istunnossa muodostettavan parlamentin oma poliisi, jonka kulut maksettaisiin kansalliskokouksen erikoismenoarviosta ja joka olisi täysin riippumaton poliisiprefektistä. Sisäministeri Baroche protestoi tätä hänen toimialalleen tunkeutumista vastaan. Sen jälkeen tehtiin kurja kompromissi, jonka mukaan kansalliskokouksen poliisikomissaarille tosin maksettaisiin palkka kokouksen menoarviosta ja kansalliskokouksen kvestorit päättäisivät hänen nimittämisestään ja erottamisestaan, mutta kuitenkin vasta sovittuaan asiasta ensin sisäministerin kanssa. Tällä välin hallitus oli käynyt oikeudenkäytötietä Allaisin kimppuun, ja nyt oli yleisen syyttäjän välityksellä helppo selittää hänen todistuksensa mystifikaatioksi ja saattaa Dupin, Changarnier, Yon ja koko kansalliskokous naurunalaisiksi. Joulukuun 29. päivänä ministeri Baroche lähettää Dupinille kirjelmän, jossa hän vaatii Yonin erottamista. Kansalliskokouksen toimikunta päättää jättää Yonin virkaan, mutta kansalliskokous ei hyväksy tätä päätöstä, sillä se on pelästyksissään omavaltaisesta menettelystään Mauguinin asiassa ja tottunut saamaan toimeenpanovalta jokaisesta sille antamastaan iskusta kaksi vastaiskua. Kokous palkitsee Yonin virkaintoisuuden vapauttamalla hänet virasta ja riistää itsel-

tään sen parlamentaarisen etuuden, mikä olisi ollut tuiki tarpeellinen kun joutuu tekemisiin henkilön kanssa, joka ei tee päätöstä yöllä pannakseen sen toimeen päivällä, vaan tekee päätöksensä päivällä ja panee sen toimeen yöllä.

Olemme nähneet, miten kansalliskokous karttoi taistelua toimeenpanovaltaa vastaan marras-joulukuussa, jolloin siihen oli suuria sattuvia aiheita. Nyt huomaamme, miten sen on pakko ryhtyä otteluun mitä joutavimmista syistä. Manguinin jutun yhteydessä se hyväksyi periaatteessa kansanedustajan velkavankeuden, varaten itselleen mahdollisuuden soveltaa tätä periaatetta vain epämieluisiin edustajiin nähden, ja rettelöi tämän häpeällisen etuuden vuoksi oikeusministerin kanssa. Sen sijaan että olisi käyttänyt hyväkseen oletettua murhasuunnitelmaa vetääkseen Joulukuun 10. päivän yhdistyksen tutkittavaksi ja paljastaakseen Ranskan ja Euroopan nähden Bonaparten olemuksen Pariisin ryysyköyhälistön johtajana, kansalliskokous alkoi kiistellä sisäministerin kanssa siitä, kenen toimivaltaan kuuluu poliisikomissaarin nimittäminen ja erottaminen. Näemme siis, että koko tänä ajanjaksona järjestyspuolueen on kaksimielisen asemansa vuoksi pakko mataloittaa taistelunsa toimeenpanovaltaa vastaan jonninjoutavaksi kompetenssikinasteluksi, rettelöinniksi, koukkuiluksi, rajariidaksi ja tehdä toimintansa sisällöksi mitä mauttomimmat muutokysymykset. Se ei uskalla ottaa yhteen hetkellä, jolloin taistelulla olisi periaatteellinen merkitys, jolloin toimeenpanovalta todella paljastaisi itsensä ja kansalliskokouksen asia olisi kansakunnan asia, sillä näin menetellen se antaisi kansakunnalle marssikäskyn, mutta sepä ei pelkääkään mitään niin paljon kuin kansakunnan liikehtimistä. Siksi se aina tällaisissa tapauksissa torjuu vuoripuolueen esitykset ja siirtyy päiväjärjestykseen. Kun sitten näin on luovuttu asettamasta kiistakysymystä koko laajuudessaan, toimeenpanovalta odottaa rauhassa ajankohtaa, jolloin se voi taas aloittaa taistelun jonkin merkityksettömän pikku syyn nojalla

ja jolloin kysymys herättää niin sanoaksemme vain paikallista, parlamentaarista mielenkiintoa. Silloin purkautuu järjestyspuolueen salattu raivo, silloin se riistää esiripun kulissien edestä, paljastaa presidentin ja julistaa tasavallan olevan vaarassa, mutta silloin sen paatos tuntuu mauttomalta, taistelun aihe teennäiseltä verukkeelta tai yleensä sellaiselta, joka ei ole taistelun arvoinen. Parlamentaarinen myrsky on oleva myrsky vesilasissa, taistelu on juonittelua, yhteenotto skandaalia. Samaan aikaan kun vallankumoukselliset luokat seuraavat vahingoniloisina kansalliskokouksen nöyryytystä, sillä ne välittävät sen parlamentaarisista etuuksista yhtä vähän kuin tuo kokous yhteiskunnan vapauksista, parlamentin ulkopuolinen porvaristo ei käsitä, kuinka parlamentissa oleva porvaristo voi kuluttaa aikaansa noin joutaviin kinasteluihin ja vaarantaa rauhaa kilpailemalla noin halveksittavalla tavalla presidentin kanssa. Sitä ällistyttää sellainen strategia, että rauha solmitaan hetkellä, jona koko maailma odottaa sota, ja ryhdytään hyökkäykseen silloin, kun koko maailma luulee rauhan olevan solmitun.

Joulukuun 20. päivänä Pascal Duprat teki sisäministerille välikysymyksen kultaharkkoarpajaisista. Nuo arpajaiset olivat »Elysionin tytär»⁷⁸, jonka Napoleon uskottuineen oli saattanut maailmaan ja poliisiprefakti Carlier ottanut viralliseen suojelukseensa huolimatta siitä, että Ranskan laki kieltää panemasta arpajaisia toimeen muussa kuin hyväntekeväisyystarkoituksessa. Oli laskettu liikkeelle seitsemän miljoonaa frangin hintaista arpalippua, joista saatu voitto piti muka käytettämän Pariisin kulkureitten lähettämiseen Kaliforniaan. Näillä kultaunelmilla pyrittiin osittain tunkemaan syrjään Pariisin proletariaatin sosialistiset unelmat ja viekoittelevalla suurvoiton toiveella — doktrinäärinen oikeus työhön. Pariisin työläiset

78. Marx käyttää tässä sanaleikkinä riviä Schillerin runosta *An die Freude* (Riemu), jossa runoilija ylistää Elysionin eli Elysiumin kenttien (muinaisajan kirjailijoihin se oli paratiisin synonyymi) tytärtä, riemua. Champs-Élysées (Elysionin kentät) on Pariisin valtakatu, jonka varrella sijaitsi Louis Bonaparten residenssi.

eivät tietenkään huomanneet Kalifornian kultaharkkojen loisteessa niitä himmeitä frangeja, jotka oli ongittu heidän taskuistaan. Pääasiassa oli kuitenkin kysymys suoranaisestä huijauksesta. Kulkureita, jotka aikoivat löytää Kalifornian kultakaivokset vaivautumatta edes poistumaan Pariisista, olivat Bonaparte itse ja hänen peräti velkaantunut pöytäkuntansa. Kansalliskokouksen myöntämät kolme miljoonaa oli hummattu, kassa oli taas täytettävä tavalla tai toisella. Bonaparte oli turhaan yrittänyt panna alulle kansalliskeräyksen niin sanottujen *cités ouvrières*⁷⁹ järjestämiseksi ja merkinnyt itse ensimmäisenä huomattavan summan. Kovasydämiset porvarit odottivat epäluuloisina maksun suoritusta, ja kun sitä ei tietenkään tapahtunut, niin sosialistisilla pilvilinnoilla keinottelemisen meni myttyyn. Kultaharkot vetivät paremmin. Bonaparte ja kumppanit eivät tyytyneet siihen, että pistivät taskuihinsa voitto-osan arvottavana olevien kultaharkkojen seitsemästä miljoonasta, vaan he valmistivat myös vääriä arpoja, laskivat kauppaan samaa arpanumeroa kymmenen, viisitoista jopa kaksikymmentäkin kappaletta. Se oli finanssiopeeraatio Joulukuun 10. päivän yhdistyksen hengessä! Tässä kansalliskokouksella ei ollut vastassaan näennäinen tasavallan presidentti, vaan Bonaparte, joka oli lihaa ja verta. Tässä kansalliskokous olisi voinut saada hänet kiinni itse teossa, joka ei ollut ristiriidassa perustuslain, vaan *Code pénalin*⁸⁰ kanssa. Kun se kuittasi Dupratin välikysymyksen siirtymällä päiväjärjestykseen, se ei tehnyt sitä vain siksi, että Girardinin ehdotus: kokous ilmoittaa tulleeensa »hyvitetyksi», johdatti järjestyspuolueen mieleen sen oman järjestelmällisen korruption. Porvari, etenkin valtiomieheksi paisunut porvari täydentää käytännöllistä halpamaisuuttaan teoreettisella pöyhkeilyllä. Valtiomiehenä hän muuttuu niin kuin häntä vastustava valtiovaltakin korkeammaksi olennoiksi, jota vastaan voidaan taistella vain ylevällä, pyhällä tavalla.

79. – työläisasutusten.

80. – rikoslaki.

Bonaparte, jolla boheemina ja kuninkaallisena ryysyläisenä oli porvariroistoon verrattuna se etu puolellaan, että hän saattoi käyttää taistelua halpamaisin keinoin, näki nyt, kun kansalliskokous oli omin käsin auttanut häntä ylittämään sotilaskekkerien, joukkojen katselmusten, Joulukuun 10. päivän yhdistyksen ja vihdoinkin *Code pénalin* niljakkaan pinnan, että oli koittanut hetki, jolloin hän saattoi siirtyä näennäisestä defensiivistä offensiiviin. Hän ei paljoakaan piitannut tällä välin sattuneista oikeusministerin, sotaministerin, meriministerin ja rahaministerin pikkutappioista, joissa ilmeni kansalliskokouksen ynseä tyytymättömyys. Hän ei ainoastaan estänyt ministereitä eroamasta ja tunnustamasta siten toimeenpanovallan alistumista parlamentin määräysvaltaan. Hän saattoi nyt viedä loppuun sen, minkä oli pannut alulle kansalliskokouksen loma-aikana: riuhtaista sotilasvallan parlamentilta, *erottaa Changarnierin*.

Muuan Elyséen lehti julkaisi päiväkäskyn, joka toukokuun aikana oli muka annettu ensimmäiselle sotilasdivisioonalle, siis Changarnierin toimesta, ja jossa upseereita kehitettiin olemaan kapinan sattuessa antamatta riveissään turvaa kavaltajille, ampumaan heidät heti ja kieltäytymään lähettämästä joukkoja kansalliskokoukselle, mikäli tämä sellaista vaatisi. Tammikuun 3. päivänä 1851 hallitukselle tehtiin välikysymys tämän päiväkäskyn johdosta. Hallitus pyytää asiaa tutkiakseen aikaa ensin kolme kuukautta, sitten viikon ja viimein vain kaksikymmentä neljä tuntia. Kansalliskokous vaatii selitystä heti paikalla. Changarnier nousee ja selittää, ettei sellaista päiväkäskyä ole koskaan ollut olemassakaan. Hän lisää, että hän on aina valmis täyttämään kansalliskokouksen vaatimukset ja että kansalliskokous voi selkkauksen sattuessa turvautua häneen. Kansalliskokous ottaa hänen selityksensä vastaan valtavin suosionosoituksin ja antaa hänelle luottamuslauseen. Antautuessaan kenraalin yksityissuojelukseen kansalliskokous luopuu vallasta, vahvistaa oman voimattomuutensa ja armeijan kaikkivallan, mutta kenraali erehtyy,

kun hän tarjoaa kansalliskokouksen käytettäväksi Bonapartea vastaan voiman, jonka hän itse on saanut vain samaisen Bonaparten antamana läänityksenä, ja kun hän puolestaan odottaa tukea tältä parlamentilta, omalta suojeluksen tarpeessa olevalta suojatiltaan. Changarnier uskoo kuitenkin siihen salaperäiseen voimaan, jolla porvaristo on varustanut hänet vuoden 1849 tammikuun 29. päivästä alkaen. Hän pitää itseään kolmantena valtiomahdina kahden muun valtiomahdin rinnalla. Hän saa osakseen saman kohtalon kuin tämän kauden muutkin sankarit tai paremminkin pyhimykset, joiden suuruus on itsekkään suuressa luulossa, jota heistä levittää heidän puolueensa, ja jotka osoittautuvat arkisiksi hahmoiksi heti, kun olosuhteet vaativat heitä tekemään ihmeitä. Epäusko on yleensä näiden luuloteltujen sankarien ja tosi pyhimysten kuolemanvaarallinen vihollinen. Siitä johtuu heidän arvokkaan siveellisen suuttumuksensa innottomia vitseinikkareita ja pilkkakirveitä kohtaan.

Samana iltana kutsuttiin ministerit Elyséepalatsiin. Bonaparte vaati Changarnierin erottamista, viisi ministeriä kieltäytyi hyväksymästä sitä, »*Moniteur*» ilmoitti ministeripulasta, järjestyspuolueen lehdistö uhkasi muodostaa parlamentaarisen armeijan Changarnierin johdolla. Järjestyspuolueella oli perustuslain mukaan oikeus sellaiseen askeleeseen. Sen ei tarvinut muuta kuin nimittää Changarnier kansalliskokouksen puhemieheksi ja kutsua kuinka paljon tahansa sotaväkeä huolehtimaan kokouksen turvallisuudesta. Se olisi voinut tehdä niin sitäkin varmemmin, sillä Changarnier oli vielä todella armeijan ja Pariisin kansalliskaartin johdossa ja vain odotti kutsua saapua armeija mukanaan. Bonapartistien lehdistö ei vielä uskaltanut edes asettaa kyseenalaiseksi kansalliskokouksen oikeutta välittömään sotaväen kutsumiseen — moinen juridinen epäily ei näissä olosuhteissa luvannut menestystä. Oli todennäköistä, että armeija olisi totellut kansalliskokouksen määräystä, kun otetaan huomioon, että Bonaparten oli etsittävä kokonainen viikko ympä-

ri Pariisia löytääkseen kaksi kenraalia, Baraguay d'Hilliersin ja St. Jean d'Angelyn, jotka ilmoittivat olevansa valmiit allekirjoittamaan Changarnierin viraltapanon. Mutta enemmän kuin epäiltävää on se, että järjestyspuolue olisi omista riveistään ja parlamentista saanut kokoon sellaisen päätöksen tekoon tarpeellisen äänimäärän, kun muistetaan, että viikon kuluttua järjestyspuolueesta vetäytyi erilleen 286 edustajaa ja että vuoripuolue hylkäsi samanlaisen ehdotuksen vielä joulukuussa 1851, viimeisellä ratkaisun hetkellä. Ehkä linnakreivit sentään olisivat vielä kyenneet nostattamaan puolueensa joukot sankaritekoon, jonka sisältönä oli hakeutuminen pistinmet-sän suojaan ja sen leiriin karanneen armeijan palvelusten hyväksyminen. Mutta herrat linnakreivit lähtivät sen sijaan Elyséepalatsiin tammikuun 6. päivän iltana saadakseen valtioviisain sanankääntein ja miettein Bonaparten luopumaan Changarnierin erottamisesta. Tilanteen herraksi katsotaan se, jota suostutellaan. Bonaparte, jolla tämä linnakreivien yritys antoi varmuutta, nimittää 12. tammikuuta uuden ministeristön, johon jäävät entisen ministeristön johtajat Fould ja Baroche. St. Jean d'Angelystä tulee sotaministeri, »*Moniteur*» julkaisee Changarnierin erottamismääräyksen, hänen päälliköntoimensa jaetaan siten, että Baraguay d'Hilliers saa armeijan ensimmäisen divisioonan ja Parrot kansalliskaartin. »Yhteiskunnan suojamuuri» on pantu viralta, ja joskaan yhtään kiveä ei sen vuoksi putoa katosta, niin pörssikurssit sitä vastoin nousevat.

Sysäämällä luotaan armeijan, joka Changarnierin persoonassa asettui sen käytettäväksi, ja jättämällä siten sotaväen peruuttamattomasti presidentille järjestyspuolue julisti porvariston kadotaneen herruuskutsumuksensa. Parlamentaarista ministeristöä ei ollut enää olemassa. Ja kun järjestyspuolue nyt menetti hallustaan armeijan ja kansalliskaartin, niin mitä voimakeinoja sille jäi, jotta se olisi voinut puolustaa presidenttiä vastaan samanaikaisesti se-

kä parlamentin usurpoitua⁸¹, kansan yli ulottuvaa valtaa että parlamentin perustuslaillista valtaa? Ei mitään. Se saattoi ainoastaan vedota voimattomiin periaatteisiin, jotka se itse oli aina tulkinnut vain kolmansien henkilöiden noudatettaviksi tarkoitetuiksi yleisiksi ohjeiksi, voidakseen itse toimia sitä vapaammin. Changarnierin erottamiseen ja sotilasvallan luovuttamiseen Bonapartella päättyy käsittelemämme kauden, järjestyspuolueen ja toimeenpanovallan välisen taistelun kauden ensimmäinen vaihe. Molempien mahtien välinen sota on nyt avoimesti julistettu ja avoimesti käynnissä, mutta vasta sen jälkeen, kun järjestyspuolue oli menettänyt sekä aseet että sotilaat. Jäätyään vaille ministeristöä, armeijaa, kansaa, yleistä mielipidettä, lakattuaan toukokuun 31. päivän vaalilain jälkeen olemasta suvereenin kansakunnan edustaja, silmättömänä, korvatomana, hampaattomana jne. kansalliskokous oli vähitellen muutunut *vanhan Ranskan parlamentiksi*⁸², joka salli hallituksen toimia omin päin ja sai itse tyytyä esittämään nurisevia vastalauseita *post festum*⁸³.

Järjestyspuolue ottaa uuden ministeristön vastaan suuttumuksen myrskyllä. Kenraali Bedeau palauttaa mieliin sen lauhkeuden, jota vakinainen valiokunta osoitti loma-aikoina, ja sen tavattoman hienotunteisuuden, jolla se kieltäytyi saattamasta julkisuuteen pöytäkirjojaan. Sisäministeri itse vaatii nyt julkaisemaan nämä pöytäkirjat, jotka nykyhetkellä tietenkin ovat jo väljähtyneitä kuin seisonut vesi eivätkä paljasta mitään uusia tosiasioita eivätkä tee vähäisintäkään vaikutusta yltäkylläiseen yleisöön. Rémusat in esityksestä kansalliskokous vetäytyy takaisin toimistohuoneisiinsa ja nimittää

81. *usurpoida* – kaapata jokin yhteinen yksityiseen käyttöön.

82. Parlamentit olivat Ranskan ylimpiä tuomioistuimia ennen 1700-luvun lopun porvarillista vallankumousta. Parlamentit kirjasivat kuninkaan asetukset ja niillä oli niin sanottu remonstraatio-oikeus eli oikeus esittää vastalauseensa niiden asetusten johdosta, jotka olivat maan tapojen ja lainsäädännön vastaisia.

83. – juhlan jälkeen, ts. myöhästyneenä, taannehtivasti.

»erikoistoimenpidevaliokunnan». Pariisi pysyy tavanomaisen elämänjärjestyksensä raiteilla sitäkin varmemmin, kun kauppa tänä hetkenä kukoistaa, teollisuuslaitokset toimivat, viljanhinnat ovat alhaiset, elintarvikkeita on yllin kyllin ja säästökassoihin tulee joka päivä uusia talletuksia. »Erikoistoimenpiteet», joista parlamentti on pitänyt niin suurta ääntä, typistyvät ministereitä vastaan suunnatuksi, 18. tammikuuta annetuksi epäluottamuslauseeksi eikä tällöin mainita edes kenraali Changarnierin nimeä. Järjestyspuolueen oli pakko muotoilla epäluottamuslauseensa tällaiseksi varmistukseksi itselleen tasavaltalaisten äänet, sillä kaikista ministeristön toimenpiteistä nämä hyväksyivät vain Changarnierin erottamisen, kun taas järjestyspuolue ei itse asiassa voinut moittia ministeristön muita tekoja, koska se itse oli ne sanellut.

Tammikuun 18. päivän epäluottamuslause annettiin 415 äänellä 286 vastaan. Se vietiin siis läpi vain äärimmäisten legitimistien ja orleanistien sekä aitojen tasavaltalaisten ja vuoripuolueen *kokoomuksen* avulla. Tämä todisti sitä, ettei järjestyspuolue, kahakoidessaan Bonaparten kanssa, ollut kadottanut vain ministeristöä eikä vain armeijaa, vaan myös itsenäisen parlamentaarisen enemmistönsä, että sen omasta leiristä oli karannut joukko edustajia, mikä johtui sovittelukiihkosta, taistelun pelosta, uupumuksesta, perhesuhteista, jotka liittivät sitä verisitein valtion virkoihin, halusta metsästää vapautuvia ministerinsalkkuja (Odilon Barrot), halpamaisesta itsekkyydestä, joka saa tavallisen porvarin aina uhraamaan luokkansa yhteisedun tämän tai tuon yksityisedun takia. Bonapartistiset edustajat kannattivat alusta alkaen järjestyspuoluetta vain taistelussa valankumousta vastaan. Katolisen puolueen johtaja Montalembert heitti jo silloin vaikutusvaltansa Bonaparten vaakakuppiin, sillä hän epäili parlamentaarisen puolueen elinkelpoisuutta. Vihdoin tämän puolueen johtajien, Thiersin ja Berryerin, orleanistin ja legitimistien, oli pakko julkisesti julistautua tasavaltalaisiksi, tunnustaa, että

heidän sydämensä sykki kuninkaalle, mutta aivot ajattelivat tasavaltalaisesti, että parlamentaarinen tasavalta oli ainoa mahdollinen koko porvariston herruuden muoto. Heidän oli näin pakko leimata porvarisluokan silmissä yhtä vaarallisiksi kuin päättömiksikin salajuoniksi ne restauraatio suunnitelmat, joita he edelleenkin uutterasti ajoivat parlamentin selän takana.

Tammikuun 18. päivän epäluottamuslause osui ministereihin eikä presidenttiin. Mutta eihän Changarnieria ollut erottanut ministeristö, vaan presidentti. Pitikö järjestyspuolueen asettaa itse Bonapartekin syyteeseen? Hänen restauraatiohalujensako takia? Nehän vain täydensivät sen omia vastaavanlaisia haluja. Senkö takia, että hän oli vehkeillyt sotavaen katselmuksissa ja Joulukuun 10. päivän yhdistyksessä? Tämän aiheenhan puolue oli kauan sitten haudannut siirtymällä ilman muuta päiväjärjestykseen. Senkö takia, että pantiin viralta tammikuun 29. ja kesäkuun 13. päivän sankari, mies, joka toukokuussa 1850 uhkasi sytyttää kapinan sattuesssa Pariisin tuleen joka neljältä suunnalta? Mutta järjestyspuolueen liittolaiset vuoripuolueesta ja Cavaignac eivät sallineet sen edes virallisella surunvalittelulla lohduttaa yhteiskunnan kaatunutta »suojamuuria». Järjestyspuolue itse ei voinut kieltää presidentiltä perustuslain suomaa oikeutta panna viralta kenraaleja. Se raivosi vain siksi, että presidentti käytti perustuslaillista oikeuttaan parlamenttia vastaan. Mutta eikö se itse ollut jatkuvasti käyttänyt parlamentaarista etuuttaan perustuslainvastaisesti, varsinkin yleistä äänioikeutta lakkautettaessa? Sillä ei ollut siis muuta neuvoa, kuin pysytellä tiukasti parlamentaarisissa puitteissa. Ainoastaan siitä omalaatuisesta sairaudesta, joka vuodesta 1848 on riehunut koko mannermaalla, parlamentaarisesta kretinismistä, joka sitoo tartunnan saaneet kuviteltuun maailmaan ja riistää heiltä kaiken järjen, kaiken muistin, kaiken kyvyn käsittää ankaraa ulkomaailmaa, tästä *parlamentaarisesta kretinismistä* saa selityksensä se, että järjestyspuolue, joka omin käsin oli hävittänyt

kaikki parlamentaarisen mahdin edellytykset ja jonka oli pakko-kin ne hävittää taistelussaan muita luokkia vastaan, yhä vielä piti parlamentaarista voittoaan voittona ja luuli osuvansa presidenttiin lyödessään hänen ministerejään. Se antoi siten presidentille vain tilaisuuden nöyryyttää taas kerran kansalliskokousta koko kansakunnan nähden. Tammikuun 20. päivänä »*Moniteur*» ilmoitti, että ero oli myönnetty koko ministeristölle. Sen varjolla, ettei millään parlamentaarisella puolueella enää ollut enemmistöä — kuten tammikuun 18. päivän äänestys, tuo vuoripuolueen ja kuningasmielisten yhteenliittymän hedelmä, oli osoittanut — ja että siksi oli odotettava uuden enemmistön muodostumista, Bonaparte nimitti niin sanotun tilapäisministeristön, johon ei kuulunut ainoatakaan parlamentin jäsentä, vaan pelkästään tuntemattomia ja merkityksettömiä henkilöitä, yksinomaan kauppa-apulaisten ja kirjurien ministeristön. Järjestyspuolue sai nyt pelata itsensä väsyksiin näiden marionettien kanssa, mutta toimeenpanovalta katsoi, ettei enää kannattanut olla tosissaan edustettuna kansalliskokouksessa. Bonaparte keskitti sitä näkyvämmiin kaiken toimeenpanovallan omiin käsiinsä, ja hänen oli sitä helpompi käyttää sitä omiin tarkoituksiinsa, mitä enemmän hänen ministerinsä muuttuivat pelkiksi statisteiksi.

Vuoripuolueen kanssa liittoutunut järjestyspuolue kosti jäävämmällä presidentiltä 1 800 000 frangin lisäavun, jota Joulukuun 10. päivän yhdistyksen päämies oli pakottanut kauppa-apulaisministerinsä ehdottamaan. Tällä kertaa asian ratkaisi vain 102 äänen enemmistö, tammikuun 18. päivän jälkeen järjestyspuolue oli siis menettänyt vielä 27 ääntä, sen sisäinen hajaantuminen jatkui. Jotteiukaan erehtyisi hetkeksikään sen suhteen, mitä merkitsi sen liittoutuminen vuoripuolueen kanssa, se ei välittänyt ottaa edes huomioon 189 vuoripuolueen jäsenen allekirjoittamaa esitystä valtorikollisten yleisestä armahtamisesta. Riitti, kun sisäministeri, muuan Väisse-niminen henkilö, selitti, että rauha oli vain näennäistä, että salassa har-

joitettiin ankaraa kiihotusta, kaikkialla järjestettiin salaisia yhdistyksiä, demokraattiset lehdet valmistautuivat uudesti syntymään, departementeista saapui huonoja uutisia, Geneven pakolaiset johtivat Lyonin kautta koko Etelä-Ranskaa käsittävää salaliittoa, Ranska oli kauppa- ja teollisuuspulan partaalla, Roubaixin tehtailijat olivat supistaneet työaikaan, Belle-Îlen⁸⁴ vangit kapinoivat — riitti jo se, että eräs Väisse manasi esiin punaisen kummituksen, eikä järjestyspuolue tarvinnut enempää hyljätäkseen keskusteluitta esityksen, joka olisi hankkinut kansalliskokoukselle tavattoman kansansuosion ja pakottanut Bonaparten heittäytymään jälleen sen syyliin. Sen sijaan, että järjestyspuolue antoi säikäyttää itsensä toimeenpanovallan kuvailemalla uusien levottomuuksien näkymällä, sen olisi pitänyt suoda hieman liikkuma-alaa luokkataistelulle saadakseen toimeenpanovallan pysymään siitä itsestään riippuvaisena. Mutta se tunsu itsensä kykenemättömäksi tuohon tehtävään, leikkimään tulella.

Sillä välin niin sanottu tilapäisministeristö elää kitkutti huhtikuun puoliväliin saakka. Bonaparte väsytti ja pilkkasi kansalliskokousta alituisilla uusilla ministerikombinaatioillaan. Toisinaan hän näytti aikovan muodostaa tasavaltalaisen ministeristön, jossa olisivat Lamartine ja Billault, toisinaan parlamentaarisen ministeristön, jossa olisi ehdottoman tarpeellinen Odilon Barrot, jonka nimi ei puuttunut koskaan, kun oltiin narrin tarpeessa, toisinaan legitimistisen ministeristön, johon tulisivat Vatimesnil ja Benoist d’Azy, toisinaan orleanistisen, jossa olisi Maleville. Pitäen näin yllä järjestyspuolueen eri ryhmien keskinäistä jännittyneisyyttä ja pelotellen niitä kaikkia tasavaltalaisen ministeristön ja sitä välttämättä seuraavan yleisen äänioikeuden palauttamisen näkymällä Bonaparte vakuutti samalla porvaristolle, että hänen vilpittömät ponnistelunsa parlamentaarisen ministeristön muodostamiseksi epäonnistuvat rojalististen ryhmien taipumattomuuden takia. Porvaristo taas

84. Belle-Île on saari Biskajan lahdessa, jonne karkotettiin poliittisia vankeja.

vaati »lujaa hallitusta» sitä äänekkäämmin ja piti Ranskan jättä-
mistä »ilman hallintoa» sitä anteeksiantamattomampana, mitä lä-
hemmäksi näytti tulevan yleinen kauppapula ja mitä enemmän se
hankki sosialismin kannattajia kaupungeissa samoin kuin tuhoisan
alhaiset viljanhinnat maaseudulla. Kauppa ehtyikin päivä päivältä,
työttömien lukumäärä kasvoi huomattavasti. Pariisissa oli ainakin
10 000 työläistä ilman leipää, Rouenissa, Mülhausenissa⁸⁵, Lyonis-
sa, Roubaixissa, Tourcoingissa, St. Etiennessä, Elbeufissa jne. sei-
soi lukuisia tehtaita. Näissä olosuhteissa Bonaparte tohti entistää
11. huhtikuuta tammikuun 18. päivän ministeristön, johon herrojen
Rouherin, Fouldin, Barochen ym. lisäksi tuli vahvistuksena herra
Léon Faucher, jolle perustuslakia säätävä kokous viimeisenä elin-
päivänään oli yksimielisesti — viiden ministerin ääntä lukuunot-
tamatta — antanut epäluottamuslauseen väärien sähkösanomatie-
tojen levittämisen vuoksi. Kansalliskokous oli siis saanut voiton mi-
nisteristöstä 18. tammikuuta ja taistellut kolme kuukautta Bonapar-
tea vastaan vain siksi, jotta 11. huhtikuuta Fould ja Baroche saisivat
puritaani Faucherin kolmanneksi ministeriliittoonsa.

Marraskuussa 1849 Bonaparte oli tyytynyt *ei-parlamentaariseen*
ministeristöön, tammikuussa 1851 *ulkoparlamentaariseen* ja 11. huh-
tikuuta hän tunsii olevansa kyllin voimakas muodostamaan *parla-*
mentinvastaisen ministeristön, jossa kummankin, sekä perustusla-
kia säätävän että lakiasäätävän, tasavaltalaisen ja kuningasmielisen
kansalliskokouksen epäluottamuslauseet yhdistyivät harmonises-
ti. Tämä ministeristöasteikko oli se lämpömittari, jolla parlamentti
saattoi mitata oman elämänlämpönsä vähentymistä. Tämä lämpö
oli huhtikuun lopulla laskenut niin alas, että Persigny saattoi yksi-
tyiskeskustelussa kehottaa Changarnieria siirtymään presidentin
leiriin. Bonaparte, vakuutti hän, katsoi, että kansalliskokouksen vai-
kutuksesta oli kokonaan tehty loppu, ja oli jo valmiina julistuskun,

85. Mulhousessa.

joka julkaistaisiin vakaasti aiotun, mutta jälleen tilapäisesti lykätyn *coup d'état*in jälkeen. Changarnier ilmoitti järjestyspuolueen johtajille tästä kuolemantuomiosta, mutta kuka uskoo, että luteenpurema tappaa? Parlamentti, niin lyöty, niin hajonnut ja niin perin juurin mätä kuin se olikin, ei vieläkään kyennyt pitämään Joulukuun 10. päivän yhdistyksen groteskin johtajan kanssa käymäänsä kaksintaistelua muuna kuin kaksintaisteluna luteen kanssa. Mutta Bonaparte vastasi järjestyspuolueelle kuin Agesilaos kuningas Agisille: »Näytän sinusta muurahaiselta, mutta kerran minusta tulee leijona.»⁸⁶

VI

Liitto, joka järjestyspuolueen oli pakko tehdä vuoripuolueen ja Laito tasavaltalaisten kanssa pyrkiessään tuloksettomasti pitämään hallussaan sotilasvallan ja valtaamaan uudelleen toimeenpanovallan korkeimman johdon, todisti kumoamattomasti, että järjestyspuolue oli menettänyt itsenäisen *parlamentaarisen enemmistönsä*. Pelkkä kalenterin mahti, kellon viisari antoi 28. toukokuuta merkin sen täydelliselle hajoamiselle. Tuona päivänä alkoi kansalliskokouksen viimeinen elinvuosi. Kansalliskokouksen oli nyt ratkaistava, jätetäänkö perustuslaki entiselleen vai tarkistetaanko sitä. Mutta perustuslain tarkistaminen ei merkinnyt vain joko suurporvariston tai pikkuporvarillisen demokratian herruutta, joko demokratiaa tai proletariaatin anarkiaa, joko parlamentaarista tasavaltaa tai Bonaparteaa, vaan se merkitsi samalla, että oli valittava joko Orléans tai

86. Marx käyttää tässä hieman muuntaen antiikin kirjailijan Athenaioksen (II–III vuosisata) kirjassaan *Deipnosophistae* (Oppineiden miesten pöytäkeskusteluja) kertomaa tapausta. Tarkoittaen hänen avukseen sotajoukkoiineen tulleen spartalaisen kuninkaan Agesilaoksen pientä kokoa Egyptin faarao Tachos sanoi: »Vuori oli raskaana. Zeus pelästyi. Mutta vuori synnyttikin hiiren.» Mihin Agesilaos vastasi: »Näytän sinusta hiireltä, mutta koittaa aika, jolloin näytän sinusta jalopeuralta.»

Bourbon! Siten keskelle parlamenttia putosi riitaomena, jonka ympärillä oli syttyvä ilmiliekkiin taistelu niistä eduista, jotka pirstoivat järjestyspuolueen vihamielisiksi ryhmiä. Järjestyspuolue oli erilaisten yhteiskunnallisten aineiden yhtymä. Tarkistamiskysymys synnytti sellaisen poliittisen lämpötilan, jossa tämä yhtymä hajosi jälleen alkuosiinsa.

Bonapartistien mielenkiinto tarkistusta kohtaan on helposti selitettävissä. He tahtoivat kumota ennen kaikkea 45. artiklan, joka esti valitsemasta uudelleen Bonapartea ja pidentämästä hänen valtakauttaan. Tasavaltalaisten asennoituminen ei ollut sen vaikeammin selitettävissä. He torjuivat ehdottomasti minkä hyvänsä tarkistuksen, he näkivät siinä ainoastaan salaliiton tasavaltaa vastaan. Koska heidän käytettävissään oli *enemmän kuin neljännes* kansalliskokouksen äänistä ja koska laillisesti pätevän tarkistamis päätöksen tekemiseen ja tarkistuksen suorittavan kokouksen koollekutsumiseen vaadittiin perustuslain mukaan kolme neljännestä äänistä, niin heidän tarvitsi vain laskea omat äänensä ollakseen varmoja voitosta. Ja he olivat varmoja voitosta.

Jos kohta nämä kannanotot olivat selviä, niin järjestyspuolue oli sitä vastoin sotkeentunut selvittämättömiin ristiriitoihin. Kieltäytyessään tarkistuksesta se saattaisi vaaraan *status quon*, koska Bonapartelle jäisi silloin vain yksi ulospääsy, väkivalta, ja koska Ranska presidentteineen, joka oli menettänyt vaikutusvaltansa, ja parlamentteineen, jolla sitä ei ollut ollut pitkään aikaan ja vihdoin kansoineen, joka aikoi hankkia sen jälleen itselleen, saatettaisiin ratkaisun hetkellä, toukokuun toisena sunnuntaina 1852, alttiiksi vallankumoukselliselle anarkialle. Äänestäessään perustuslain mukaisen tarkistuksen puolesta se tiesi äänestävänsä turhaan ja kärsivänsä perustuslain mukaisesti tappion tasavaltalaisten kielteisen karman vuoksi. Selittäessään pitävänsä perustuslain vastaisesti yksinkertaista äänten enemmistöä riittävänä se saattoi toivoa pitävänsä vallan-

kumousta kurissa vain alistumalla itse ehdoitta toimeenpanovallan herruuteen; siten se tekisi Bonapartesta perustuslain, tarkistuksen ja itsensäkin määrääjän. Osittainen tarkistus, joka pidentäisi presidentin valta-aikaa, valmistaisi tietä keisarilliselle vallananastukselle. Yleinen tarkistus, joka lyhentäisi tasavallan elinikää, johtaisi väistämättä dynastisten pyyteiden konfliktiin, sillä sekä Bourbonin että Orléansin suvun valtaistuimelle nousun edellytykset olivat paitsi erilaiset myös sulkiivat pois toinen toisensa.

Parlamentaarinen tasavalta oli enemmän kuin puolueeton alue, jolla Ranskan porvariston molemmat ryhmät, legitimistit ja orleanistit, suurmaanomistus ja teollisuus, saattoivat isännöidä rinta rintaan, yhtäläisin oikeuksin. Se oli niiden *yhteisen* herruuden välttämättömä edellytys, ainoa valtiomuoto, jossa niiden yhteiset luokkaedut olivat määräävinä niin eri porvarisryhmien pyyteisiin kuin myös yhteiskunnan kaikkiin muihin luokkiin nähden. Kuningasmielisinä ne joutuivat jälleen vastakkain, taisteluun joko maaomaisuuden tai rahan ylivallassa, ja tämän vastakkaisuuden ylimpänä ilmauksena, sen ruumiillistumana, olivat niiden kuninkaat, niiden hallitsijasu-vut. Tämän vuoksi järjestyspuolue ponnisteli *Bourbonien takaisin paluuta* vastaan.

Orleanisti ja kansanedustaja Creton oli 1849, 1850 ja 1851 säännöllisin väliajoin ehdottanut kuningasperheitä koskevan karkotusmääräyksen peruuttamista. Parlamentti esitti yhtä säännöllisesti näytelmää kuningasmielisten kokouksesta, joka itsepintaisesti sulkee karkotetuilta kuninkailtaan portin, josta nämä voisivat palata kotiin. Rikhard III oli murhannut Henrik VI:n huomauttaen, että Henrik oli ollut liian hyvä elämään tässä maailmassa, joten hänen paikkansa oli taivaassa. Kuningasmieliset selittivät Ranskan olevan liian huonon ottamaan jälleen vastaan kuninkaansa. Olosuhteiden pakosta kuningasmieliset olivat muuttuneet tasavaltalaisiksi ja ve-

donneet jatkuvasti kansan päätökseen, joka oli karkottanut heidän kuninkaansa Ranskasta.

Perustuslain tarkistaminen — ja olosuhteet pakottivat ottamaan sen käsiteltäväksi — asetti tasavallan ohella kyseenalaiseksi myös kummankin porvarisryhmän yhteisen herruuden ja aiheutti nyt jälleen, monarkian osoittautuessa mahdolliseksi, niiden intressien kilpailua, joita monarkia oli vuoron perään ennen muuta edustanut, taistelua siitä, kumpi ryhmä saa ylivallan toiseen nähden. Järjestyspuolueen diplomaatit luulivat tekevänsä lopun taistelusta molempien hallitsijasukujen yhteensulautumisen avulla, kuningasmielisten puolueitten ja niiden kuningashuoneiden niin sanotun *yhtymisen* avulla. Restauration ja heinäkuun monarkian todellista yhtymistä oli parlamentaarinen tasavalta, jossa orleanistien ja legitimistien värit sammuiivat ja eri porvarislajit sulautuivat yleensä porvaristoksi. Mutta nyt piti orleanistista tulla legitimisti ja legitimististä orleanisti. Kuninkuuden, joka oli ollut niiden vastakohtaisuuden ruumiillistuma, piti nyt muuttua niiden yhtenäisyyden ruumiillistumaksi; niiden yksinomaisten ryhmätujen ilmauksen piti muuttua niiden yhteisten luokkaetujen ilmaukseksi; monarkian oli tehtävä se, mikä saattoi tehdä ja tekikin vain molempien monarkioiden lakkauttaminen, tasavalta. Kas tässä se viisasten kivi, jonka keksimiseksi järjestyspuolueen alkemistit olivat vaivanneet päätään. Ikään kuin legitimistisestä monarkiasta olisi joskus voinut tulla teollisuusporvariston monarkia tai porvarikuninkuudesta syntyperäisen maayli-mystön kuninkuus. Ikään kuin maaomaisuus ja teollisuus olisivat voineet yhtyä veljesliittoon *yhden* kruunun hallitsemina, vaikka tuo kruunu voitiin laskea vain yhteen päähän, joko vanhemman tai nuoremman veljen päähän. Ikään kuin teollisuus ylipäänsä voisi sopia maaomaisuuden kanssa, niin kauan kuin maaomaisuus ei päästä itse muuttua teolliseksi. Vaikka Henrik V kuolisi huomispäivänä, niin Pariisin kreivistä ei silti tulisi legitimistien kuningasta, paitsi ehkä

siinä tapauksessa, että hän lakkaisi olemasta orleanistien kuningas. Kuitenkin yhteensulautumisen filosofit, jotka korottivat ääntään sitä mukaa kuin tarkistamiskysymys työntyi etualalle, jotka olivat tehneet »*Assemblée nationale*»⁸⁷ itselleen julkisen jokapäiväisen äänenkannattajan ja jotka tälläkin hetkellä (helmikuussa 1852) ovat taas puuhassa, selittivät kaikkien vaikeuksien johtuvan vain molempien hallitsijasukujen vastarinnasta ja keskinäisestä kilpailusta. Niin sitten Ludvig Filipin kuoleman jälkeen yritettiin saada aikaan sovintoa Orléansin suvun ja Henrik V:n välillä, mutta kuten hallitsijasukujen juonitteluja yleensä, hoidettiin näitäkin yrityksiä vain kansalliskokouksen lomalla ollessa välinäytöksinä kullissien takana, ja niin, että ne olivat enemmän sentimentaalista keikailua vanhalla taikauskolla kuin tositarkoituksellista puuhaa, niistä tekaistiin nyt valtiollinen näytelmä, jonka järjestyspuolue toi julkisuuden näyttämölle, kun siihen saakka sitä oli esitetty harrastelijateatterissa. Pikalähetit kiitivät Pariisista Venetsiaan⁸⁸, Venetsiasta Claremontiin, Claremontista Pariisiin; Chambordin kreivi julkaisi manifestin, jossa hän »kaikkien perheenjäsentensä tukemana» julisti »kansallista» eikä omaa restauraatiota. Orleanisti Salvandy heittäytyi Henrik V:n jalkoihin. Legitimistijohtajat Berryer, Benoist d’Azy, St. Priest vaelivat Claremontiin suostuttelemaan Orléansin sukukuntaa, mutta matka jäi tuloksettomaksi. Yhtymisen kannattajat havaitsivat liian myöhään, että kummankaan porvarisryhmän edut eivät muuttuneet tinkimättömämmiksi eivätkä peräänantavaisemmiksi kärjistyessään sukuetujen, kahden hallitsijahuoneen etujen muodossa. Jos Henrik V tunnustaisi Pariisin kreivin seuraajak-

87. »*L’Assemblée nationale*» (Kansalliskokous) oli Pariisissa 1848–1857 joka päivä ilmestyvä monarkistis-legitimistisen suutauksen lehti. Vuosina 1848–1851 se heijasti niiden katsomuksia, jotka puolsivat molempia hallitussukuja edustaneiden puolueiden, legitimistien ja orleanistien, yhteenliittymistä.

88. Venetsia oli 1850-luvulla Ranskan kruunununtavoittelijan kreivi Chambordin olinpaikka.

seen — ainoa menestys, mikä yhtymisellä parhaassa tapauksessa voitiin saavuttaa — niin Orléansin suku ei voittaisi mitään, mitä Henrik V:n lapsettomuus ei olisi sille jo taannut, mutta se menetäisi kaiken sen, minkä se oli heinäkuun vallankumouksen kautta hankkinut. Se luopuisi kaikista alunperin esittämistään vaatimuksista, kaikista oikeuksista, jotka se oli hankkinut Bourbonien vanhemmalta sukuhaaralta miltei vuosisadan kestäneessä taistelussa, se vaihtaisi historialliset etuutensa, nykyaikaisen kuninkuuden etuudet, sukupuunsa etuuksiin. Yhtyminen ei siis olisi ollut muuta kuin Orléausin suvun vapaaehtoista luopumista valtaistuimesta, sen alistumista legitimismiin, sen katuvaista kääntymistä valtiollisesta protestanttisuudesta valtiolliseen katolisuuteen, kääntymistä, mikä sitä paitsi ei edes johtanut sitä takaisin valtaistuimelle, jonka se oli menettänyt, vaan ainoastaan sille valtaistuimen portaalle, jolla se oli syntynyt. Vanhat orleanistiministerit Guizot, Duchâtel ja muut, jotka niin ikään kiiruhtivat Claremontiin puhumaan yhtymisen puolesta, edustivat itse asiassa vain heinäkuun vallankumouksen jälkeistä kohmeloa, porvarikuningaskunnan ja nporvareitten kuninkuuden aiheuttamaa toivottomuutta, taikauskoista luottamusta legitimizeettiin kuin viimeiseen anarkialta suojaavaan taikakaluun. Kuvitellen olevansa Orléansin ja Bourbonin sukujen välimiehiä he olivat todellisuudessa vain orleanistiluopioita, ja sellaisina heidät myös otti vastaan prinssi Joinville. Orleanistien elinkelpoinen, so-
tainen osa, Thiers, Baze jne., sai Ludvig Filipin perhekunnan vakuuttuneeksi sitä helpommin siitä, että koska jokainen välitön monarkian restauraatio edellytti kummankin hallitsijasuvun yhtymistä ja jokainen tuollainen yhtyminen edellyttää samalla Orléansin suvun luopumista oikeuksistaan, niin oli täysin heidän esi-isiensä perinteiden mukaista tunnustaa väliaikaisesti tasavalta ja odottaa, kunnes tapahtumat sallivat muuttaa presidentin tuolin valtaistui-
meksi. Joinvillen ehdokkuudesta laskettiin liikkeelle huhuja, yleistä

uteliaisuutta pidettiin vireillä ja muutamia kuukausia myöhemmin, syyskuussa, kun perustuslain tarkistaminen oli hylätty, tuo ehdokkuus kuulutettiin virallisesti.

Orleanistien ja legitimistien yhtymistä tavoitteleva rojalistinen yritys ei siis yksinomaan mennyt myttyyn, vaan se mursi myös niiden *parlamentaarisen yhdistymän*, niiden tasavaltalaisen yhtymismuodon ja hajotti taas kerran järjestyspuolueen alkuosiinsa. Mutta mitä enemmän Claremont ja Venetsia vieraantuivat toisistaan, mitä enemmän rikkoontuivat niiden välit ja mitä voimakkaammaksi kävi agitaatio Joinvillen hyväksi, sitä innokkaammin ja vakavammin käytiin neuvotteluja Faucherin, Bonaparten ministerin, ja legitimistien välillä.

Järjestyspuolueen hajaantuminen jatkui yhä. Kumpikin suurista pääryhmistä jakautui vuorostaan uusiin. Näytti siltä kuin kaikki vanhat vivahteet, jotka kummassakin piirissä, niin orleanistien kuin legitimistienkin piirissä, olivat aikaisemmin taistelleet keskenään ja painostaneet toisiaan, olisivat jälleen elostuneet kuin kuivuneet likoeläimet, jotka ovat joutuneet kosketuksiin veden kanssa, näytti kuin ne kaikki olisivat saaneet uutta elinvoimaa muodostuakseen omiksi ryhmiksi ja itsenäisiksi vastakohdiksi. Legitimistit palasivat mielikuvituksessaan aikaan, jolloin kiisteltiin erimielisyyksistä Tuileries'n ja Pavillon Marsanin kesken, Villèlen ja Polignacin kesken⁸⁹. Orleanistit elivät uudelleen Guizotin, Molén, Broglien, Thiersin ja Odilon Barrotin välisten turnajaisten kulta-aikaa.

89. Tässä tarkoitetaan legitimistien leirissä restauraatiokaudella ilmenneitä taktisia erimielisyyksiä. Villèle (Ludvig XVIII:nnen kannattaja) oli varovaisten taantumuksellisten toimenpiteiden kannalla, kun taas Polignac (kannatti kreivi d'Artoisia, vuodesta 1824 kuningas Kaarle X) pyrki vallankumousta edeltäneen järjestyksen täydelliseen palauttamiseen.

Tuileries'n palatsi Pariisissa oli Ludvig XVIII residenssi ja palatsiin kuuluva Marsanin paviljonki (*Pavillon Marsan*) oli kreivi d'Artoisin residenssinä restauraatiokaudella.

Perustuslain tarkistamista kannattanut, mutta tarkistuksen puitteista eri mieltä ollut järjestyspuolueen osa, joka muodostui toisaalta Berryerin ja Fallouxin, toisaalta La Rochejaqueleinin johtamista legitimisteistä ja Molén, Broglien, Montalembertin ja Odilon Barrotin johtamista taisteluun väsyneistä orleanisteista, sopi bonapartistiedustajien kanssa päätyen seuraavaan epämääräiseen ja laajase-litteiseen ehdotukseen:

»Allekirjoittaneet edustajat, tarkoituksenaan antaa kansakun-nalle jälleen mahdollisuus sen suvereniteetin täydelliseen toteut-tamiseen, ehdottavat täten perustuslain tarkistamista.»

Mutta samaan aikaan he selittivät yksimielisesti selostajansa Toc-quevillen kautta, ettei kansalliskokouksella ollut oikeutta esittää *tasavallan lakkauttamista*, että tällainen oikeus oli vain tarkistuska-marilla. He julistivat sitä paitsi, että perustuslaki voitiin tarkistaa vain »*laillisin*» *perustein*, siis ainoastaan, jos tarkistusta kannattaa perustuslain säätämä kolme neljännessä äänestäjistä. Heinäkuun 19. päivänä kuusi päivää kestäneen myrskyisän käsittelyn jälkeen tarkistusehdotus hylättiin, kuten oli odotettavissakin. Tarkistuksen puolesta äänesti 446 edustajaa ja vastaan 278. Äärimmäiset orlea-nistit Thiers, Changarnier ym. äänestivät tasavaltalaisten ja vuori-puolueen mukana.

Parlamentin enemmistö oli näin esiintynyt perustuslakia vas-taan, mutta perustuslaki itse esiintyi vähemmistön puolesta ja teki sen päätöksen sitovaksi. Mutta eikö järjestyspuolue ollut 31. touko-kuuta 1850 ja 13. kesäkuuta 1849 alistanut perustuslakia parlamentin enemmistöstä riippuvaksi? Eikö tuon puolueen koko siihenastinen politiikka ollut perustunut juuri siihen, että perustuslain pykälät alistettiin parlamentin enemmistön päätöksistä riippuviksi? Eikö se ollut antanut demokraattien luottaa taikauskoisesti lain kirjai-meen kuin Vanhaan testamenttiin ja kurittanut heitä sillä? Tuolla hetkellä perustuslain tarkistus ei kuitenkaan merkinnyt muuta kuin

presidentin valta-ajan pidentämistä, samoin kuin perustuslain voimassaolon jatkaminen ei merkinnyt muuta kuin Bonaparten viraltapanoa. Parlamentti oli puhunut hänen puolestaan, mutta perustuslaki puhui parlamenttia vastaan. Bonaparte siis toimi parlamentin hengen mukaisesti repiessään perustuslain palasiksi, ja hän toimi perustuslain hengen mukaisesti hajottaessaan parlamentin.

Parlamentti julisti perustuslain ja sen ohessa oman herruutensa »enemmistöstä riippumattomaksi», se oli päätöksellään kumonnut perustuslain ja pidentänyt presidentin valta-aikaa ja samalla selittänyt, että toinen ei voinut elää eikä toinen kuolla niin kauan kuin se itse oli olemassa. Sen tulevat haudankaivajat seisoivat jo ovelta. Samaan aikaan kun parlamentti kiisteli perustuslain tarkistamisesta, Bonaparte erotti ensimmäisen divisioonan komentajan kenraali Baraguay d'Hilliersin, joka oli osoittautunut epäroiväksi, ja nimitti hänen tilalleen kenraali Magnanin, Lyonin voittajan, joulukuun päivien sankarin, kätyrinsä, joka jo Ludvig Filipin aikana oli enemmän tai vähemmän kompromettoinut itsensä bonapartismilla Boulognen retken yhteydessä.

Perustuslain tarkistamisesta tekemällään päätöksellä järjestyspuolue osoitti, että tuo puolue ei kyennyt hallitsemaan eikä palvelemaan, elämään eikä kuolemaan, sietämään tasavaltaa eikä kukistamaan sitä, pitämään voimassa perustuslakia eikä romuttamaan sitä, toimimaan yhdessä presidentin kanssa enempää kuin katkaisemaan välejänsä häneen. Keneltä se sitten odotti ratkaisua kaikkiin ristiriitoihin? Almanakalta, tapahtumain kululta. Se ei katsonut itsellään olevan valtaa vaikuttaa tapahtumain kulkuun. Se antautui siten tapahtumien valtaan, ts. sille voimalle, jolla taistelussaan kansaa vastaan se oli luovuttanut vallan attribuutin toisensa jälkeen, kunnes itse seisoivat voimattomana tuon voiman edessä. Jotta toimeenpanovallan johtaja olisi voinut entistä esteettömämmin laatia sotasuunnitelmansa sitä vastaan, lisätä hyökkäysvälineitään, valita aseensa

ja lujittaa asemiaan, järjestyspuolue päätti tällä kriittisellä hetkellä kadota näyttämöltä ja lykätä istuntojaan kolmella kuukaudella: elokuun 10. päivästä marraskuun 4. päivään.

Vähät siitä, että parlamentaarinen puolue oli hajonnut kahdeksi suureksi ryhmäksi ja nämä edelleen keskuudessaan eri osasiin, sen lisäksi oli rikkoutunut parlamentissa olevan ja parlamentin *ulko-puolella* olevan järjestyspuolueen yhtenäisyys. Porvariston puhujat ja kirjanoppineet, heidän tribuuninsa ja sanomalehtensä, sanalla sanoen porvariston ideologit ja porvaristo itse, edustajat ja edustettavat seisoivat vieraantuneina vastatusten eivätkä enää ymmärtäneet toisiaan.

Provinssien legitimistit, joiden näköpiiri oli rajoittunut ja innostus rajaton, syyttivät parlamenttijohtajiaan Berryeriä ja Fallouxia siitä, että nämä olivat karanneet bonapartistien leiriin ja luopuneet Henrik V:stä. Heidän neitseellinen, niin kuin Bourbonien liljat, järkensä uskoi syntiinlankeemukseen muttei diplomatiaan.

Vielä kohtalokkaampi ja ratkaisevampi oli kauppaporvariston ja heidän poliittikkojensa välien rikkoutuminen. Kauppaporvaristo ei syyttänyt poliittikkojaan periaatteista luopumisesta kuten legitimistit omiaan, vaan siitä että sen poliitikot olivat pitäneet kiinni hyödyttömiksi käyneistä periaatteista.

Olen jo aikaisemmin huomauttanut, että Fouldin tultua ministeriksi kauppaporvariston se osa, jolle Ludvig Filipin aikanakin oli kuulunut leijonanosa vallasta, *rahaylimystö*, oli muuttunut bonapartelaiseksi. Fould ei yksinomaan puoltanut pörssissä Bonaparten etuja, hän puolsi myös pörssin etuja Bonaparten luona. Rahaylimystön kantaa kuvaa sattuvimmin seuraava ote sen eurooppalaisesta äänenkannattajasta, Lontoon »Economist» lehdestä⁹⁰. Vuoden 1851 helmikuun 1. päivän numerossa lehti julkaisee kirjoituksen Pariisista:

90. »The Economist» (Taloustieteilijä) on englantilainen talouselämän ja politiikan kysymyksiä käsittelevä viikkolehti ja teollisen suurporvariston äänenkannattaja. Ilmestyy Lontoossa vuodesta 1843.

»Joka suunnalta saamme vakuutuksia, että Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa. Presidentti puhuu siitä lakiasäättävälle kokoukselle lähettämässään julistuksessa, sama kaikuu kansallisilta puhujalavoilta, samaa vakuuttavat sanomalehdet, samaa julistetaan saarnatuoleista, *samaa todistaa valtion arvopapereiden herkkä reagoiminen vähäisimpiinkin mahdollisiin häiriöihin ja niiden vakuus toimeenpanovallan voittaessa.*»

Vuoden 1851 marraskuun 29. päivän numerossa »*Economist*» selittää omissa nimissään:

»*Euroopan kaikissa pörseissä on presidentti nyt tunnustettu järjestyksen vartijaksi.*»

Rahaylimystö siis tuomitsi järjestyspoalueen parlamentaarisen taistelun toimeenpanovaltaa vastaan *järjestyksen häiritsemisenä* ja juhli *järjestyksen voittona* jokaista voittoa, jonka presidentti sai niistä, joita oli luultu rahaylimystön omiksi edustajiksi. Rahaylimystönä ei tällöin ole pidettävä ainoastaan suuria lainausliikkeen harjoittajia ja valtion arvopaperikeinottelijoita, joiden edut käyvät täysin ymmärrettävistä syistä yksin valtiovallan etujen kanssa. Koko uuden aikainen rahaliike, koko pankkitalous on mitä kiinteimmässä yhteydessä valtion luottotoimintaan. Osa pankkien liikepääomasta on pakko kiinnittää nopeasti muunnettaviin, korkoa tuottaviin valtion arvopapereihin. Pankkitalletuksia, pääomaa, jonka pankit saavat käytettäväkseen ja jonka ne jakavat kauppiaille ja teollisuudenharjoittajille, virtaa niille osittain valtion koroilla eläjien osingoista. Kun valtiovallan lujuus on kaikkina aikoina ollut koko rahamarkkinoiden ja näiden rahamarkkinain pappien Vanhana testamenttina, niin kuinka voisi olla toisin nyt, jolloin jokainen uusi vedenpaisumus uhkaa huuhtoa pois vanhojen valtioiden mukana myös vanhat valtionvelat?

Myös *teollisuusporvaristo* oli järjestysfanatismissaan suutuksissaan parlamentaarisen järjestyspuolueen ja toimeenpanovallan riidan vuoksi. Äänestettyään tammikuun 18. päivänä Changanierin erottamista Thiers, Anglès, Sainte-Beuve ym. saivat valitsijoiltaan juuri teollisuusseuduilta julkisia nuhteita, joissa nimenomaan heidän liittoutumistaan vuoripuolueen kanssa ruoskittiin järjestystä vastaan tehtynä valtiopetoksena. Joskaan, kuten olemme nähneet, röyhkeät kiusanteot ja pikkumaiset juonittelut, joina järjestyspuolueen taistelu presidenttiä vastaan ilmeni, eivät ansainneet parempaa vastaanottoa, niin toisaalta tämä porvariston osa, joka vaatii edustajiaan luovuttamaan asevoimat vastarinnatta oman parlamenttinsa käsistä seikkailevalle kruununtavoittelijalle, ei ollut edes niiden juonien arvoinen, joita sen eduksi punottiin. Se osoitti, että taistelu sen *yhteiskunnallisten* etujen, sen omien *luokkaetujen*, sen *poliittisen vallan* puolesta vain rasitti ja hermostutti sitä, koska se häiritsi sen yksityisiä liikeasioita.

Departementtikaupunkien porvarilliset arvohenkilöt, maistraatin jäsenet, kauppatuomioistuinten jäsenet jne. ottivat kaikkialla miltei poikkeuksetta Bonaparten hänen kiertomatkoillaan vastaan mitä orjamaaisimmalla kunnioituksella — jopa silloinkin, kun hän häikäilemättömästi hyökkäsi kansalliskokousta ja varsinkin järjestyspuoluetta vastaan, kuten Dijonissa.

Niin kauan kuin kauppa kävi hyvin, kuten oli laita vielä vuoden 1851 alussa, kauppaporvaristo vastusti vimmatusti kaikkea parlamentaarista taistelua, jotta kaupalle ei koituisi siitä vahinkoa. Kun kauppa kävi huonosti, kuten oli jatkuvasti laita vuoden 1851 helmikuun lopusta lähtien, kauppaporvaristo valitti parlamenttitaistelua lamaannuksen syyksi ja vaati äänekkäästi sen lopettamista, jotta kauppa luistaisi jälleen. Perustuslain tarkistuksesta keskusteltiin juuri tähän huonoon aikaan. Koska tässä oli kysymys olemassaolevan valtiomuodon elämästä tai kuolemasta, niin porvaristo tuns

olevansa sitäkin oikeutetumpi vaatimaan edustajiltaan tämän piinallisen välitilan lopettamista ja samalla status quo:n säilyttämistä. Siinä ei ollut mitään ristiriitaa. Välitilan lopettamisella se tarkoitti juuri tuon tilan jatkumista, ratkaisun hetken lykkäämistä epämääräiseen tulevaisuuteen. Status quo voitiin säilyttää vain kahdella tavalla: pidentämällä Bonaparten valtakautta tai antamalla hänen jättää perustuslain mukaisesti presidentinvirkansa ja valitsemalla Cavaignac. Osa porvaristoa toivoi viimeksi mainittua ratkaisua, mutta ei osannut antaa edustajilleen mitään parempaa neuvoa kuin että oli pysyttävä vaiti ja oltava kajoamatta polttavaan kysymykseen. Se arveli ettei Bonapartekaan toimisi, mikäli sen edustajat olisivat vaiti. Se tahtoi itselleen kamelikurjen tapaista parlamenttia: tämä kun pistää päänsä piiloon jäädäkseen näkymättömäksi. Toinen osa porvaristoa tahtoi jättää Bonaparten presidentintuolille, koska hän kerran istui sillä, jotta kaikki jäisi entiselleen. Sitä suututti, kun sen parlamentti ei rikkonut julkisesti perustuslakia eikä luopunut muita mutkitta vallasta.

Departementtien yleisneuvostot, nämä maaseudulla olevat suurporvariston edustuslaitokset, jotka pitivät istuntojaan kansalliskokouksen lomalla ollessa elokuun 25. päivän jälkeen, esiintyivät miltei yksimielisesti perustuslain tarkistamisen puolesta, siis parlamenttia vastaan ja Bonaparten puolesta.

Vielä selvemmin kuin riitaantumisensa omien *parlamenttiedustajiensa* kanssa, porvaristo toi ilmi kiukkunsa omia kirjallisia edustajiaan, omaa lehdistöään kohtaan. Eivät ainoastaan Ranskaa, vaan koko Eurooppaa hämmästyttivät ne suunnattoman raskaat sakkotuomiot ja häpeälliset vankeusrangaistukset, joita porvarilliset tuomioistuimet langettivat jokaisesta Bonaparten usurpaatiohaluja vastaan kohdistuvasta porvarillisten lehtimiesten hyökkäyksestä, sanomalehdistön jokaisesta yrityksestä puolustaa porvariston poliittisia oikeuksia toimeenpanovaltaa vastaan.

Kun *parlamentaarinen järjestyspuolue*, kuten olen jo osoittanut, pakotti itsensä pysymään rauhassa vaatimalla äänekkäästi rauhaa, kun se hävittäessään taistelussa yhteiskunnan muita luokkia vastaan omin käsin oman valtakomentonsa, parlamentaarisen valtakomennon kaikki edellytykset julisti, ettei porvariston poliittinen valta soveltunut yhteen porvariston turvallisuuden ja olemassaolon kanssa, niin sitä vastoin *parlamentin ulkopuoliset porvariston joukot* matelemalla presidentin edessä, herjaamalla parlamenttia, pahoinpitelemällä raa’asti omaa lehdistöään, yllytti Bonapartea vaientamaan ja hävittämään niiden oman puhuvan ja kirjoittavan osan, niiden omat poliitikot ja kynäkäyttäjät, puhujalavat ja sanomalehdet, voidakseen kaikessa rauhassa hoidella omia yksityisiä liikeasioitaan lujan ja rajoittamattoman hallituksen turvissa. Se selitti hyvin selvästi, että se tahtoo kiihkeästi päästä poliittisesta herruudestaan päästäkseen herruuden vaivoista ja vaaroista. Ja tuo parlamentin ulkopuolinen porvaristo, jota raivostutti jopa sen oman luokkaherruuden puolesta käyty parlamentaarinen ja kirjallinen taistalu ja joka petti tuon taistelun johtajat, tuo porvaristo julkeaa nyt jäljestäpäin syyttää proletariaattia siitä, ettei tämä noussut veriseen taisteluun, taisteluun elämästä ja kuolemasta sen puolesta! Tuo porvaristo, joka uhrasi joka hetki yhteiset luokkaetunsa, so. poliittiset etunsa, mitä rajoituneimpien, likaisimpien yksityisetujensa vuoksi ja vaati samanlaisia uhria edustajiltaan, huutaa nyt, että proletariaatti on omien aineellisten etujensa takia uhrannut sen ihanteelliset poliittiset edut. Se tekeytyy kaunosieluksi, jota proletariaatti sosialistien harhaan johtamana ei ole ymmärtänyt ja jonka se on jättänyt ratkaisevalta hetkellä oman onnensa nojaan. Ja se kohtaa yleistä myötätuntoa porvarillisessa maailmassa. En puhu tässä tietenkään saksalaisista nurkkapoliitikoista enkä tolvanoista. Tarkoitan esimerkiksi samaa »*Economist*» lehteä, joka vielä vuoden 1851 marraskuun 29. päivänä, siis neljä päivää ennen valtiokaappausta, oli julistanut Bonapar-

ten »järjestyksen vartijaksi», mutta Thiersin ja Berryerin »anarkisteiksi» ja joka jo 27. joulukuuta 1851, sen jälkeen kun Bonaparte oli rauhoittanut nämä »anarkistit», huusi, että »tietämättömät, sivistymättömät, typerät proletaarimassat» olivat kavaltaneet »yhteiskunnan ylimpien ja keskikerrosten kyvyt, tiedot, kurinalaisuuden, henkisen vaikutuksen, älylliset voimavarat ja moraalisen arvon». Tyhmää, tietämätöntä ja halpamaista massaa ei ollut mikään muu kuin porvaristomassa itse.

Ranska oli tosin vuonna 1851 kokenut eräänlaisen pienen kaupapulan. Helmikuun lopulla vienti osoittautui pienemmäksi kuin vuonna 1850, maaliskuussa kauppa ehtyi ja tehtaita alettiin sulkea, huhtikuussa teollisuusseutujen tila näytti yhtä toivottomalta kuin helmikuun päivien jälkeen, vielä toukokuussakaan liike-elämä ei ollut elpynyt. Vielä kesäkuun 28. päivänä Ranskan pankin salkku osoitti tuotannon olevan lamatilassa, sillä talletukset kasvoivat tavattomasti, mutta yhtä suuressa määrässä väheni vekseliliike, ja vasta lokakuun puolivälissä alkoi liike-elämässä asteittainen nousu. Ranskan porvaristo selitti tämän kauppalamana johtuvan puhtaasti poliittisista syistä, parlamentin ja toimeenpanovallan välisestä taistelusta, tilapäisluontoisen valtiomuodon epävakaisuudesta, vuoden 1852 toukokuun toisen sunnuntain kauhistuttavista näköaloista. En kiellä, että kaikki nämä seikat vaikuttivat lamauttavasti eräisiin teollisuudenaloihin Pariisissa ja departementeissa. Mutta joka tapauksessa tämä poliittisten olosuhteiden vaikutus oli vain paikallista ja vähäistä. Tarvitaanko muuta sen todistamiseksi, kuin että kauppa alkoi elpyä noin lokakuun puolivälissä juuri samalla hetkellä, jolloin poliittinen tilanne paheni, poliittinen taivaanranta pilvistyi ja joka hetki saattoi odottaa salaman iskua Elyséepalatsin suunnalta? Ranskalainen porvari, jonka »kyvyt, tiedot, hengenvoima ja älylliset voimavarat» eivät ulottuneet sen omaa nenää pitemmälle, saat-

toi muuten koko Lontoon teollisuusnäyttelyn⁹¹ ajan iskeä nenänsä kauppavaikeuksiensa aiheuttajaan. Samaan aikaan kun Ranskassa suljettiin tehtaita, Englannissa tapahtui kauppaliikkeiden vararikkoja. Kun teollinen paniikki Ranskassa saavutti huippunsa huhti- ja toukokuussa, niin Englannissa huhti- ja toukokuussa saavutti huipukohtansa kaupallinen paniikki. Villateollisuus samoin kuin silkkiteteollisuuskin kärsi samalla tavoin niin Englannissa kuin Ranskassakin. Joskin Englannin puuvillatehtaat toimivat edelleenkin, niin voitot eivät enää olleet yhtä suuret kuin 1849 ja 1850. Ero oli vain siinä, että Ranskassa oli teollisuuspula ja Englannissa kauppapula, että Ranskassa tehtaat seisoivat, mutta Englannissa ne laajensivat tuotantoaan olosuhteiden ollessa kuitenkin epäsuotuisampia kuin edellisinä vuosina; että Ranskassa sai kovimmat iskut vienti, Englannissa tuonti. Yhteinen syy, jota ei suinkaan ole etsittävä Ranskan poliittisen taivaan piiristä, oli silminnähtävä. Vuodet 1849 ja 1850 olivat suuren aineellisen kukoistuksen ja liikatuotannon aikaa, joskin tulokset ilmenivät vasta 1851. Tulossa olevaa teollisuusnäyttelyä silmällä pitäen tuotantoa vielä erikoisesti lisättiin tuon vuoden alussa. Lisäksi oli muitakin erikoislaatuisia syitä: ensiksikin vuosien 1850 ja 1851 puuvillakato, sitten varmuus odotettua suuremmasta puuvillasadosta, ensin nousu, sitten äkillinen puuvillanhintojen lasku, sanalla sanoen näiden hintojen heilahtelut. Raakasilkkiä oli ainakin Ranskassa saatu tavallista vähemmän. Vihdoin villateollisuus oli vuoden 1848 jälkeen laajentunut siinä määrin, että villantuotanto ei kyennyt pysymään sen rinnalla, ja raakavillan hinta oli suhteettoman korkea villatuotteiden hintoihin verrattuna. Näemme siis maailman kolmen suuren teollisuusalan raaka-aineessa jo kolminkertaisesti ainesta kaupan lamaantumiseen. Näitä erikoisseikkoja lukuun ottamatta vuoden 1851 näennäinen pula ei ollut muuta

91. Lontoon teollisuusnäyttely oli maailman ensimmäinen teollisuustuotteiden myyntinäyttely, joka oli avoinna touko–lokakuussa 1851.

kuin pysähdys, jonka liikatuotanto ja yletön keinottelu saavat aikaan teollisessa kiertokulussa joka kerta, ennen kuin ne kokoavat kaikki voimavaransa kiriäkseen kuumeisesti kierroksen viimeisen jakson ja päätyäkseen jälleen lähtökohtaansa, *yleiseen kauppapulaan*. Tällaisina kauppahistorian välikausina tapahtuu Englannissa kauppaliikkeiden vararikkoja, jota vastoin Ranskassa seisahtuu itse teollisuus — osaksi siitä syystä, että sen syrjäyttää kaikilla markkinoilla englantilaisten kilpailu, jota se ei pysty vastustamaan, osaksi siitä syystä, että ylellisyystarviketeollisuutena se on muita herkempi kärsimään liikelamasta. Ranska siis kokee yleisten pulien lisäksi omia kansallisia kauppapuliaan, jotka kuitenkin johtuvat ja ovat riippuvaisia paljon enemmän maailmanmarkkinoiden yleisestä tilasta kuin paikallisista ranskalaisista tekijöistä. On mielenkiintoista vertailla ranskalaisen porvarin ennakkoluuloa englantilaisen porvarin arvostelmaan. Muuan Liverpoolin suurimmista toiminimistä kirjoittaa kauppaa koskevassa katsauksessaan vuodelta 1851:

»Harvoina vuosina ovat vuoden alussa tehdyt ennakkolaskelmat osoittautuneet pettävämmiksi kuin nyt kuluneena vuonna; yksimielisesti odotetun kukoistuksen asemesta vuosi on ollut masentavampia vuosia neljännesvuosisadan aikana. Näin on asianlaita tietenkin vain kauppaa, mutta ei teollisuutta harjoittavien luokkien kohdalla. Ja kuitenkin oli vuoden alussa syytä olettaa varmuudella päinvastaista; tavaravarastot olivat vähäiset, pääomaa oli runsaasti, elintarvikkeet olivat huokeita, saattoi odottaa runsasta satoa, mannermaalla vallitsi järkkymätön rauha, kotimaassa ei ollut mitään poliittisia tai rahataloudellisia häiriöitä — tuntui, että kauppa voi tosiaankin levittää siipensä vapaammin kuin koskaan ennen... Kenen syyksi siis on katsottava tämä epäsuotuisa tulos? Luulemme, että syy on *liiallisessa kaupankäynnissä* sekä tuonnin että viennin alalla. Elleivät kauppiaamme itse rajoita toimintaansa, niin meitä ei voi pitää raiteilla muu kuin joka kolmas vuosi toistuva paniikki.»

Kuvitelkaamme nyt ranskalaista porvaria, sitä kuinka tämän liike-elämän paniikin keskellä hänen kaupankipeää aivostoaan piinaavat, kiusaavat ja huumavat huhut valtiokaappauksesta ja yleisen äänioikeuden palauttamisesta, taistelu parlamentin ja toimeenpanovalan välillä, orleanistien ja legitimistien sota, kommunistien salajuonnittelu Etelä-Ranskassa, kuvitellut talonpoikaiskapinat Nièvren ja Cherin departementeissa, eri presidenttiehdokkaiden vaalimainostus, lehtien kerskailevat tunnukset, tasavaltalaisten uhkaukset, että he ovat valmiit ase kädessä puolustamaan perustuslakia ja yleistä äänioikeutta, *in partibus* elävien sankareitten evankeliumit, jotka julistavat maailmanlopun tulevan vuoden 1852 toukokuun toisena sunnuntaina — niin käsitämme, miksi porvaristo tässä sanoin kuvaamattomassa, meluisassa yhtymis-, tarkistus-, lykkäys-, perustuslaki-, salahanke-, liittoutumis-, emigraatio-, usurpaatio- ja vallankumouskaoksessa huutaa mielipuolena parlamentaariselle tasavallalleen: »*Mieluummin kauhea loppu kuin loputon kauhu!*»

Bonaparte ymmärsi tämän huudon. Hänen käsityskykyään terävöitti velkojen hurjistuminen, velkojen, joista jok'ikisen auringonlaskun lähentäessä presidenttikauden loppua, vuoden 1852 toukokuun toista sunnuntaita, näytti siltä, että taivaankappaleitten kiertokulku protestoi heidän maalliset vekselinsä. Heistä oli tullut todellisia tähdistäennustajia. Kansalliskokous oli tehnyt tyhjäksi Bonaparten toivon, että hänen valtakauttaan jatkettaisiin perustuslaillista tietä; prinssi Joinvillen ehdokkuus poisti pitemmät epäroinnit.

Bonaparten valtiokaappaus jos mikä oli tapahtuma, josta ennakkotuntua oli jo kauan ennen sen alkamista. Jo tammikuun 29. päivänä 1849, kuukauden kuluttua hänen valitsemisestaan, hän teki asias- ta ehdotuksen Changarnierille. Hänen oma pääministerinsä Odilon Barrot oli puhunut valtiokaappauspolitiikasta kesällä 1849 peitetysti ja Thiers talvella 1850 avoimesti. Toukokuussa 1851 Persigny oli vielä kerran yrittänyt saada Changarnierin kannattamaan kaappausta,

»*Messenger de l'Assemblée*»⁹² oli saattanut julkisuuteen tiedon tästä neuvottelusta, Bonapartistien sanomalehdistö uhkasi valtiokaappauksella jokaisen parlamentaarisen myrskyn aikana, ja mitä lähemmäksi tuli kriisi, sitä rohkeammaksi kävi niiden sävy. Juomingeissa, joita Bonaparte piti joka yö mies- ja naispuolisten hienostokeinotelijain kanssa, päätettiin, aina kun oli päästy puoliyöhön ja runsaat juomat olivat irrottaneet kielenkantimet ja päästäneet mielikuvituksen lentoon, että valtiokaappaus tehdään seuraavana aamuna. Miekat paljastettiin, lasit kilisivät, kansanedustajat lennätettiin ulos ikkunasta, keisarinviitta nostettiin Bonaparten hartioille, kunnes aamunkoitto karkotti jälleen yön aavenäyn ja hämmästynyt Pariisi sai kuulla suulailta Vestan neitsyeiltä ja varomattomilta paladineilta vaarasta, jonka se oli taas kerran välttänyt. Syyskuussa ja lokakuussa huhuttiin yhtenä *coup d'étatista*. Ennakkotuntuun tuli jo väriäkin kuin kirjavaan daguerrotyyppiin. Selailkaamme Euroopan sanomalehtiä syys- ja lokakuun ajalta, niin tapaamme kirjaimellisesti seuraavanlaisia viittauksia:

»Pariisi on täynnä huhuja valtiokaappauksesta. Kerrotaan, että sotaväki miehittää yöllä pääkaupungin ja seuraavana aamuna julkaistaan asetuksia, joilla hajotetaan kansalliskokous, julistetaan Seinen departementti piiritystilaan, palautetaan yleinen äänioikeus ja joissa vedotaan kansaan. Bonaparten väitetään etsivän ministereitä toimeenpanemaan näitä laittomia asetuksia.»

Kirjeet, jotka tällaisia tietoja toivat, päättyivät aina kohtalokkaaseen: »*Lykätty toistaiseksi*». Valtiokaappaus oli Bonaparten pysyväinen fiksu idea. Tuota ideaa hän toi mielessään palatessaan Ranskaan. Se oli valloittanut hänet siinä määrin, että hän alinomaan paljasti ja laverteli julki aikeensa. Hän oli niin heikko, että hän myös

92. »*Le Messenger de l'Assemblée*» (Kokouksen tiedonantaja) oli Pariisissa 16. helmikuuta – 2. joulukuuta 1851 ilmestynyt, suuntaukseltaan bonapartevastainen päivälehti.

luopui siitä alinomaa. Valtiokaappauksen haamusta oli tullut niin tuttu aave pariisilaisille, etteivät he tahtoneet uskoa sitä, kun se viimein muuttui lihaksi ja vereksi. Valtiokaappauksen onnistumisen syynä ei suinkaan ollut Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtajan vähäpuheisuus eikä kansalliskokouksen joutuminen odottamattoman äkkiylläkön uhriksi. Se onnistui huolimatta *Bonaparten* avosuudesta ja *kansalliskokouksen* tietien aikaisemman kehityksen välttämättömänä, väistämättömänä tuloksena.

Lokakuun 10. päivänä Bonaparte ilmoitti ministereilleen päätäneensä jälleen palauttaa yleisen äänioikeuden, 16. päivänä nämä jättivät eroanomuksensa, 26. päivänä Pariisi sai tiedon Thorignyn ministeristön muodostamisesta. Samaan aikaan poliisiprefekti Carlierin tilalle asetettiin Maupas ja armeijan ensimmäisen divisioonan päällikkö Magnan kokosi pääkaupunkiin luotettavimmat rykmentit. Marraskuun 4. päivänä kansalliskokous aloitti uudelleen istuntonsa. Sillä ei ollut muuta tehtävää kuin kerrata lyhyesti ja suppeasti aikaisemmin läpikäymänsä kurssi ja todeta joutuneensa haudatuksi vasta kuoltuaan.

Ensimmäinen asema, jonka kansalliskokous menetti taistelussa toimeenpanovallan kanssa, oli ministeristö. Sen oli pakko juhmallisesti tunnustaa häviönsä ottaessaan täydestä Thorignyn näennäinen ministeristö. Vakainainen valiokunta oli ottanut naurulla vastaan herra Giraudin, kun tämä esitteli itsensä uuden ministeristön nimissä. Niin heikko ministeristö ajamassa sellaista lujaa toimenpidettä kuin yleisen äänioikeuden palauttaminen! Mutta kysymyksen olikin juuri siitä, ettei mitään tehtäisi parlamentin *avulla*, vaan kaikki *vastoin* parlamenttia.

Heti ensimmäisenä kokouspäivänään kansalliskokous sai Bonapartelta kirjelmän, jossa hän vaati yleisen äänioikeuden palauttamista ja vuoden 1850 toukokuun 31. päivän lain kumoamista. Hänen ministerinsä esittivät samana päivänä samansisältöisen asetuksen.

Ministerien esityksen asian kiireellisyydestä kansalliskokous hylkäsi heti ja itse lakiesityksen marraskuun 13. päivänä 355 äänellä 348 vastaan. Näin se vielä kerran repi palasiksi valtakirjansa, osoitti vielä kerran, että se oli muuttunut kansan vapaasti valitsemasta edustajistosta yhden luokan usurpatoriseksi parlamentiksi, tunnusti vielä kerran itse katkoneensa lihakset, jotka sitoivat parlamentaarista päästä kansakunnan ruumiiseen.

Toimeenpanovalta vetosi kansalliskokouksesta kansaan ehdottamalla yleisen äänioikeuden palauttamista, kun taas lakiasäättävä valta vetosi kansan asemesta armeijaan ehdottamalla kvestorilakia. Tuon lain piti antaa kansalliskokoukselle oikeus kutsua välittömästi sotaväkeä käytettäväkseen, muodostaa parlamentin oma armeija. Nimitettäessään siten armeijan erotuomariksi kansan ja itsensä, Bonaparten ja itsensä välisissä asioissa, tunnustaessaan armeijan ratkaisevaksi valtiomahdiksi kansalliskokouksen täytyi toisaalta todeta luopuneensa hallitsemasta tuota voimaa jo kauan sitten. Keskustellullaan oikeudesta kutsua sotaväkeä käytettäväkseen, sen sijaan että olisi kutsunut sitä heti, se osoitti itsekin epäilevänsä omia voimiaan. Hylätessään kvestorilakiesityksen so. tunnusti avoimesti voimattomuutensa. Lakiesitys kumottiin sen saadessa 108 äänen vähemmistön, vuoripuolue oli siis ratkaissut asian. Se oli samanlaisessa asemassa kuin Buridanin aasi, tosin sen ratkaistavana ei ollut, kumpi kahdesta heinäsäkistä olisi viehättävämpi, vaan kumpi kahdesta selkäsaunasta olisi ankarampi. Toisaalta se pelkäsi Changarnieria, toisaalta Bonapartea. Täytyy myöntää, ettei se ollut lainkaan sankarin asemassa.

Marraskuun 18. päivänä ehdotettiin järjestyspuolueen aikaansaamaa kunnallisvaalilakia muutattavan siten, että kunnallisvaaleihin osallistuvilta valitsijoilta vaadittaisiin vain yhden vuoden asumista samalla paikkakunnalla entisen kolmen vuoden asemesta. Muutosehdotus hylättiin yhden ainoan äänen enemmistöllä, ja tämänkin

ääni osoittautui oitis erehdykseksi. Hajaannuttuaan toisilleen vihamielisiksi ryhmäkunniksi järjestyspuolue oli jo kauan sitten menettänyt itsenäisen parlamentaarisen enemmistönsä. Se osoitti nyt, ettei parlamentissa enää ollut olemassa ylipäänsä mitään enemmistöä. Kansalliskokouksesta *oli tullut ratkaisukyvytön*. Mikään kiinnevoima ei ollut enää pitämässä koossa sen osasia, se oli vetäissyt viimeisen henkäyksensä, se oli kuollut.

Muutamia päiviä ennen katastrofia parlamentin ulkopuolella olevat porvarisjoukot joutuivat vielä kerran juhlallisesti todistamaan välirikkonsa parlamentissa istuvan porvariston kanssa. Thiers, joka parlamentaarisen sankarina poti erikoisen voimakkaasti parlamentaarisen kretinismien parantumaton tautia, punoi parlamentin kuoleman jälkeen uutta parlamentaarista juonta valtioneuvoston kanssa, vastuuvollisuuslakia, jonka tarkoituksena oli: pitää presidenttiä tiukasti perustuslain puitteissa. Niin kuin Bonaparte syyskuun 15. päivänä, Pariisin uuden kauppahallin perustamispäivänä, oli kuin uusi Masaniello olisi lumonnut torimatamit, naiskalakauppiat — ja totta puhuen yksi kalakauppias vastasi reaalisen voiman kannalta 17 linnakreiviä — niin kuin hän kvestorilain esittämisen jälkeen oli saanut innostumaan Elyséepalatsissa kestitsemänsä luutnantit, niin hän 25. marraskuuta houkutteli puolelleen teollisuusporvariston, joka oli kokoontunut sirkukseen vastaanottamaan hänen kädestään Lontoon teollisuusnäyttelystä saadut palkintomitalit. Linaan »*Journal des Débats*» lehdestä tyypillisen kohdan hänen puheestaan:

»Näin odottamattomat menestykset antavat minulle oikeuden toistaa: miten suuri olisikaan Ranskan tasavalta, jos se saisi hoidtaa todellisia etujaan ja uudistaa laitoksiaan sen sijaan, että sitä alinomaa häiritsevät toisaalta demagogit, toisaalta monarkistiset hallusinaatit. (Voimakkaita, myrskyisiä, jatkuvia suosionosoituksia amfiteatterin joka puolelta.) Nuo monarkistiset hal-

lusinaatiot ovat kaiken edistyksen ja kaikkien tärkeimpien teollisuusalojen esteenä. Edistyksen asemesta on vain taistelua. Näemme miesten, jotka olivat ennen kuninkaallisen arvovalan ja etuoikeuksien innokkaimpia tukipylväitä, nyt muuttuvan konventin puoluepukareiksi pelkästään siksi, että voisivat heikentää yleisen äänioikeuden luomaa arvovaltaa. (Voimakkaita, jatkuvia suosionosoituksia.) Näemme miesten, jotka joutuivat eniten kärsimään vallankumouksesta ja eniten valittivat sen johdosta, nyt provosoivan uutta vallankumousta, ja vain kansakunnan tahtoa kahlitakseen... Lupaen teille rauhaa tulevaisuudessa» jne. jne. (Hyvä! Hyvä! Myrskyisiä hyvä-huutoja.)

Näin teollisuusporvaristo paukuttaa käsiään hyväksyen orjamaisesti joulukuun 2. päivän valtiokaappauksen, parlamentin tuhoamisen, oman herruutensa perikadon, Bonaparten diktatuurin. Marraskuun 25. päivän suosionosoitusten jyllin vastakaikuna on joulukuun 4. päivän tykkien jyllin ja eniten käsiään paukuttaneen herra Sallandrouzen taloon paukkuu silloin eniten pommeja.

Hajottaessaan pitkän parlamentin⁹³ Cromwell meni yksinään istuntosaliin, otti esiin kellonsa, jottei parlamentti jatkaisi olemassaoloaan minuuttiakaan yli hänen määräämänsä ajan, ja ajoi ulos joka ainoan parlamentinjäsenen hilpein humoristisin pilkkapuhein. Napoleon, esikuvaansa pienempänä, meni sentään brumairekuun 18. päivänä lakiasäättävän elimen istuntohuoneeseen ja luki tälle, tosin tukahtuneella äänellä, sen kuolemantuomion. Toinen Bonaparte, jolla muuten oli käsissään aivan toisenlainen toimeenpanovalta kuin Cromwellilla tai Napoleonilla, ei etsinyt esikuvaa maailmanhistorian vuosikirjoista, vaan Joulukuun 10. päivän yhdistyksen annaa-

93. Pitkä parlamentti (1640–1653) oli kuningas Kaarle I:n porvarillisen vallankumouksen alkuvaiheessa koolle kutsuma Englannin parlamentti, josta tuli tämän vallankumouksen lakiasäättävä elin. Vuonna 1649 parlamentti tuomitsi Kaarle I:n mestattavaksi ja julisti Englannin tasavallaksi. Cromwell hajotti sen 1653.

leista, rikoslainkäytön annaleista. Hän varasti Ranskan Pankilta 25 miljoonaa frangia, osti kenraali Magnanin miljoonalla, sotilaat à 15 frangia ja ryyppy, kuin varas tapasi salaa yöllä rikostovereitaan, lähetti kätyrinsä murtautumaan parlamentin vaarallisimpien johdmiesten asuntoihin ja vangitutti Cavaignacin, Lamoricièren, Le Flôn, Changarnierin, Charrasin, Thiersin, Bazén ym. nostaen heidät vuoteistaan, miehitytti sotaväellä Pariisin tärkeimmät paikat ja parlamenttitalon, antoi varhain aamulla iskeä helppoheikin mainosjulistuksia joka muuriin tiedottamaan kansalliskokouksen ja valtioneuvoston hajottamisesta, yleisen äänioikeuden palauttamisesta ja Seinen departementin julistamisesta piiritystilaan. Pian tämän jälkeen hän julkaisutti »Moniteurissa» väärennetyn asiakirjan, jouka mukaan vaikutusvaltaiset parlamentaarikot ovat muka ryhmittyneet valtioneuvostona hänen ympärilleen.

Parlamentin rippeet, joihin kuuluu etupäässä legitimistejä ja orleanisteja, kokoonnuttuaan Pariisiin kymmenennen piirin kaupungintalolle päättivät toistuvien »Eläköön tasavalta!» —huutojen säestämänä erottaa Bonaparten, pitivät turhaan puheita rakennuksen edustalla väkijoukolle, kunnes ne vihdoinkin raahattiin afrikkalaisten tarkka-ampujien saattamina ensin d'Orsayn kasarmiin, suljettiin sitten vankivaunuihin ja kuljetettiin Mazasin, Hamin ja Vincennesin vankiloihin. Sellainen oli järjestyspuolueen, lakiasäättävän kansalliskokouksen ja helmikuun vallankumouksen loppu.

Ennen lopullista johtopäätöstä esitämme lyhyenä kaavana tuon vallankumouksen historian:

I *Ensimmäinen jakso.* Helmikuun 24. päivästä toukokuun 4. päivään 1848. Helmikuun vaihe. Esinäytös. Yleinen veljeilyhuiputus.

II *Toinen jakso.* Tasavallan perustamisen ja perustuslakia säättävän kansalliskokouksen kausi.

1. Toukokuun 4. päivästä kesäkuun 25. päivään 1848. Kaikkien luokkien taistelu proletariaattia vastaan. Proletariaatin tappio kesäkuun päivinä.

2. Kesäkuun 25. päivästä joulukuun 10. päivään 1848. Aitojen porvarillis-tasavaltalaisten diktatuuri. Perustuslain laatiminen. Pariisin julistaminen piiritystilaan. Porvariston diktatuurin kumoaminen

Bonaparten tultua valituksi presidentiksi 10. joulukuuta.

3. Joulukuun 20. päivästä 1848 toukokuun 28. päivään 1849. Perustuslakia säätävän kokouksen taistelu Bonapartea ja hänen kanssaan liittoutunutta järjestyspuoluetta vastaan. Perustuslakia säätävän kokouksen perikato. Tasavaltalaisen porvariston tappio.

III Kolmas jakso. Perustuslaillisen tasavallan ja lakiasäätävän kansalliskokouksen kausi.

1. Toukokuun 28. päivästä kesäkuun 13. päivään 1849. Pikkuporvariston taistelu porvaristoa ja Bonapartea vastaan. Pikkuporvarillisen demokratian tappio.

2. Kesäkuun 13. päivästä 1849 toukokuun 31. päivään 1850. Järjestyspuolueen parlamentaarinen diktatuuri. Järjestyspuolue täydellistää herruutensa poistamalla yleisen äänioikeuden, mutta kadottaa parlamentaarisen ministeristön.

3. Toukokuun 31. päivästä 1850 joulukuun 2. päivään 1851. Taistelu parlamentaarisen porvariston ja Bonaparten välillä.

a) Toukokuun 31. päivästä 1850 tammikuun 12. päivään 1851. Parlamentti kadottaa armeijan ylipäällikkyyden.

b) Tammikuun 12. päivästä huhtikuun 11. päivään 1851. Parlamentti kärsii tappion yrittäessään saada jälleen hallinnollisen vallan. Järjestyspuolue kadottaa itsenäisen parlamentaarisen enemmistönsä. Sen liittoutuminen tasavaltalaisten ja vuoripuolueen kanssa.

c) Huhtikuun 11. päivästä lokakuun 9. päivään 1851. Tarkistus-, yhteensulautumis- ja valtuuksien pidentämisyrityksiä. Järjestyspuolue hajaantuu ainesosiinsa. Porvarillisen parlamentin ja porvarilehdistön sekä toisaalta porvaristojoukkojen välien lopullinen rikkoutuminen.

d) Lokakuun 9. päivästä joulukuun 2. päivään 1851. Parlamentin ja toimeenpanovallan välien julkinen rikkoutuminen. Parlamentti kuolee, se kaatuu oman luokkansa, armeijan ja kaikkien muiden luokkien hylkäämänä. Parlamentaarisena valtakomennon ja porvariston herruuden perikato. Bonaparten voitto. Imperiumin restauraatioparodia.

VII

Sosiaalinen tasavalta ilmaantui fraasina, ennustuksena helmikuun vallankumouksen kynnyksellä. Kesäkuun päivinä 1848 se hukutettiin *Pariisin proletariaatin* vereen, mutta se esiintyi aaveena näytelmän seuraavissakin näytöksissä. Näyttämölle ilmestyi *demokraattinen tasavalta*. Se hävisi 13. kesäkuuta 1849 yhdessä pakoon juosseiden *pikkuporvareittensa* kanssa, mutta vielä paetessaankin se jätti peräänsä kerskailavia mainoslehtisiä. *Parlamentaarinen tasavalta* otti tämän jälkeen yhdessä porvariston kanssa haltuunsa koko näyttämön, se rehenteli täydessä leveydessään, mutta 2. joulukuuta 1851 hautasi sen yhtyneitten kuningasmielisten huutaessa kauhuissaan: »Eläköön tasavalta!»

Ranskan porvaristo vastusti työtätekevän proletariaatin herruutta, ja niin se nosti valtaan ryysyköyhälistön ja sen etunenässä olevan Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtajan. Porvaristo oli pitänyt Ranskaa henkeä salpaavan kauhun vallassa kuvailemalla punaisen anarkian tulevia hirmuja; Bonaparte antoi heille tämän tulevaisuuden korkojen kera, kun viinan villitsevä järjestyksen armeija ammuskeli 4. joulukuuta Boulevard Montmartren ja Boulevard des Italiensin huomattavia porvareita heidän omien ikkunainsa ääreen. Porvaristo jumaloi miekkaa, nyt miekka hallitsee sitä itseään. Se hävitti vallankumouksellisen lehdistön, nyt sen oma lehdistö on hä-

vitetty. Se pani poliisin valvomaan kansankokouksia, nyt sen omat salongit ovat poliisin valvonnassa. Se hajotti demokraattisen kansalliskaartin, nyt sen oma kansalliskaarti on hajotettu. Se julisti piiritystilan, nyt se itse on piiritystilassa. Se asetti sotilaskomissiot valamiestuumioistuinten tilalle, nyt sen omien valamiestuumioistuinten tilalle on asetettu sotilaskomissiot. Se antoi kansanopetuksen pappien huostaan, nyt sen oma opetuslaitos on pappien huostassa. Se karkotti ihmisiä ilman oikeudeukäyntiä, nyt sitä itseään karkotetaan ilman oikeudenkäyntiä. Valtiomahdin avulla se tukahdutti kaikki yhteiskunnalliset liikehtimisyritykset, valtiomahti tukahduttaa nyt sen omien yhteiskuntapiirien kaikki liikehtimisyritykset.

Oman rahakukkaronsa säilyttämisennoissa se nousi kapinaan omia poliitikkojaan ja kynäkäyttäjiään vastaan, nyt sen poliitikot ja kynäkäyttäjät on raivattu pois tieltä, mutta sen rahakukkaroa ryöstetään sittenkin, kun siltä itseltään on tukittu suu ja katkaistu kynä. Porvaristo huusi uupumatta vallankumoukselle kuin pyhä Arsenius kristityille: »*Fuge, tace, quiesce!* Pakene, vaikene, tyynny!» Bonaparte huutaa porvaristolle: »*Fuge, tace, quiesce!* Pakene, vaikene, tyynny!»

Ranskan porvaristo oli ajat sitten ratkaissut Napoleonin pulman: »*Dans cinquante ans, l'Europe sera républicaine ou cosaque.*»⁹⁴ Se oli ratkaissut pulman luomalla »*république cosaquen*»⁹⁵. Tasavallan taideteoksen muuttamiseen epäsikiöksi ei lainkaan tarvittu Kirken ilkeämielistä taikavoimaa. Tuo tasavalta ei ole menettänyt muuta kuin näennäisen kunnioitettavuutensa. Nykyinen Ranska⁹⁶ sisältyi valmiina jo parlamentaariseen tasavaltaan. Pistimen yksikin pisto riittäisi, jotta kalvo puhkeaisi ja hirviö tulisi kaikkien näkyviin.

Miksei Pariisin proletariaatti noussut joulukuun 2. päivän jälkeen?

94. »Viidessäkymmenessä vuodessa Euroopasta tulee tasavaltainen tai kasakkavaltainen.»

95. – »kasakkatasavallan».

96. Ts. vuoden 1851 valtiokaappauksen jälkeinen Ranska.

Porvaristo oli vasta määrätty kukistettavaksi, mutta määräystä ei vielä oltu pantu täytäntöön. Proletariaatin vähänkin vakavampi ka-pina olisi heti saanut porvariston jälleen elostumaan, sopimaan ar-meijan kanssa ja tuottanut työläisille toisen kesäkuun tappion.

Joulukuun 4. päivänä porvarit ja pikkukauppiaat yllyttivät prole-tariaattia taisteluun. Samana päivänä illalla useat kansalliskaartin legioonat lupasivat saapua taistelukentälle aseistautuneina ja soti-laspuvuissa. Porvarit ja pikkukauppiaat näet olivat saaneet tietää, että eräällä joulukuun 2. päivänä antamallaan säädöksellä Bona-parte oli tehnyt lopun salaisesta äänestyksestä ja määrännyt heidät merkitsemään »kyllä» tai »ei» oman nimensä kohdalle julkiseen äänestäjäluetteloon. Joulukuun 4. päivän vastarinta säikäytti Bo-naparte. Yön aikana hän laitatti Pariisiin kaikkiin kadunkulmiin julisteita, joissa tiedotettiin salaisen äänestyksen palauttamisesta. Porvarit ja pikkukauppiaat uskoivat saavuttaneensa tarkoituksen-sa. Juuri porvarit ja pikkukauppiaat pysyivät seuraavana aamuna näkymättömissä.

Bonaparte oli joulukuun 1. ja 2. päivän välisenä yönä äkkiyllättäen riistänyt Pariisin proletariaatilta sen johtajat, barrikadien päälliköt. Upseerittomana armeijana, jonka vuosien 1848 ja 1849 kesäkuun ja vuoden 1850 toukokuun muistot tekivät haluttomaksi taistelemaan vuoripuolueen lipun alla, proletariaatti jätti etujoukkonsa, salaisten seurojen, pelastettavaksi Pariisin kapinoitsijakunnian, jonka porva-risto oli jättänyt sotaväen armoille siinä määrin ilman vastarintaa, että Bonaparte saattoi myöhemmin riisua kansalliskaartin aseista seuraavin pilkallisin perustein: hän pelkäsi anarkistien voivan käyt-tää väärin kansalliskaartin aseita kansalliskaartia itseään vastaan!

»*C'est le triomphe complet et définitif du socialisme!*»⁹⁷ Näin luon-nehti Guizot joulukuun 2. päivän kumousta. Jos kohta parlamen-taarisen tasavallan kukistumiseen sisältyi proletaarisen vallanku-

97. »Tämä on sosialismin täydellinen ja lopullinen riemuvoitto!»

mouksen riemuvoiton itu, niin sen kouraantuntuvana tuloksena oli kuitenkin lähinnä *Bonaparten voitto parlamentista, toimeenpanoval-
lan voitto lainsäädäntövallasta, korulauseettoman voiman voitto ko-
rulauseiden voimasta*. Parlamentissa kansakunta ylensi yleisen tah-
tonsa laiksi, ts. hallitsevan luokan lain yleiseksi tahdokseen. Toi-
meenpanovallan edessä se luopuu kaikesta omasta tahdostaan ja
alistuu toisen tahdon määräyksiin, arvovaltaan. Toimeenpanovalta
lainsäädäntövallan vastakohtana ilmaisee kansakunnan heterono-
miaa sen autonomian vastakohtana. Ranska näyttää siis päässeen
yhden luokan despotiasta vain joutuakseen yhden ainoan henkilön
despotian alaiseksi ja vieläpä arvovaltaa vailla olevan yksilön arvo-
vallan alaiseksi.

Taistelu näyttää päättyneen siihen, että kaikki luokat polvistuivat
yhtä voimattomina ja yhtä äänettömästi pyssynperän edessä.

Vallankumous on sittenkin perusteellinen. Se on vielä kulkemassa
kiirastulen läpi. Se suorittaa tehtävänsä johdonmukaisesti. Vuoden
1851 joulukuun 2. päivään mennessä se oli suorittanut puolet val-
mistelutöistä, nyt se suorittaa ne loppuun. Ensin se täydellisti par-
lamentaarista valtaa voidakseen sitten kukistaa sen. Saavutettuaan
tämän päämääränsä se täydellistää nyt *toimeenpanovaltaa*, pelkistää
sen puhtaimpaan muotoonsa, eristää sen, asettaa sen yksinomaisek-
si vastakohdakseen keskittääkseen kaikki hävitysvoimansa sitä vas-
taan. Ja kun vallankumous on suorittanut loppuun tämän alustavan
työnsä toisen osan, silloin Eurooppa ponnahtaa istuimeltaan ja huu-
taa riemuitten: »Niin, oikein, vanha myyrä. Joutuin kaivat.⁹⁸»

Tämä toimeenpanovalta suunnattomine virkavalta- ja sotilasor-
ganisaatioineen, monimutkaisine ja keinotekoisine valtiokoneis-
toineen, puolimiljoonaisine virkamiesjoukkoineen, jonka rinnalla
on toiset puoli miljoonaa käsittävä armeija, tämä hirveä loiselimis-
tö, joka kietoo Ranskan yhteiskuntaruumista kuin verkko ja tukkii

98. *Shakespeare*. Hamlet, I näytös, 5. kohta.

kaikki sen huokokset, syntyi absoluuttisen monarkian päivinä feodalismien rappeutuksessa ja joudutti tätä rappeutumista. Maanomistajien ja kaupunkien feodaalierioikeudet muuttuivat yhtä moniksi valtiovallan attribuuteiksi, feodaaliset arvohenkilöt palkkaa nauttiviksi virkamiehiksi ja keskiajan ristiriitaisten täysivaltaisuuksien kirjava näyttekokoelma yhden valtiovallan säännöstellyksi suunnitelmaksi, missä työ oli tehdasmaisesti jaoteltua ja keskitettyä. Ranskan ensimmäisen vallankumouksen — se oli ottanut tehtäväkseen murtaa kaikki paikalliset, alueelliset, kaupunkien ja provinssien erikoisvallat luodakseen kansakunnan kansallisen yhtenäisyyden — täytyi kehittää edelleen sitä, minkä absoluuttinen monarkia oli pannut alulle: keskitystä, mutta samalla se laajeni hallitusvaltaa, tämän attribuuttien ja apurien määrää. Napoleon teki täydelliseksi tämän valtiokoneiston. Legitiimi monarkia ja heinäkuun monarkia eivät tuoneet lisää mitään muuta paitsi suuremman työnjaon, joka laajeni sitä mukaa kuin porvarillisen yhteiskunnan sisäinen työnjako loi uusia eturyhmiä, siis uusia valtion hallinnan kohteita. Jokainen *yhteinen* etu erotettiin heti yhteisöstä, asetettiin korkeampana *yleisenä* etuna yhteisön vastapainoksi, riistettiin yhteisön jäsenten omatoimisuuden piiristä ja tehtiin hallituksen toiminnan kohteeksi alkaen jonkin kyläkunnan sillasta, koulutalosta ja kunnan omaisuudesta aina Ranskan rautateitä, kansallisomaisuutta ja valtionyliopistoa myöten. Parlamentaarinen tasavalta huomasi vihdoinkin olevansa pakotettu vallankumousta vastaan taistellakseen tehostamaan rankaisutoimenpiteiden ohella hallitusvallan keinoja ja keskitystä. Kaikki mullistukset ovat vain täydellistäneet tätä koneistoa, sen sijaan että olisivat murtaneet sen. Puolueet, jotka vuorotellen kamppailivat vallasta, pitivät tämän suunnattoman valtiorakennelman haltuunsa ottamista tärkeimpänä voittosaaliina.

Mutta absoluuttisen monarkian ensimmäisen vallankumouksen ja Napoleonin aikana byrokratia oli vain porvariston luokkaherruu-

den valmistelemiskeino. Restauration aikana Ludvig Filipin ja parlamentaarisen tasavallan aikana byrokratia oli hallitsevan luokan työkalu, vaikka pyrkikin kovasti omavaltaisuuteen.

Vasta toisen Bonaparten aikana valtio näyttää päässeensä täysin itsenäiseksi. Valtiokoneisto on siinä määrin lujittanut asemansa kansalaisyhteisöön nähden, että sen huipulla saa olla vaikka Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtaja, joku vierailta mailta vaeltanut onnenonkija, jonka on nostanut kilvelle humalainen sotamieslauma, minkä hän on ostanut viinaryypyllä ja makkaralla ja mitä hänen on yhä uudelleen houkuteltava makkaralla. Tästä se masentava epätoivo, se tavattoman nöyryytyksen ja alennuksen tunne, joka ahdistaa Ranskan rintaa ja tukahduttaa sen henkeä. Ranska tuntee itsensä kuin raiskatuksi.

Valtiovalta ei silti leijaile ilmassa. Bonaparte edustaa luokkaa ja vieläpä ranskalaisen yhteiskunnan lukuisinta luokkaa: *palstatilallisia*.

Bonapartet ovat talonpoikien, ts. Ranskan suurten kansanjoukkojen dynastia, kuten Bourbonit olivat suurmaanomistuksen dynastia ja Orléansit rahan dynastia. Talonpoikien valittu ei ole se Bonaparte, joka alistui porvariston parlamentin tahtoon, vaan se Bonaparte, joka hajotti porvariston parlamentin. Kolmen vuoden ajan oli kaupunkien onnistunut vääristellä joulukuun 10. päivän vaalin merkitystä ja puijata talonpoikia keisarivallan ennallistamisella. Vuoden 1848 joulukuun 10. päivän vaalin teki realiteetiksi vasta vuoden 1851 joulukuun 2. päivän valtiokaappaus.

Palstatilalliset muodostavat suunnattoman suuren joukon, jonka jäsenet elävät samanlaisissa olosuhteissa joutumatta silti moninaiisiin suhteisiin keskenään. Heidän tuotantotapansa eristää heidät toisistaan, sen sijaan että saattaisi heidät keskinäiseen kanssakäymiseen. Tätä eristyneisyyttä edistävät Ranskan huonot kulkuyhteydet ja talonpoikien köyhyys. Heidän tuotantolohkonsa, palstatila,

ei salli viljelyksessä mitään työnjakoa, mitään tieteen soveltamista, siis mitään kehityksen moninaisuutta, mitään kykyjen erilaisuutta, mitään yhteiskunnallisten suhteiden runsautta. Kukin yksityinen talonpoikaisperhe on miltei täysin omavarainen, tuottaa välittömästi itse suurimman osan siitä, mitä kuluttaa, ja saa siis elämäntarvikkeensa olemalla vaihtosuhteissa enemmänkin luonnon kuin yhteiskunnan kanssa. Palstatila, talonpoika ja perhe, sen vierellä toinen palstatila, toinen talonpoika ja toinen perhe. Joukko palstatiloja muodostaa kylän, joukko kyliä departementin. Ranskan kansakunta on siten valtaosaltaan pelkkä samannimisten suureiden yhdistelmä, melkein niin kuin säkillinen perunoita on perunasäkki. Mikäli miljoonat perheet elävät taloudellisissa oloissa, jotka erottavat heidän elintapansa, etunsa ja sivistyksensä muiden luokkien elintavoista, eduista ja sivistyksestä ja asettavat ne näiden vastakohdaksi, sikäli ne ovat luokka. Mikäli palstatilallisia yhdistävät vain paikalliset siteet, mikäli heidän etujensa yhtäläisyys ei synnytä heidän kesken mitään yhteyttä, mitään kansallista liittoumaa, mitään poliittista organisaatiota, sikäli he eivät ole mikään luokka. Siksi he eivät kykene ajamaan luokkaetujaan omissa nimissään enempää parlamentin kuin konventinkaan kautta. He eivät voi itse edustaa itseään, heitä edustamassa pitää olla toisten. Heidän edustajansa täytyy samalla esiintyä heidän herranaan, heidän yläpuolellaan olevana arvovaltana, rajoittamattomana hallitusvaltana, joka suojelee heitä toisilta luokilta ja lähettää heille ylhäältä sateen ja auringonpaisteen. Palstatilallisten poliittisen vaikutusvallan ilmauksena on siis viime kädessä se, että toimeenpanovalta alistaa valtaansa yhteiskunnan.

Historialliset perinteet ovat herättäneet Ranskan talonpojissa mystistä uskoa, että Napoleon-niminen mies on palauttava heille kaikki ihanuudet. Ja niinpä ilmaantuikin muuan, joka tekeytyi täksi mieheksi, koska kantoi Napoleonin nimeä *Code Napoléonin* (Napoleonin lakikokoelman) artiklan mukaisesti, joka määrää: *La recher-*

*che de la paternité est interdite.*⁹⁹ Kahdenkymmenen kulkurielämän vuoden ja monien tavattomien seikkailujen jälkeen toteutuu ennustus ja miehestä tulee Ranskalainen keisari. Veljenpojan päähänpintymä toteutui, koska se löi yhteen Ranskan suurilukuisimman luokan päähänpintymän kanssa.

Mutta nyt väitettäneen ehkä vastaan: entä puolet Ranskasta käsitäneet talonpoikaiskapinat, armeijan talonpoikaismetsästys, talonpoikain joukkovangitsemiset ja -karkotukset?

Ludvig XIV:n ajoista lähtien Ranskassa ei ole nähty vainottavan sillä tavoin talonpoikia »demagogisista salajuonista».

Koettakaa ymmärtää minua oikein. Bonaparten dynastia ei edusta vallankumouksellista, vaan vanhoillista talonpoikaa; se ei edusta talonpoikaa, joka pyrkii vapautumaan yhteiskunnallisista elinoloistaan, palstatilastaan, vaan sellaista talonpoikaa, joka tahtoo lujittaa sitä entisestään; se ei edusta sitä maalaisväestöä, joka liittyen yhteen kaupunkien kanssa tahtoo kumota oman tarmonsä voimalla tämän vanhan järjestyksen, vaan maalaisväestöä, joka päinvastoin sulkeutuu typerästi tuohon vauhaan järjestelmään ja tahtoo pelastua palstatiloineen ja saada erioikeuden keisariuden haamun avulla. Se ei edusta talonpojan valistuneisuutta, vaan taikauskoisuutta, ei hänen arvostelukykyään, vaan ennakkoluuloaan, ei hänen tulevaisuuttaan, vaan hänen menneisyyttään, ei hänen nykyisiä Sevenneitä¹⁰⁰, vaan hänen nykyistä Vendéetään¹⁰¹.

Parlamentaarisen tasavallan kolmivuotinen ankara herruus oli vapauttanut osan Ranskan talonpojista Napoleon-harhakuvitelmista

99. – Isyyden tutkiminen on kiellettyä.

100. Sevennit on vuoristoseutu Languedocin maakunnassa Ranskassa. Protestanttivainot aiheuttivat siellä 1702–1705 talonpoikaiskapinan, jonka luonne oli selvästi feodalisminvastainen.

101. Tämä on vihjaus Vendéen (Ranskan läntinen departementti) vastavallankumoukselliseen kapinaan, jonka aloittivat 1793 ranskalaiset rojalistit. Taistelussaan Ranskan vallankumousta vastaan he käyttivät hyväkseen tämän departementin takapajuista talonpoikaistoa.

ja vallankumouksellistanut heitä, tosin vielä vain pinnallisesti; mutta joka kerta, kun he alkoivat liikehtiä, porvaristo löi heidät voimalla takaisin. Parlamentaarisin tasavallan aikana Ranskan talonpojan tietoisuudessa kävivät kamppailua uudet aatteet ja vanhat perinteet. Tämä prosessi tapahtui koulunopettajien ja pappien välisen herkeämättömän taistelun muodossa. Porvaristo löi opettajat. Talonpojat yrittivät ensi kerran ottaa itsenäisesti kantaa hallituksen toimenpiteisiin. Tämä ilmeni määrin ja prefektien jatkuvina yhteenottoina. Porvaristo pani määrin viralta. Vihdoin Ranskan eri seutujen talonpojat nousivat parlamentaarisen tasavallan aikana vastustamaan armeijaa, omaa luomustaan. Porvaristo rankaisi heitä piiritystiloilla ja teloituksilla. Ja nyt tämä samainen porvaristo huutaa joukkojen, tuon *vile multituden*¹⁰² typeryydestä, joka on muka kavaltanut sen Bonapartelle. Se itse vahvisti väkivalloin talonpoikaisluokan imperiumiuskoa, se itse piti kiinni olotilasta, joka on tätä talonpoikaisuskontoa synnyttävä maaperä. Porvariston on tosin yhtä pakko pelätä joukkojen typeryyttä niin kauan kuin he pysyvät vanhoillisina kuin niiden tietoisuutta heti kun niistä tulee vallankumouksellisia.

Coup d'état seuranneissa kapinoissa osa Ranskan talonpojista esitti ase kädessä vastalauseensa vuoden 1848 joulukuun 10. päivänä antamaansa luottamuslausetta vastaan. Ne talonpojat olivat viisastuneet vuoden 1848 jälkeen saamastaan opetuksesta. Mutta he olivat lupautuneet historian manalan omaksi, ja historia piti kiinni heidän sanastaan, ja enemmistö oli yhä niin sekaisin, että juuri punaisimmissa departementeissa talonpoikaisväestö äänesti yleisesti Bonapartea. Heidän mielestään kansalliskokous ei antanut Bonaparten tehdä mitään. Bonaparte oli vasta nyt katkaissut kahleet, joihin kaupunki oli pannut maaseudun tahdon. Paikoin talonpoikien mielessä oli jopa niinkin järjettömiä ajatuksia kuin konventin asettaminen Napoleonin rinnalle.

102. – roskaväen.

Sen jälkeen kun ensimmäinen vallankumous oli tehnyt puolittain maaorjan asemassa olleista talonpojista vapaita maanomistajia, Napoleon vakiinnutti ja säännösteli ne olot, joissa he saattoivat käyttää häiritsemättä hyödykseen juuri saamaansa Ranskan maata ja tyydyttää nuorta omistamishimoaan. Mutta Ranskan talonpojan nykyisen alaspäinmenon syynä on juuri hänen palstatilansa, maanomaisuuden pirstominen, omistusmuoto, jonka Napoleon vakiinnutti Ranskassa. Juuri nämä olivat niitä aineellisia edellytyksiä, jotka tekivät Ranskan feodaalitalonpojasta palstatilallisen ja Napoleonista keisarin. Kaksi sukupolvea on riittänyt aiheuttamaan väistämättömän tuloksen: maanviljelyksen progressiivisen huonontumisen, maanviljelijän progressiivisen velkaantumisen. »Napoleonilainen» omistusmuoto, joka 19. vuosisadan alussa oli Ranskan maalaisväestön vapautumisen ja vaurastumisen ehto, kehittyi tämän vuosisadan aikana sen orjuuden ja varattomuuden laiksi. Ja juuri tämä laki on ensimmäinen niistä »*idées napoléonniennes*», joita toisen Bonaparten on puolustettava. Jos kohta hän uskookin vielä yhdessä talonpoikien kanssa harhakuvitelmaan, että talonpoikien tappion syy ei ole sinänsä palstatilanomistuksessa, vaan tämän ulkopuolella, toisarvoisten seikkojen vaikutuksessa, niin hänen kokeensa särkyvät tuotantosuhteisiin kuin saippuakuplat.

Palstatilanomistuksen taloudellinen kehitys on muuttanut perinpohjin talonpoikien suhdetta muihin yhteiskuntaluokkiin. Napoleonin aikana maanomaisuuden palstoittaminen maaseudulla täydensi vapaata kilpailua ja syntyvää suurteollisuutta kaupungeissa. Talonpoikaisluokka oli immanenttina vastalauseena vastikään kukistettua maa-aatelistoa vastaan. Juuret, jotka palstatilanomistus oli tunkanut Ranskan maahan, riistivät feodalismilta kaiken ravinnon. Palstatilan rajapaalut muodostivat porvariston luonnollisen linnoituksen entisten yliherrojen jokaista hyökkäystä vastaan. Mutta 19. vuosisadan kulussa feodaaliherran tilalle tuli kaupungin koronkis-

kuri, feodaalirasitusten tilalle hypoteekki, aatellisen maaomaisuuden tilalle porvarillinen pääoma. Talonpojan palstatila on emää vain veruke, joka antaa kapitalistille mahdollisuuden periä pellosta voittoa, korkoa ja maanvuokraa ja peltomiehelle ansaita palkkansa parhaaksi näkemällään tavalla. Ranskan maaomaisuutta rasittava hypoteekki velka panee Ranskan talonpoijiston maksettavaksi koron, joka on yhtä suuri kuin koko Englannin valtionvelan vuotuinen korko. Palstatilanomistus on tässä pääoman orjuudessa, mihin sen kehitys väistämättä johtaa, muuttanut suuren osan Ranskan kansakunnasta luolaihmiseksi. Kuusitoista miljoonaa talonpoikaa (naiset ja lapset mukaan luettuina) asuu luolissa, joissa useimmiten on vain yksi, toisinaan kaksi ja vain parhaassa tapauksessa kolme ikkunan-tapaista. Ikkunat talossa taas merkitsevät samaa kuin viisi aistia ihmiselle. Porvarillisesta järjestyksestä, joka vuosisadan alussa asetti vastasyntyneiden palstatilojen vartijaksi valtion ja lannoitti niitä laakerilehvin, on tullut verenimijä, joka imee niiden sydänveren ja aivojen mehun ja heittää ne pääoman alkemistiseen kattilaan. Code Napoléon on enää vain ulosottojen ja pakkohuutokauppojen lakikirja. Virallisesti tunnustetun neljän miljoonan (mukaan luettuina lapset jne.) ryysyläisen, kulkurin, rikollisen ja prostituoidun lisäksi on Ranskassa vielä viisi miljoonaa ihmistä, jotka ovat perikadon partaalla ja asuvat joko varsinaisella maaseudulla tai muuttavat yhtenäin ryysyineen ja lapsineen maalta kaupunkiin ja kaupungista maaseudulle. Talonpojan edut eivät siis enää ole kuten Napoleonin aikana sopusoinnussa porvariston etujen, pääoman kanssa, vaan ne ovat sovittamattomassa ristiriidassa näiden kanssa. Talonpojat saavat siis itselleen luonnollisen liittolaisen ja johtajan *kaupunkilaisproletariaatista*, jonka tehtävänä on porvarillisen järjestyksen kumoaminen. Mutta *luja ja rajoittamaton hallitus* — ja tämä on toinen »*idée napoléonienne*», jonka toinen Napoleon on ottanut toteutettavakseen — on kutsuttu puolustamaan väkivalloin tätä »aineellista»

järjestystä. Niinpä »*ordre matériel*»¹⁰³ onkin iskusanana Bonaparten kaikissa kapinallisia talonpoikia vastaan tähdätyissä julistuksissa.

Sen hypoteekkivelan ohella, jonka pääoma on asettanut palstatilan kannettavaksi, palstatilaa rasittaa vielä *vero*. Vero on virkamiehien, armeijan, pappien ja hovin, sanalla sanoen toimeenpanoval-
lan koko koneiston elämänlähde. Luja hallitus ja raskaat verot ovat yhtä ja samaa. Palstatilanomistus on luonnostaan sopiva pohja kaik-
kivoivalle ja lukuisalle virkavaltiasunnalle. Se yhtäläistää suhteet ja henkilöt kaikkialla maassa. Se tekee siis myös mahdolliseksi vai-
kuttaa yhdestä ylimmästä keskuksesta käsin yhtäläisesti tämän yh-
täläisen joukon joka kohtaan. Se hävittää kansanjoukkojen ja valtio-
vallan väliltä aristokraattiset välisuhteet. Se antaa siis joka suhteessa
valtiovalle ja sen välittömille elimille tilaisuuden sekaantua suo-
ranaisesti asioihin. Se synnyttää vihdoinkin toimetonta liikaväestöä,
joka ei löydä itselleen paikkaa enempää kaupungissa kuin maaseu-
dullakaan ja tavoittelee sen vuoksi valtionvirkoja eräänlaisina kun-
niallisina almuina ja yllyttää täten perustamaan lisää valtionvirkoja.
Pistimin avaamiensa uusien markkinoiden ja mannermaan ryöstä-
misen muodossa Napoleon palautti ottamansa pakkoveron korkojen
kera. Napoleonin vero kannusti talonpoikaa harjoittamaan kotiteol-
lisuutta, mutta nyt vero ryöstää hänen kotiteollisuudeltaan viimei-
setkin apulähteet ja tekee hänet täysin kykenemättömäksi vastusta-
maan köyhtymistä. Suunnaton kaluunatakkinen ja hyvin syötetty
virkavaltiasunta on se »*idée napoléonienne*», joka eniten miellyttää
toista Napoleonia. Ja kuinka voisi olla toisin, kun hänen oli pakko
luoda todellisten yhteiskuntaluokkien rinnalle keinotekoinen kasti,
jolla hänen valtakomentonsa säilyminen muodostuu jokapäiväistä
leipää koskevaksi kysymykseksi. Siksi hänen ensimmäisiä finans-
sioperaatioitaan olivatkin virkamiesten palkkojen korottaminen en-
tiselleen ja uusien laiskanvirkojen perustaminen.

103. – »aineellinen järjestys».

Toinen »*idée napoléonienne*» oli *pappien* herruus hallitsemiskeinona. Mutta jos kohta vastasyntynyt palstatila, ollen sopusoinnussa yhteiskunnan kanssa, riippuvainen luonnonvoimista ja alistuen sitä ylhäältä käsin suojelevan arvovalan alaiseksi, on luonnollisesti uskonnollinen, niin velkaantunut palstatila, jonka välit yhteiskuntaan ja arvovaltaan ovat katkenneet ja jonka on pakko luopua rajoittuneisuudestaan, muuttuu luonnollisesti uskonnonvastaiseksi. Taivas oli kerrassaan mainio lisä vasta saadun maakaistaleen kaupanpäälliseksi, varsinkin kun se antoi sään, mutta se muuttui loukkaukseksi heti, kun sitä tyrkytettiin palstatilan korvikkeeksi. Silloin pappi ei tunnu enää muulta kuin maallisen poliisin voidellulta vainukoiralta — mikä myös on »*idée napoléonienne*». Rooman retki suoritetaan seuraavan kerran itse Ranskassa, mutta päinvastaisessa mielessä kuin herra Montalembert sen käsittää.

»*Idées napoléoniennesin*» huippukohta on vihdoinkin *armeijan* valta-asema. Armeija on palstatilallisten *point d'honneur*¹⁰⁴, heidät itsensä se muutti sankareiksi, jotka puolustivat ulkoisilta vihollisilta uutta omaisuutta, kohottivat kunniaan vasta aikaansaamaansa kansallista yhtenäisyyttä, ryöstivät ja vallankumouksellistivat maailmaa. Sotilasasu on heidän juhlapukunsa, sota heidän runoutensa, mielikuvi-
tuksen pidentämä ja pyöristämä palstatila yhtä kuin isänmaa, isänmaallisuus yhtä kuin omistamistunteen ihannemuoto. Vihollisina, joilta Ranskan talonpojan on nyt puolustettava omaisuuttaan, eivät kuitenkaan ole kasakat, vaan ulosottomiehet ja verokarhut. Palstatila ei kuulu enää niin sanottuun isänmaahan, vaan hypoteekkirajaan. Eikä itse armeijakaan ole enää talonpoikaisnuorison kukkainen, se on talonpoikaisryysyköyhälistön suokukka. Sen muodostavat suurimmalta osalta *remplaçantit*, miehen korvikkeet, samoin kuin toinen Bonaparte itsekin on vain *remplaçant*, Napoleonin korvike. Sen suorittamia sankaritekoja ovat nyt talonpoikien jahtaami-

104. – kunnia-asia.

nen, santarmipalvelus, ja mikäli Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtajan järjestelmän sisäiset ristiriidat pakottavat sen ylittämään Ranskan rajan, niin muutamien bandiittimaisten edesottamustensa jälkeen se saa korjata laakerien asemesta selkäsaunan.

Huomaamme siis: *kaikki »idées napoléoniennes» ovat kehitysmättömän, nuorekkaan pirteän palstatilan aatteita*, mutta aikansäläneeseen palstatilaan nähden ne ovat mielettömyyttä. Ne ovat vain sen kuolinhoureita, fraaseiksi muuttuneita sanoja, haamuiksi muuttuneita haltijoita. Mutta imperiumiparodia oli tarpeellinen Ranskan kansakunnan väestömassojen pelastamiseksi perinteiden ikeestä ja valtiovallan ja yhteiskunnan välisen vastakkaisuuden on selvittämiseksi. Palstatilanomistuksen jatkuvan rappeutumisen ohella rapautuu siihen perustuva valtiorakennelmakin. Uudenaikaiselle yhteiskunnalle tarpeellinen valtiollinen sentralisaatio voi kohota vain feodalismin vastakohtaksi taotun sotilaallis-byrokraattisen hallituskoneiston raunioille¹⁰⁵.

Ranskan talonpoikien asema selittää meille *joulukuun 21. päivän yleisten vaalien arvoituksen*, vaalien, jotka veivät toisen Bonaparten Siinain vuorelle — ei kuitenkaan laintauluja vastaanottamaan, vaan niitä antamaan.

Porvaristolla ei nyt ilmeisesti ollut muuta vaihtoehtoa kuin valita Bonaparte. Kun puritaanit valittivat Konstanzin kirkolliskokouksessa¹⁰⁶ paavin paheellista elämää ja marisivat tapainparannuksen välttämättömyydestä, kardinaali Pierre d'Ailly jylisi heille: »Vain

105. Vuoden 1852 painoksessa tämän kappaleen kahden viimeisen lauseen asemesta seuraa teksti: »Valtiokoneiston murskaaminen ei lainkaan vaaranna sentralisaatiota. Byrokratia on vain sentralisaation alkeellisin ja raaka muoto, joka on vielä vastakohtaisuutensa, feodalismin, rasittama. Petyttyään Napoleonin restauraation suhteen ranskalainen talonpoika menettää uskon myös maapalstaansa; tuon maapalstan varaan pystytetty valtiorakennus romahtaa ja proletaarinen vallankumous saa taakseen kuoron, jota ilman sen soolo muuttuu kaikissa talonpoikaismaissa joutsenlauluksi.»

106. Konstanzin kirkolliskokous (1414–1418) kutsuttiin koolle tarkoituksessa lujittaa katolisen kirkon järkähtänyttä asemaa alkaneen uskonpuhdistuksen oloissa.

paholainen omassa persoonassaan voi enää pelastaa katolisen kirkon, ja te vaaditte enkeliä.» Niin myös Ranskan porvaristo huusi valtiokaappauksen jälkeen: »Vain Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtaja voi enää pelastaa porvarillisen yhteiskunnan! Vain varkaus voi enää pelastaa omaisuuden, valapattous uskonnon, haureus perheen, epäjärjestys järjestyksen!»

Toimeenpanovallan itsenäistyneenä voimana Bonaparte tuntee kutsumukseksi »porvarillisen järjestyksen turvaamisen. Mutta tämän porvarillisen järjestyksen voimana on keskiluokka. Hän pitää sen vuoksi itseään keskiluokan edustajana ja antaa vastaavia säädöksiä. Ja kuitenkin hän on jotain vain sen ansiosta, että on murtautunut ja murtaa edelleenkin joka päivä tämän keskiluokan poliittista mahtia. Hän pitää sen vuoksi itseään keskiluokan poliittisen ja kirjallisen voiman vastustajana. Mutta suojelemalla tuon luokan aineellista mahtia hän luo uudelleen sen poliittista mahtia. Syy on siis säilytettävä, mutta seuraus on hävitettävä maan päältä kaikkialla, missä se suinkin esiintyy. Tämä ei kuitenkaan käy päinsä sekoittamatta hieman toisiinsa syyt ja seurausta, sillä ne kumpikin kadottavat vuorovaikutuksessa omat erikoiset tunnusmerkkinsä. Näin annetaan uusia säädöksiä, jotka hävittävät rajalinjaa. Bonaparte pitää samalla itseään myös porvaristoa vastustavana talonpoikien ja yleensä kansan edustajana, joka tahtoo onnellistaa alemmat kansanluokat porvarillisen yhteiskunnan puitteissa. Seuraa uusia säädöksiä, jotka plagioivat etukäteen »todellisten sosialistien»¹⁰⁷ hallitusviisautta. Mutta Bonaparte tietää ennen kaikkea olevansa Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtaja, edustavansa ryysyköyhälistöä, johon kuuluvat hän itse, hänen lähin seurapiirinsä, hänen hallituksensa ja armeijansa ja jolle on tärkeintä ennen muuta yltäkylläinen elämä ja

107. Tämä on vihjaus saksalaisen eli »todellisen» sosialismin edustajien teoksiin. Se oli Saksassa 1840-luvulla pääasiallisesti pikkuporvarillisen sivistyneistön keskuudessa levinnyt suuntaus. Katso Marx & Engels, *Kommunistinen manifesti*, s. 67–71 (Vastapaino, Tampere 1998); *Valitut teokset* kuudessa osassa, osa 2, 362–364.

satumaisten voittojen kiskominen valtionrahastosta. Ja hän todistaa säädöksiin, säädöksittä ja säädöksistä huolimatta olevansa Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtaja.

Tämän miehen ristiriitainen tehtävä on selityksenä hänen hallituksensa ristiriitaisuuksille, tuolle soutamiselle ja huopaamiselle, jolla hän pyrkii vuoroin voittamaan puolelleen, vuoroin nöyryyttämään milloin minkäkin luokan ja nostattaa siten yhtäläisesti ne kaikki itseään vastaan, ja tuolle käytännölliselle epävarmuudelle, joka muodostaa mitä hullunkurisimman vastakohdan käskeväille, ehdottomalle hallitustoimityylille, missä hän nöyrästi jäljittelee se-täänsä.

Kaupan ja teollisuuden, siis keskiluokan liiketoimien, täytyy lujan hallituksen aikana kukoistaa. Rautatietoilumilupia jaetaan lukematon määrä. Mutta Bonapartea kannattavan ryysyköyhälistön täytyy rikastua. Pörssissä keinottelevat henkilöt, jotka jo etukäteen ovat selvillä rautatiekonsessioiden salaisuuksista. Käy ilmi, ettei pääomia rautateitä varten olekaan. Pankki velvoitetaan lainaamaan rahaa rautatieosakkeita vastaan. Mutta Bonapartenhan on sen ohessa henkilökohtaisestikin eksploatitava pankkia, sitä on siis hyvitettävä. Pankki vapautetaan viikkotiedotusten julkaisemisvelvollisuudesta. Pankki tekee hallituksen kanssa sopimuksen leijonanosuudesta. Kansan on saatava työtä. Järjestetään yleisiä töitä. Yleiset työt taas lisäävät kansan verorasitusta. On siis alennettava veroja hyökkäämällä koroillaaneläjäin kimppuun, konvertoimalla 5 prosentin korot $4\frac{1}{2}$ prosentin koroiksi. Nyt on liehiteltävä taas keskisäätyä. Viinivero nostetaan siis kaksinkertaiseksi kansalle, joka ostaa viiniä *en detail*¹⁰⁸, ja lasketaan puolella keskisäädylle, joka ostaa sitä *en gros*¹⁰⁹. Olemassaolevat työväenyhdistykset hajotetaan, mutta luvataan vallan ihmeellisiä yhdistyksiä tulevaisuudessa. Ta-

108. – vähin erin.

109. – suuressa mitassa.

lonpoikia on autettava. Perustetaan hypoteekkipankkeja, jotka jouttavat talonpoikien velkaantumista ja omaisuuden keskittymistä. Näitä pankkeja on käytettävä, jotta saataisiin puserrettua rahaa Orléansin suvun takavarikoiduista maataloista. Yksikään kapitalisti ei kuitenkaan tahdo suostua tähän ehtoon, jota ei ole säädöksessä, ja niin hypoteekkipankki jääkin pelkäksi säädökseksi jne. jne.

Bonaparte tahtoi esiintyä kaikkien luokkien patriarkalisena hyvän tekijänä. Hän ei silti voi antaa millekään luokalle mitään ottamatta joltakin toiselta. Niin kuin Fronden aikana sanottiin Guisen herttua Ranskan sitovimmaksi mieheksi, koska hän oli muuttanut kaikki maatilansa puoluelaisilleen antamiksi velkasitoumuksiksi, niin myös Bonaparte tahtoi olla Ranskan sitovin mies ja muuttaa kaiken Ranskan työn ja omaisuuden omiksi persoonallisiksi velkasitoumuksikseen. Hän olisi tahtonut varastaa koko Ranskan antaakseen sen lahjaksi Ranskalle tai oikeammin ostaakseen sitten Ranskan ranskalaisella rahalla, sillä Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtajana hänen täytyy ostaa se, minkä hänelle tulee kuulua. Kauppalaitoksiksi muuttuvat kaikki valtion laitokset, senaatti, valtioneuvosto, lakiasäättävä kokous, kunnialegioona, sotilasmitalit, pesusuvat, yleiset työt, rautatiet, kansalliskaartin pääesikunta lukuun ottamatta rivisotilaita, Orléansin suvun takavarikoidut maatilat. Jokainen virka armeijassa ja hallituskoneistossa muuttuu kauppatavaraksi. Tärkeintä tässä prosessissa, jossa Ranska otetaan, jotta se voitaisiin Ranskalle antaa, ovat kuitenkin voittoprosentit, jotka tulevat Joulukuun 10. päivän yhdistyksen päämiehen ja sen jäsenten osaksi. Kompa, jolla kreivitär L., herra de Mornyn rakastajatar, luonnehti Orléansin suvun tilojen takavarikointia: »*C'est le premier vol de l'aigle*» [»Tämä on kotkan ensimmäinen lento»]¹¹⁰, soveltuu jokaiseen tämän *kotkan*, tai oikeammin *korpin* lentoon. Hän ja hänen kannattajansa kehottivat itseään joka päivä kuin italialainen kartu-

110. »Vol» merkitsee sekä lentoa että varkautta.

siaanimunkki saituria tämän luettelussa kerskaillen rikkauksiaan, joista hänelle riittäisi vielä moniksi vuosiksi elämiseen: »*Tu fai conto sopra i beni, bisogna prima far il conto sopra gli anni.*»¹¹¹ Jotteivät erehtyisi vuosissa, he laskevat minuuteissa. Hoviin, ministeriöihin, hallinnon ja armeijan johtoon tunkeutuu miesjoukko, josta voidaan parhaassa tapauksessa sanoa: ei tietoa, mistä se on peräisin; hälisevä, huonomaineinen, ryöstönhaluinen boheemijoukko, joka kiskoo yllensä kaluunatakin yhtä naurettavan arvokkaasti kuin Soulouguen ylhäisön miehet. Tästä Joulukuun 10. päivän yhdistyksen ylhäisökerroksesta saa havainnollisen kuvan, kun muistaa, että sen siveysaarnaajana oli *Véron-Crevel*¹¹² ja ajattelijana *Granier de Cassagnac*. Kun Guizot ministeriaikanaan käytti eräässä nurkkalehdessä tätä Granieria aseena dynastista oppositiota vastaan, hänellä oli tapana kehua tätä sanoin: »*C'est le roi des drôles*» [*>Tämä on narrien kuningas>*].

Olisi väärin verrata Louis Bonaparten hovia ja hänen joukkiotaan holhoojahallitukseen¹¹³ tai Ludvig XV:n aikoihin. Sillä »Ranska on jo monesti saanut olla rakastajattarien hallittavana, mutta se ei ole vielä koskaan ollut rakastajien hallittavana».¹¹⁴

Asemansa ristiriitaisten velvoitusten hätyyttämänä ja samalla silmänkääntäjänä, jonka täytyy alituisin yllätyksin kohdistaa yleisön huomio itseensä, kuten Napoleonin vastikkeeseen, ts. tehdä joka päivä valtiokaappaus pienoiskoossa, Bonaparte panee sekaisin koko porvarillisen talouden, sormeilee kaikkea, mitä 1848 vallankumous piti koskemattomana, tekee toiset välinpitämättömiksi vallanku-

111. »Lasket rikkauksiasi, kun sinun pitäisi ensin laskea vuotesi».

112. Romaanissaan »*La cousine Bette*» Balzac kuvaa Crevelin, jonka esikuvana oli tohtori Véron, »*Constitutionnel*» lehden omistaja, Pariisin riettaimmaksi fi-listeriksi.

113. Tarkoitetaan Orléansin herttuan Filipin holhoojahallitsijana oloa vuosina 1715–1723 Ranskan kuninkaan Ludvig XV ollessa alaikäinen.

114. Rouva Girardinin sanat.

mousta kohtaan, toiset vallankumoushaluisiksi, aiheuttaa sekasortoja järjestyksen nimessä ja riistää samalla pyhimysloiston koko hallituskoneistolta, häpäisee sen, tekee sen samalla sekä inhottavaksi että naurettavaksi. Trierin pyhän ihokkaan¹¹⁵ kultin hän uusii nyt Pariisissa Napoleonin keisarinviitan kulttina. Mutta mikäli keisarinviitta nostetaan viimein Louis Bonaparten hartioille, on Napoleonin pronssinen kuvapatsas romahtava Vendôme-pylvään huipulta.

115. Trierin pyhäksi ihokkaaksi sanottiin Trierin tuomiokirkossa säilytettävää katoista pyhäinjäännöstä, joka oli muka Kristukselta tätä ristiinnaulittaessa riisuttu vaatekappale. Trierin pyhä ihokas oli pyhiinvaeltajien palvonnan kohteena.

